

sosyalbilim.akdeniz.edu.tr
ISSN: 2564 – 7091 (Basılı)
ISSN: 2630 – 5623 (Elektronik)

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ DERGİSİ Sayı / Issue - 6 - 2019

AKSOS

AKDENİZ ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER
ENSTİTÜSÜ DERGİSİ

GÜZ / FALL 2019

Sayı 6 - Hakemli Dergi

Issue 6 - Peer-Reviewed Journal

ISSN: 2564 - 7091 (Basılı)

ISSN: 2630 – 5623 (Elektronik)

Güz 2019 - Sayı 6 - Hakemli Dergi

Fall 2019 - Issue 6 - Peer – Reviewed Journal

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından yayınlanan Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS) yayın hayatına 2017 yılında başlamıştır. Dergi 2017 yılı itibariyle Bahar ve Güz olmak üzere yılda iki sayı olarak yayınlanmaktadır. Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi, hakemli akademik bir dergidir. DergiPark tarafından listelenmekte ve Eurasian Scientific Journal Index tarafından taranmaktadır.

Dergi; iktisat, işletme, maliye, pazarlama, sosyal politika, çalışma ilişkileri, siyaset bilimi, kamu yönetimi, uluslararası ilişkiler, uluslararası ticaret ve lojistik, hukuk, davranış bilimleri, tarih, sanat tarihi, arkeoloji, Türk dili ve edebiyatı, eğitim bilimleri, coğrafya, iletişim bilimleri, sosyoloji, felsefe, antropoloji, sanat ve tasarım, yabancı diller ve edebiyatları, dil bilim, din bilimleri, toplumsal cinsiyet çalışmaları, turizm, gerontoloji, gastronomi ve mutfak sanatları, spor bilimleri alanlarında üretilen Türkçe ve İngilizce çalışmaları ve araştırmaları yayınlamak Türkiye’de bu alandaki birikime katkıda bulunmayı amaçlamaktadır.

Yazarların Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi’ne gönderdikleri makalelerin benzer versiyonlarının başka bir yerde daha önce basılmamış olmaları gerekmektedir. Yazılar yayımlanmak üzere kabul edildiği takdirde, tüm yayın hakları Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi’ne aittir ve yazarlar telif haklarını devretmiş sayıldıklarından yazarlara ayrıca telif ücreti ödenmez. Dergide yayınlanan yazıların sorumluluğu yazarına aittir. Kaynak göstermeden alıntı yapılamaz.

Akdeniz University Journal of the Institute of Social Sciences (AKSOS), which is a peer-reviewed and multi-disciplinary academic journal, began to be published in 2017. The journal will be published on a biannual basis (Spring and Autumn issues). AKSOS is listed by DergiPark and indexed by Eurasian Scientific Journal Index.

The AKSOS welcomes original, up-to-date articles from all disciplines in social sciences and aims to makes contribution to the literature and the field of social sciences by publishing theoretical articles and empirical research in Turkish or English to provide a forum for the dissemination of knowledge and findings. Areas relevant to the scope of the AKSOS include: economics, finance, business management, social policies, labour relations, political sciences, public administration, international relations, international trade and logistics, law, behavioral sciences, history, art history, archaeology, Turkish language and literature, pedagogy, geography, communication sciences, sociology, philosophy, anthropology, art and design, foreign languages and literatures, linguistics, theology, gender studies, tourism studies, gerontology, sport sciences and gastronomy and culinary arts.

All papers (or their similar versions) submitted to AKSOS journal must be unpublished. Authors submitting manuscripts to the journal should not simultaneously submit them to another journal. The copyrights of the papers accepted for publication are deemed transferred to Akdeniz University Journal of the Institute of Social Sciences (AKSOS). Authors will not be paid any royalty fees. Responsibility of published papers belongs to the authors. Citing without giving due credit is prohibited.

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Adına İmtiyaz Sahibi

Grant Holder in behalf of Akdeniz University, Institute of Social Sciences
Prof. Dr. İhsan Bulut

Editör / Editor

Doç. Dr. Ayşad Güdekli

Editör Yardımcıları / Assistant Editors

Arş. Gör. Gülten Adalı Aydın

Arş. Gör. Hakkı Akgün

Arş. Gör. Onur Ertürk

Arş. Gör. Mehmet Emre Gül

Yabancı Dil Editörü / Foreign Language Editor

Arş. Gör. Şükrü Aydın

Kapak Tasarımı / Sayfa Tasarımı / Cover Design / Page Design
Serkan Kırbacı

Basım (Matbaa) / Printing Press

Kutlu Avcı Ofset Form Baskı Ltd. Şti.

Alan Editörleri* / Specialized Co-Editors

Prof. Dr. Ahmet Ögke
Prof. Dr. Beykan Çizel
Prof. Dr. Mustafa Adak
Prof. Dr. Mustafa Şeker
Prof. Dr. Mehmet Altunkaya
Prof. Dr. Nurşen Adak
Prof. Dr. Selim Çağatay
Prof. Dr. Mustafa Gülmez
Prof. Dr. Osman Eravşar
Doç. Dr. Hasan Şahan
Dr. Öğr. Üyesi Ömür Tosun

Yayın Kurulu* / Editorial Board

Prof. Dr. Ahmet Ayhan	Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Prof. Dr. Ahmet Ögke	Akdeniz Üniversitesi, İlahiyat Fakültesi
Prof. Dr. Beykan Çizel	Akdeniz Üniversitesi, Turizm Fakültesi
Prof. Dr. Erol Esen	Akdeniz Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bil. Fakültesi
Prof. Dr. Emine Uçar İlbuğa	Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Prof. Dr. Mehmet Altunkaya	Akdeniz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi
Prof. Dr. Mustafa Gülmez	Akdeniz Üniversitesi, Uygulamalı Bilimler Fakültesi
Prof. Dr. Mustafa Şeker	Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi
Prof. Dr. Zekeriya Karadavut	Akdeniz Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi
Doç. Dr. Hasan Şahan	Akdeniz Üniversitesi, Spor Bilimleri Fakültesi
Doç. Dr. Zehra Yiğit	Akdeniz Üniversitesi, Güzel Sanatlar Fakültesi
Dr. Öğr. Üyesi Onur Öksüz	Akdeniz Üniversitesi, İletişim Fakültesi

* İsmine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. / – in alphabetical order by name

Danışma Kurulu* / Advisory Board

Prof. Dr. Abdullah Koçak	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Ata Yakup Kaptan	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Prof. Dr. Aylin Göztaş	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Barbaros Gönencgil	İstanbul Üniversitesi
Prof. Dr. Bayram Kaya	Giresun Üniversitesi
Prof. Dr. Belma Güneri Fırlar	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. Cengiz Alyılmaz	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Ebru Güzelcik Ural	Beykent Üniversitesi
Prof. Dr. Edibe Sözen	Hasan Kalyoncu Üniversitesi
Prof. Dr. Emel Şerife Baştürk Akca	Kocaeli Üniversitesi
Prof. Dr. Gian Paolo Luppi	Conservatorio Di Musica G. Battista Martini
Prof. Dr. Güliz Uluç	Ege Üniversitesi
Prof. Dr. İrfan Erdoğan	Atılım Üniversitesi
Prof. Dr. Mehmet Zaman	Atatürk Üniversitesi
Prof. Dr. Mutlu Binark	Hacettepe Üniversitesi
Prof. Dr. Orhan Gökçe	Selçuk Üniversitesi
Prof. Dr. Süleyman İrvan	Üsküdar Üniversitesi
Prof. Dr. Ümit Atabek	Yaşar Üniversitesi
Prof. Dr. Zafer Özden	Ege Üniversitesi
Doç. Dr. Ayselın Gözde Yıldız	Yaşar Üniversitesi
Doç. Dr. Bilal Karabulut	Gazi Üniversitesi
Doç. Dr. Burak Özçetin	Kadir Has Üniversitesi
Doç. Dr. Çisil Sohodol Bir	Bahçeşehir Üniversitesi
Doç. Dr. Gönül Demez	Akdeniz Üniversitesi
Doç. Dr. Günseli Bayraktutan Sütçü	Başkent Üniversitesi
Doç. Dr. Mehmet Yılmaz	Ordu Üniversitesi
Doç. Dr. Sefa Usta	Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi
Doç. Dr. Serhat Yener	Ondokuz Mayıs Üniversitesi
Doç. Dr. Sırrı Serhat Serter	Anadolu Üniversitesi

* İsmine göre alfabetik olarak sıralanmıştır. / – in alphabetical order by name

Editörden...

Değerli okurlar ve değerli araştırmacılar dergimizin altıncı sayısıyla tekrar sizinleyiz. Bu sayımızda da Sosyal Bilimlerin birbirinden farklı alanlarında yapılan çalışmalar titiz bir hakem sürecinden geçirilerek son şekline getirilmiştir. Bu yayımımızda; kültür, bireysel silahlanma, sosyolojik araştırma yöntemleri, güzel sanatlar, eğitim ve ekonomi gibi konuları içeren toplamda 6 makalede farklı içeriklerle, sosyal bilimlere anlam katacak kıymetli çalışmalar yer almaktadır. Her bir sayımızla kaliteyi devam ettirmek ve sürekliliği korumak adına başvuruda bulunulan çalışmaların titiz bir hakem sürecinden geçtiğini belirtmek isterim. Bu sayımızda Mehmet Çakır'ın kaleme aldığı **“Kültürel (Yeni) Irkçılık Nedir? Kuramsal Bir Değerlendirme”** çalışması, Özgür Aydın tarafından hazırlanan **“Amerika Birleşik Devletleri’nde Bireysel Silahlanma ve Sonuçları”** çalışması, Şeref Karakaya'ya ait güncel bir çalışma alanı olan sosyal medya ile ilgili **“Sosyolojik Araştırma, Yöntem ve Tekniklerinin Sosyal Medya Üzerinden Kullanımı”** isimli çalışması, Seda Gedik'in **“Ezgili Türlerde “Yılan”** adlı çalışması, Meryem Mirioğlu ve Engin Yıldız birlikte oluşturduğu **“Vocabulary Learning Strategies of Turkish High School EFL Learners”** eseri ve Barış Karamızrak'ın **“Türkiye’de Enflasyon, İşsizlik ve Büyüme’nin Asgari Ücret Üzerindeki Etkisinin Ekonometrik Analizi”** isimli çalışması ile beraber 6 makale ile 6. sayımızın alana katkı sağlamasını umut ederim.

Özellikle bu son sayımızda büyük bir özveriyle mesai harcayan *Arş. Gör. Gülten Adalı Aydın'a*, *Arş. Gör. Hakkı Akgün* ve *Arş. Gör. Mehmet Emre Gül'e*, bu sayıyla beraber son editör yardımcılığı görevini yapan *Arş. Gör. Onur Ertürk'e*, yabancı dil editörümüz *Arş. Gör. Şükrü Aydın'a* ve her zaman desteğini en yakından hissettiğimiz Enstitü Müdürümüz *Prof. Dr. İhsan Bulut'a*, Enstitü Sekreterimiz *Atiye Koyuncu'ya*, *Durmuş Yıldız'a* ve son olarak mizanpaj desteği veren *Serkan Kırbacı'ya* en içten teşekkürlerimi sunarım.

İyi okumalar.

Doç. Dr. Ayşad GÜDEKLİ

Editör

İçindekiler / Contents

- 11 | Kültürel (Yeni) Irkçılık Nedir? Kuramsal Bir Değerlendirme – **Mehmet Çakır**
- 25 | Amerika Birleşik Devletlerinde Bireysel Silahlanma ve Sonuçları –
Özgür Aydın
- 38 | Sosyolojik Araştırma, Yöntem ve Tekniklerinin Sosyal Medya Üzerinden
Kullanımı – **Şeref Karakaya**
- 57 | Ezgili Türlerde “Yılan”– **Seda Gedik**
- 68 | Vocabulary Learning Strategies of Turkish High School EFL Learners –
Engin Yıldız, Meryem Mirioğlu
- 88 | Türkiye’de Enflasyon, İşsizlik ve Büyüme’ Nin Asgari Ücret Üzerindeki
Etkisinin Ekonometrik Analizi – **Barış Karamızrak**

KÜLTÜREL (YENİ) İRKCİLİK NEDİR? KURAMSAL BİR DEĞERLENDİRME

Mehmet ÇAKIR¹

Özet

İrk, akademik olarak sosyal ve fen bilimleri alanında sıkça tartışılan bir kavramdır. Genel olarak ırk ve etnik terimleri yıllarca birbirinin yerlerine kullanılmıştır. Günümüzde ise ırk terimi fiziksel farklılıklarla ilişkilendirilmekte; etnik grup terimi ise kültürel farklılıklar bağlamında kullanılmaktadır. Sosyal yapıda var olan sınıfların ya da grupların giderek artması, ırka dayalı şiddetin formunu da değiştirmiştir. Özellikle yeni ırkçılık, 1960'ların medeni haklarından sonra bariz ırkçılıktan daha ince biçimlere kadar dramatik bir şekilde ayrılmayı karakterize etmek için kullanılan bir terimdir. Bu çalışma, bireysel öznenin hâkimiyetini ilan ettiği modern toplumlarda, ötekini tanımlama, aşağılama biçimi olarak inşa ettiği ırkçılığı, kültürel olarak açıklamayı amaçlamaktadır. Çalışma da ırkçılık farklı varyasyonları ile ele alınmakta; literatürde yeni ırkçılık olarak ifade edilen kültürel ırkçılık konusu değerlendirilmektedir.

Anahtar Kelimeler: İrk, Biyolojik İrkçilik, Yeni İrkçilik, Kültürel İrkçilik.

WHAT IS THE CULTURAL (NEW-NEO) RACISM? A THEORETICAL OVERVIEW

Abstract

Race is a frequently discussed concept both in natural sciences and social sciences. In general, the terms race and ethnic have been used interchangeably for years. Today, the term race is associated with physical differences; ethnic group term is used in the context of cultural differences. The increasing number of classes or groups in the social structure also changed the form of racial violence. New racism, in particular, is a term used to characterize the dramatic separation from obvious racism to more subtle forms after the civil rights of the 1960s. This study aims to explain the racism that it has constructed as a form of humiliation and to explain it culturally in modern societies where the individual subject has declared its hegemony. The study also deals with different variations of racism; the subject of cultural racism, which is expressed as new racism in the literature, is evaluated in a wide range.

Keywords: Race, Biological Racism, New Racism, Cultural Racism

Giriş

Bugünün dünyasında yaşayan bireylerin tanıklık ettiği önemli toplumsal olgu nedir sorusuna, en net cevap göç olacaktır. Bireylerin yaşantılarını inşa ettikleri mekânları, ilişkileri toplumsallığa dönüştürdükleri sosyal alanları, mevcut kültürel yapıları ve sosyo ekonomik edinimleri zorla ya da isteyerek terk etmek göç olgusunun bir parçasıdır. Bununla birlikte yeni mekânlara, sosyal alanlara, kültürel yapılara ve sosyo ekonomik imkânlarla dâhil olmak, göç olgusunu açıklamak için yeterlidir. Peki, eski yaşam alanlarından yeni yaşam alanlarına göç eden öznenin, diğer öznelere ve karşılaşılabilecek nesnelere sağlıklı/sorunsuz bir iletişim kurabilmeleri mümkün müdür? Sağlıklı iletişimin inşa edilemediği, risk ve korku içerisinde yaşamın sürdürüldüğü, kültürel farklılıkların aleni kavga eder olduğu bir yapıda göç eden birey, ne uğruna varlıklarını ya da edinimlerini terk etmiştir ve neden mevzu bahis olumsuzluklarının merkezinde yer almaktadır? Weber'in (2012, s. 512) ifadesi ile "fiziksel tip ve alışkanlıkların neredeyse her türden benzerliği ya da zıtlığı birbirini çeken ya da iten gruplar arasında benzerlik ya da farklılık olduğu inancını güdüleyen" bir etken ise küresel vatandaşlık gibi tılsımlı bir kavramı literatüre kazandırmakta ki amaç ne olabilirdi?² Şayet göç, bu derece sorunu doğasında taşıyan bir "olgu" ise, BM Göç Kuruluşunun 2018 yılı raporu verilerine göre 2015 yılında 244 milyon göçmenin (Her 30 insandan 1'i göçmen) dünyamızda dolaşıyor olmasını (2018, s. 17) izah edebilmemizin bir yolu bulunmakta mıdır?³ Ya da "pazar ve yönetim gücüyle işlevsel açıdan bir arada tutulan modern toplumlar" (Habermas, 2012, s. 39) göç sorununa çare üretecek önlemleri almakta mıdır? Küresel ölçekte bir veba gibi yayıldığını düşündüğümüz yabancı düşmanlığı, İslamofobi, kültürel ırçılık ile birlikte ırçılığın farklı varyasyonları modern toplumların çıkmazı olarak değerlendirmek yanlış mıdır? Buraya kadar tamam. Peki, bu noktada Durkheim'in "ırkın" artık modern toplumlarda yok olmaya mahkûm olduğunu ileri sürmesi (akt. Guess, 2006, s. 655) bir hayalin ürünü mü, yoksa doğruyu ıskalayan bir öngörüsüzlük müdür? Ya da David Goldber'in ifade ettiği gibi (2002) "modern devlet ırkçı bir devletten daha az bir şey" değil midir? Ya da gerçekten Giddens'in söylediği gibi (2010, s. 14) modernite bir risk kültürü müdür?

Bütün bu sorular, merkezi ülkelerin başını çektiği ve çevre ülkelerin buna katıldığı bir göç sisteminde (Wallerstein, 2000), bu sisteme dâhil olan bireylerin kendi haklarını tayin etme/self determinasyon (Habermas, 2012) mücadelelerinde ortaya çıkan olumsuzlukları ortaya koyma amacı ile sorulmuştur. Bununla birlikte küreselleşmenin ekonomik boyutu ile ilgili tartışmaların başında gelen ulus ötesi şirketlerin ulus-devlet anlayışını etkileyen durumu göçmenlerin deneyimledikleri olumsuzlukları bitirmeye yetmemiştir. Ulusay'a göre(2008, s. 20). bu durum aksine yeni kimlik tartışmalarına kapı aralamış, sınıf ve ulus kavramları içerisinde tanımlanan *kolektif toplumsal özne* yerini *bireysel özne*ye bırakmıştır Bu çalışma bireysel öznenin hâkimiyetini ilan ettiği modern toplumlarda, ötekini tanımlama, aşağılama biçimi olarak inşa ettiği ırçılığı, kültürel olarak açıklamayı amaçlamaktadır. Çalışma da ırçılık farklı varyasyonları

2. Küresel Vatandaş: "Dünyada tüm varlıkların birbirleriyle bağlantılı hale geldiklerini kavrayan, ekolojik devamlılık ve sosyal adaletin önemini" bilen ve dikkate alan kişiler (Burman ve Ark., 2013, s. 7).

3. Schlögel'in "21. yüzyılda dünyayı daha çok bir göçebeler gezegeni olarak isimlendirebiliriz" (Akt, Gedik, 2012, s. 41) öngörüsü BM raporunda görülmektedir.

ile ele alınmakta; literatürde yeni ırkçılık olarak ifade edilen kültürel ırkçılık konusu geniş bir yelpazede değerlendirilmektedir.

İrk Nedir?

“İrkçilik” terimi, sosyal bilimlerde en tartışmalı ve en belirsiz kavramlardan biridir (Mac Ghail, 1999; Sow, 2008; Koller, 2009; Fredrickson, 2011; Rodat, 2017, s. 130). İrkî, problemlili bir sosyal eylemin kaynağı olarak tanımlayan Weber (2012, s. 509), “ırkî” endogami⁴ normlarının tezahür etmesinden daha fazla bir şey olmadığını savunur (202, s. 510). Bu belirsiz ve problemlili durumunu aşmanın ilk yolu ırkçılık kavramını tanımlamadan önce ırk kavramını tanımlamakla mümkündür. Sosyal bilimlerde “ırk” kavramı genel olarak “sosyal yapı” şeklinde anlaşılmaktadır. Yani ten rengi gibi fiziksel farklılıkların yetenek veya davranışlardaki grup farklılıkları ile doğal bir ilişkisi bulunmayan ırk kavramı, sosyal gerçekliğin yapılandırılmasında büyük bir öneme haizdir (Clair ve Denis, 2015, s. 857). Daha teknik bir tanımlama ile ırk kavramı, insanlığın temel evrelerinin her birinde bireyin farklı fiziksel özelliklere sahip olan, aynı kültürü, tarihi, dili vb. paylaşan bir grup insan olarak yaşayan; ortak özellikleri içerisinde barındıran etnik bir gruba verilen addır (Morning, 2000, s. 3).

İrkçilik nedir?

İrkçilik “belli başlı insani özelliklerin ve yeteneklerin ırk tarafından belirlendiğini öne süren bir teori” (Bernasconi, 1999, s.34), “kendi ırkından başka ırklara mensup insanlardan hoşlanmama, nefret etme ve korku duymama” şeklinde tanımlanmakla birlikte genellikle bazı ırkların temelde diğerlerinden üstün olduğu inancı yaygın bir kabuldür (Bullock ve Trombley, 1999, s. 719). Burada ifade edildiği üzere ırkçılık belirli bir ırk’ı veya etnik kökeni, diğer ırk ya da etnik kökenden üstün ya da aşağı görme inancıdır. Başka bir ifade ile Kant’ın ırkçılığın bilindik hamlesi olarak değerlendirdiği hâkim grup bir yandan diğerlerine “bizim gibi ol” diye ısrar ederken, öte yandan da bunu imkânsız hale getirecek koşulları sağlamlaştıran bir fotoğraf karşımıza çıkmaktadır (akt. Bernasconi, 1999, s.62). Yani ırkî ya da etnik kökeni yüceltmek ile ırkî ya da etnik kökeni aşağılamak ırkçı pratiğin genel görünümüdür. Her iki eylemi ırkçı eylemler olarak tanımlamak mümkündür. Görüldüğü üzere ırkçılık, insanlık tarihi boyunca bir üstünlük/aşağılık hiyerarşisi olarak değerlendirilmiştir. Bu hiyerarşi çeşitli şekillerde oluşturulup belirginleşebilir. Üçüncü Dünya’nın batılı seçkinleri (Afrika, Asya veya Latin Amerika, akt. Grosfoguel, 2016, s. 10), yerel/sömürge tarihine bağlı olarak, etno/ırk gruplarına karşı insani boyutta yetersiz, yeteneksiz, kabiliyetsiz olarak kabul edilenlerin dini, etnik veya kültürel olarak ırkçı uygulamaları yeniden üretmektedir. Bir başka ırkçılık tanımında karşımıza “aşağılama ideolojisi” konusu çıkmaktadır. Buna göre ırkçılık, bazı etnik veya ırksal grupları diğerlerine göre daha düşük olarak etiketleyen ve arzu edilen toplumsal kaynakları üstün etnik ya da ırksal gruplara farklı şekilde tahsis eden bir aşağılama ideolojisine dayanan organize bir sistemin adıdır (Paradies, 2006, s. 145). Bu tanım ile birlikte ırkçılığı; ırkçı klişeler

4. Grup üyelerini yalnızca kendi grupları içinde evlenmeye teşvik eden kültürel bir kuraldır (Bağlı ve Sever: 2005, s. 4).

(ırkçı inançlar), önyargı (ırkçı duygular) veya ayrımcılık (ırkçı davranışlar ve uygulamalar) şeklinde kategorize eden Paradies, (2006, s. 146-147) ırkçılığı birbiriyle ilişkili ve pratikte sıklıkla örtüşen üç kavramsal düzeyde ele almaktadır. Ona göre bu üç ırkçı pratiğin isimleri içselleştirilmiş ırkçılık, bireylerarası ırkçılık ve sistemik ırkçılıktır.

İçselleştirilmiş ırkçılık, damgalanmış bir etnik grup üyelerinin kendi etnik veya ırksal grubunun yetersizliği konusundaki tutumlarının, inançlarının veya ideolojilerinin kendilerince kabul edilmesi olarak tanımlanır. Örneğin, köy tipi bir yerleşim yerinde yaşayan bireyin modern dönemin imkânlarına ya da gerekliliklerine alışamayıp, kendisini cahil olarak nitelendirmesi içselleştirilmiş ırkçılığa bir örnek teşkil edebilir. Kişilerarası ırkçılık ise, etnik ya da ırksal gruplar arasında kaçınılmaz bir düzeyde haksız eşitsizlikleri koruyan ve üreten bireylerin arasındaki etkileşimlerdir. Örneğin bir grubu bilinçli bir şekilde toplumun avantajlarından izole etmek kişilerarası ırkçılığın bariz bir göstergesidir. Bir diğer ırkçılık türü olan sistemik ırkçılık, etnik ya da ırksal gruplar arasında kaçınılmaz bir düzeyde haksız eşitsizlikleri koruyan ve üreten gereklilikler, koşullar, uygulamalar, politikalar veya süreçler olarak adlandırılır. Kurumsal ırkçılık olarak da adlandırılan (Paradies, 2006) bu ırkçı yaklaşım için ceza adalet sisteminde adaletsiz sonuçlar yaşayan bir grubun üyelerinin durumu bu yaklaşıma örnek verilebilecek türdendir.

Levi-Strauss (akt Rodat, 2017, s. 131) ırkçılığı klasik olarak tanımlama da kısmen dar bir görüşe sahiptir. Kendisi ırkçılığı, dört noktada özetleyebileceği kesin bir doktrin olarak görmektedir. Ona göre ilk olarak, genetik miras ile entelektüel beceriler ve ahlaki tutumlar arasında bir ilişki kurulur. İkinci aşamada ise, entelektüel becerilerin ve ahlaki tutumların dayandığı mirasın, belirli insan gruplarının tüm üyeleri için ortak olduğu iddia edilir. Üçüncü aşamada, “ırklar” olarak adlandırılan bu gruplar “genetik miraslarının kalitesi” ne göre hiyerarşiye uğrayabilir. Dolayısıyla son aşamada ise, genetik mirasın kalitesine bağlı olarak oluşan bu farklılıklar sözde “üstün ırklara”, diğer ırklara hükmetme, sömürme ve hatta yok etme hakkını vermektedir.

İrkçılığa dair ortaya atılan diğer bir tanımda Guillaumin'e aittir. Sembolik bir sistem tanımlaması yapan Guillaumin (1995, s. 30). ırkçılığı, belirli bir toplum türünün güç ilişkileri sistemi içinde faaliyet gösteren belirli bir sembolik sistem olarak nitelemektedir. Ona göre bu sistemin temel özelliği, bir toplumun güç ilişkileri gerçeğini okuması, sosyal aktörlerin kristalleşmesi ve pratiklerinin özlere dönüştürülmesi üzerine verdiği geri dönüşümsüzlüğü, imkânsızlığı gösteren önemli bir sistem oluşudur.

20. yüzyılda ırkçılık konusunda çalışmalar yapan Wieviorka, ırkçılık konusunda bizlere iki temel ve toplam dört ara aşamadan söz etmektedir (Akt, Somersan, 2012, s. 8-9). Ona göre mevzu bahis edilecek iki ırkçılık biçimi alt ırkçılık ile bölünmüş ırkçılıktır. Bu ırkçılık türlerinin temel olmasının altında siyasetten soyutlanmış olmak yatmakla birlikte; bireylerin önyargı kalıplarını, davranış tutumlarını içeren ırkçılık türleridir. Bununla birlikte diğer iki önemli ırkçı aşama politik ırkçılık ve tam ırkçılık şeklinde açıklanmaktadır. Politika ve siyasi işleyiş bu ırkçı türlerin merkezindedir. Bu yaklaşımı daha özetle aktaran Somersan (2012, s. 9), Wieviorka'nın ırkçı pratiklere il-

işkin yaklaşımları değerlendirildiğinde, ırkçılığın politik ekseninden ayrı bir perspektifte düşünülmemeyeceği sonucunun orta çıktığını belirtmektedir. Ancak siyaseten soyutlanmış ırkçılık ile siyasi ırkçılık ayrımı yapmakla mesele açığa kavuşacaktır.

Fredrickson (Akt. Rodat, 2017, s. 135) belirttiği gibi kültür, ten rengiyle aynı deterministik etkiye sahip olacak şekilde esas olduğundan ırkçılık ile etnik merkezcilik birbiri ile karıştırılmamalıdır. İki hususu karıştırmamanın ve gerçek ırkçılıktan bahsetmenin iki koşulu bulunmaktadır. Bir yandan, etnik gruplar arasındaki farklılıkların kalıcı ve silinmez olduğuna dair bir inanç mutlaka mevcut olmalıdır. Aksi takdirde kültürel veya dini hoşgörüsüzlük ile ilgili konu geçiştirilebilir, ancak ırkçılık göstergesi olarak değerlendirilemez. Öte yandan, ideolojinin ya da ideolojilerin politik ve sosyal bir yönü olmalıdır. Yani “bir” ırk ”adına bir güç kullanımı ve bunun sonucu olan tahakküm veya dışlanma kalıpları bulunmalıdır. Aksi halde bu kavram gizil olmaya devam edecektir.

Bauman perspektifinde ırkçı bir eylemin doğası holocaust izleriyle donatılmış olarak bizlere sunulmaktadır. Tıbbi bir benzetme ile ırkçı eylemin formunu Bauman; “ırkçılık, kendine hakim olma ve kendini yönetme tutkusuyla ayrımsanan modern dünyada, belli bir halk kategorisini tümüyle ve umutsuzca, denetlemeye karşı dirençli ve ıslah için harcanan bütün çabalara karşı başışık ilan etmektedir. *Vücutun ‘sağlıklı’ parçaları geliştirilip biçimlendirilebilir, ama kanser tümörleri değil. Bunlar ancak yok edilerek ‘iyileştirilebilir’* şeklinde özetlemektedir (Bauman, 1997, s. 94).

Brubaker bu kavramı tanımlamada diğerlerine nazaran oldukça temkinli olduğu düşünülmektedir. Ona göre (2009, s. 133) ırkçılığı, ulusal düzlemde ve sınıf temelinde bir ayrıştırma unsuru olarak değil, uluslararası düzlemde farklılıkları ortaya koyan bir simge ya da işaret olarak ele almak doğru bir hamle olacaktır. Hâsılı ırkçılık, belirli bir ırkın veya etnik kökenin, diğerlerinden daha düşük veya daha üstün olduğuna olan inanç olarak tanımlanabilir. Irki bir ayrımcılık ise bireyin ırk, milliyet, renk veya etnik kökenleri nedeniyle olumsuz muamele gördüğü herhangi bir eylemi içermektedir.

Kültürel (Yeni) Irkçılık

İrkçılığın yeni dönem versiyonu olarak karşımıza çıkan kültürel ırkçılık, özellikle son dönemlerde sık sık gündeme gelmektedir. Özellikle göç olgusunun iyiden iyiye etkisini hissettirdiği çağımızda bu kavram, ulusal ve uluslararası mecralarda yoğun olarak tartışılmaktadır (Barker, 1981; Reeves, 1983; van Dijk, 1984; Omi ve Winant, 1986; Sears, 1988; Tagueiff, 1990; Essed, 1991; Blaut, 1992; Wetherell ve Potter, 1992; Pettigrew ve Meertens, 1995; Pedersen ve Walker, 1997; Augoustinos, Tuffin ve Sale, 1999; Keneş, 2011...).

Bu bölümün hemen başında, yeni ya da eski ırkçılık kavramlarının kullanımına ilişkin bir itirazı gündeme getirmek yararlı olacaktır. Eski ve yeni arasındaki boş bir zamansal ayrımı vurgulamanın, “yeni bir ırkçılık” kavramını kullanmanın, ırkçılığın resmi ifadelerinde önemli tarihsel devamlılıkları gizlemeye hizmet ettiğini belirten Wayne

Leach (2005, s. 434) eski-yeni ayrımı ile daha derin bir ırkçılığın ihtiyaç duyulan eleştirel bir sosyal psikolojik bakışı izole etmek için kullanılabileceğini ifade eder. Bu nedenle Wayne Leach, bu kavramın tercih edilmesine alternatif kavramsallaştırmaların neslini teşvik edeceği endişesiyle “yeni bir ırkçılık” nosyonuna itiraz etmektedir.

Bu itiraz bir yana özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası sınırların yeniden belirlendiği bir dönemden 1970’li yılların başında küreselleşmenin iyiden iyiye dünyayı sarmaladığı, sınırların ortadan kalktığı bir döneme geçişte eminim ki ırksal stereotiplerde de değişme beklenmektedir. Özellikle biyolojik ırkçılığa dayalı ayrımcı pratiklerin yoğun yaşandığı dönemden, farklı olanların dışlandığı bir sistemden; küresel piyasanın, yeni ırkçı pratiklerin inşa edildiği bir sisteme geçiş yaşanmıştır. Yeni bir ırkçılık formundan bahsetmek mevzu bahis ise, eski ırkçılığın ne olduğu hususu aydınlatılmaya muhtaçtır. Bu kavramı ilk kez dünya gündemine getirdiği iddia olunan (Keneş, 2011, s. 46) Barker’a(1981) göre “eski ırk” kavramı üzerine tartışmalara bakıldığında tartışmaların hemen hemen tamamında eylemin odağında ırka mensup bireylerin ten renkleri bulunmaktaydı. Yani bireylerin biyolojik yapıları ırkçı ya da ırka dönük eylemlerin organizatörü konumundaydı. Bu noktada “yeni ırk” kavramı ise, dil bütünlüğü olan grupları, dini grupları, grupların alışkanlıklarını, normları ve gelenekleri; bunula birlikte tipik kıyafet tarzlarını, davranışları, mutfak kültürünü, müzik ve edebiyatı içerisine güçlü bir şekilde dâhil eden bir yapıyı sembolize etmektedir (Goldberg, 1993, s. 70). Bu tanımdan hareketle “yeni ırkçılık” ya da “kültürel ırkçılık” eyleminin vuku bulması için yukarıda zikredilen ve kültürün bir parçası olan ürünün aşağılanması ya da üstün tutulması beklenen eylemlerdir.

Bu tür tanımlar literatürde olsa da kültürel ırkçılığın, ırkçı bir eylem olarak tanımlanması zor bir meseledir. Çünkü bu ırkçılık türünün özünde ırkçı söylem olarak dile getirilen ifadeler sosyal uyum, kültürel koruma ve milliyetçilik söylemleri ile iç içe geçmiş ve doğrudan bir ırk’a dönük açık, anlaşılır bir formda değildir (Barker, 1981, s. 25). Bu yüzden Barker, ırkçılığın doğasını yeniden inceleme çağrısını yinelemektedir ve sadece bu çağrı akademik temellerden değil, önyargının bir ifadesi olarak ırkçılığın siyaset dünyasında çoktan modası geçmiş olduğu yönündeki görüşten beslenen pratik düşünceden kaynaklanmaktadır. Aynı zamanda Barker, ırkçılık kavramının önyargısındaki konvansiyonel duruşlardan kurtulmanın ve sonuçta üstün ya da aşağılık biçiminde tanımlanan ırkların, ulusların, grupların ve benzerlerinin sıralanmasının serbest bırakılmasını savunmaktadır (Duffield 1984, s. 29).

Blaut’un (1992), yeni ırkçılık olarak tanımladığı, Barker’in ise yeni ırkçı formların yapısına kültürel unsurları dâhil ettiği bu ırkçılık biçiminin hikâyesi Blaut’a göre Avrupa tarihi ile başlamaktadır. Blaut’a göre teorik olarak Avrupalıların üstünlüğünü kanıtlaması gerekmektedir. Ona göre bu üstünlüğü kanıtlamanın yolu dinden ve biyolojiden gelen eski argümanlara başvurmadan yapılmalıydı. Peki, Avrupa bunu nasıl yapmıştır? Blaut’a göre tarihe başvurmakla; yani karakteristik bir kültürel (entelektüel) tarih teorisi kurarak. İddia basitçe, tarihsel olarak kültürel ilerlemeyi meydana getiren kültürel yeniliklerin neredeyse tamamının önce Avrupa’da gerçekleştiği, sonra da Avrupa dışı halklara yayıldığı iddia edecek bir tarih teorisi kurmaya dayanmaktadır (Blaut 1992, s. 294). Blaut, ortaya attığı söyleminin altını doldurmak üzere

tarihin her evresinde Avrupalıların, Avrupalı olmayanlardan daha ileri düzeyde olduğunu ve Avrupalı olmayanlardan daha ilerici, yenilikçi olduklarını iddia etmektedir. Özellikle kapitalist üretim mantığının güçlenmesi sonrası Avrupalı bazı devletler, kendi coğrafyalarından olmayanları farklı vasıflandırmalarla kendi ırklarından aşağı görme eğilimlerini yaygınlaştırdı. İma eden Miles (2000, s. 34) bu anlamda Blaut'u destekler görülmektedir. Yukarıda mevzu edilen yenilikçi paradigmayı sadece maddi ve teknolojik özelliklerle sınırlandırmayan "hikayecilerin" olduğunu aktaran Blaut, devlet, pazar, aile gibi politik ve sosyal yapılar ile birlikte, icat ve buluş ile ilgili göreceli olarak ampirik gelişmelerin yine Avrupa'da yaşandığını ileri sürenlerin hiç bitmediğini söyler. Bu olağanüstü ve göreceli olan iddialarda ileri sürülen olgusal ifadeler bütünü Blaut'a göre, 19. yüzyıldaki Avrupa merkezli difüzyonizm (yayılmacılık) teorisinin modern bir şekli ile bir araya getirilmiş hali birlikte düşünüldüğünde; böyle bir yeni ırkçılık formunun anlaşılması kolaylaşacaktır (1992, s. 295). Dolayısıyla 19. yüzyıl Avrupası, beyaz ırkın egemenliğini ilan ettiği bir coğrafya iken; bu dönem "biyolojik ırkçılığın" hükümranlığını sürdürdüğü, yeni ırkçılık formunun ise sağlam temellerinin atıldığı bir dönem olarak kayıtlara geçmiştir (Blaut, 1992, s. 292). Biyolojik eşitsizlik kavramına odaklanan "klasik" ırkçılık (Rodat,2017, s. 134) mantığı, bugünün dünyasında yerini kısmen de olsa kültürel eşitsizliklere dayalı "yeni" ırkçılığa bırakmıştır. Çünkü kültürel ırkçılık, sosyal dışlanma ya da şiddet gibi "ırkçı etkilere yol açan" olumsuz etnik klişeleştirmelerden başka bir şey değildir (Pred 2000, s. 66).

Kültürel (yeni) ırkçılık, insanlar ve milletler arasındaki farklılıkları açıklamak için kültürü kullanmaktadır. Barker'in "yeni ırkçılık" adlı eserinde anlatmaya çalıştığı husus, yeni ırkçılık teorisinin, esasında ırk ile ulusu birbirine bağlayan ve ırkçılığı haklı çıkaran bir teori oluşudur (1981, s. 22). Kültürel (yeni) ırkçılıkta azınlıklar biyolojik olarak "aşağı" değil, farklıdır. En azından yaygın anlayış bu şekildedir. Gelenekçi biyolojik ırkçılığa olduğu gibi, yeni ırkçılıkta da etnik köken de baskın bir "öteki" grubu kontrol etmeye çalışan, baskın olan bir "öz" grubu bulunmaktadır ve her iki ayrımcılık biçimi de "grup gücü veya baskınlık" sistemi olarak görülmektedir. İrklar hiyerarşisinin inşa edildiği bu iktidar sisteminde hiyerarşi, gizil güce sahip egemen grubun medeniyetsiz ve yetersiz olarak algıladığı ve "öteki" olarak adlandırdığı gruba göre kendisinin "uygar ve üstün" olarak nitelendirdiği bir hiyerarşidir (Bosetta, 2012, s. 5).

Duffield'e göre de (1984, s. 30-31), yeni ırkçılığın temeli ya da başlangıç noktası biyolojik ırkçılıktan farklı olarak hiyerarşi değil, farklılıktır. Duffield, aynı bilinç ile ve aynı yapıda gruplar ya da benzerlik temelinde gruplar oluşturmak, sonra kendilerini farklı olarak algıladıkları diğer gruplardan ayırmak, bireyin doğası olarak kabul edilmesi gerektiğini ifade eder. Bu durum Duffield'e göre (1984) bir grubu birbirine bağlayan çimento, ortak yaşam şeklidir, ortak yaşam kültürüdür. Bir bireyin aidiyet hissi ile güvenlik hissini inşa ettiği bir yapının mensubu olması ortak bir yaşam biçiminden gelişen grup dayanışma duygusu, insanları kolektif bir amaç vererek ve ortak bir irade ile bir araya getirdiği için toplum için hayati öneme sahiptir. Bu aidiyet duygusu olmadan, bir kültür olmaz ve aslında bir millet olamazdır. Çünkü bir millet, insanların geleneklerinin ve yaşam tarzlarının canlı ifadesinden başka bir şey değildir. Bu açıdan Duffield'a göre(1984, s. 32) ideal bir ulus, kültürel olarak homojen olmalıdır.

Yeni ırkcılık, ırkları hiyerarşik olarak sıralamak zorunda değildir. Bununla birlikte Duffield (1984, s. 32), bütün bireyler kapalı topluluklar oluşturmak için biyolojik olarak yeterince aynı olduğundan; yaşananların, yaşanması muhtemel olayların doğal bir eğilim olduğundan bahseder. Bununla birlikte bireyler yaşam tarzlarının geleceğinin tehdit altında olduğunu hissettiklerinde, topluluk nezdinde öz savunma yapmaları da doğaldır.

Bu durum Barker (1981, s. 16) tarafından 21. yüzyılda, yeni ırkcılığın güçlü bir hareketi sembolize etmeye başladığı şeklinde yorumlanmaktadır. Bu anlayışın merkezinde, sınırlı sosyal birimlerin ve kendimizi yabancılardan ayırmanın “doğal” olduğunu savunan bir insan doğası teorisinin var olduğunu iddia eden Barker, bu görüşe göre, özellikle göçmenlere, mültecilere, sığınmacılara ve hatta yerli halklara karşı ulusal ayrılcılık sadece “doğal” ve “kaçınılmaz” olarak değil aynı zamanda savunulması gereken bir şey olarak işaret etmektedir. İlaveten, kültürlerin bir arada yaşamasının mümkün olamayacağını savunan ve yeni ırkcılığı *farkçı ırkcılık* olarak isimlendiren Taguieff ile ırksız ırkcılık olarak niteleyen Balibar’ın dikkat çekmek istediği husus kültürel farklılıkların bir arada yaşamayı engelleyen yönlerinin bulunduğu, kültürel sınırların ortadan kaldırılmasının bir uyumsuzluğa neden olacağını savunan çağdaş ırkcılığı⁵ açıklamak üzere geliştirilen bir kavram olarak yeni ırkcılığı kullanmışlardır (Keneş, 2011, s. 47). çağdaş olarak tanımlayan Aşar’a göre (2009, s. 54) tüm bu farklı tanımlamaların nedeni vurgu yaptıkları noktaların farklılaşmasıdır. İrksiz ırkcılık ve kültürel ırkcılık yaklaşımlarında, ırkın yerini kültürün alması üzerinde durulurken; farkçı ırkcılık düşüncesinde görünürde hiyerarşinin yerini farklılıkların aldığı üzerine vurgu yapılmaktadır.

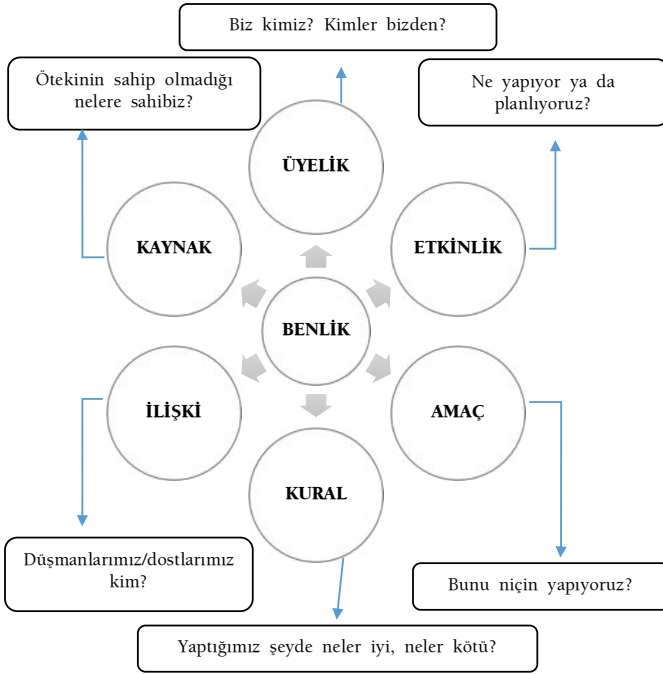
“İrkcî İdeolojilerin” Yeniden Üretimi: Söylem

İrkcî davranışın formel yapısı konusunda farklı bir bakış kazandıran isimlerden biri de Dijk’tir. Özellikle ırkcılığın söylemsel niteliğine de vurgu yapan Dijk (akt. Keneş, 2011, s. 49) söylemi, ideolojilerin tekrar tekrar üretiminde ve günlük kullanılan ırkcî formların bir parçası olarak bahseder. Hatta bu nedenle Dijk(2003, s. 13), imge, söz dizimi, tonlama, konu, tutarlılık, önyargı gibi hususların söylem yapılarına olan etkilerine azami önem atfetmektedir.

Bir toplum yapısında yapının “asıl sahipleri”, “öteki olanları” yerleşim alanlarında, çalışma mekânlarında, eğitim kurumlarında, her türlü ortak etkileşim alanlarında fark edilir/edilmez durumlarda kolayca ırkcî davranışın kurbanı olarak belirleme güçlerine sahip olduklarını aktaran Dijk (2003, s. 52), medya aracılığı ile bu türden eylemlerin zaman zaman gündeme getirilmesini “gündelik ırkcılık” olarak tanımlamaktadır. Bu ırkcılık türünün en önemli özelliği grup üyelerinin ırkcî davranışları zaman zaman, “öteki” olanların ise her zaman deneyimlemeleridir. Dijk (2003, s. 52)bu türden marjinalleştirmeyi bilişsel düzlemde açıklamanın bir yolu olduğundan bahsetmektedir. Ona göre, ayrımcı davranışların günlük toplumsal pratikleri dikkate alındığında “grup üyesi dışında kalanlar” hakkında olumsuz pratikler, ırkcî ideolojilerin ve kalıplaşmış

5. Biyolojik üstünlükten ziyade kültürel unsurları barındıran bir hiyerarşi üzerine kurulu bir ırkcılık türü (Bakınız, Semra Somersan, Sosyal Bilimlerde Etnisite ve İrk, 2004).

fikirlerin de etkisiyle ön yargılar oluşmaktadır. Bir toplum yapısında grup üyeleri penceresinden bu türden tutum ve davranışlar elbette anlaşılmalıdır. Grup üyeleri diledikleri zaman gündelik ırkçılık konusunda öznel bir tutumla kendi davranışlarına meşruiyet sağlayacak birçok “haklı” nedenler üretebilirler. Örneğin Türk bir işletmeci, Suriyeli bir göçmeni, pekala acemi, yeteneksiz ya da anlayamayacağını düşünüp işe almaktan vazgeçebilmektedir. Çünkü işletmeci için asıl olan “yetenekli ve anlaşabilecek” seviyede bir çalışan aramasıdır. Bu eylem, meşruiyeti sağlanmış ve anlaşılması zor olmayan bir eylem gibi görünse de, özünde gündelik ırkçılığın meşru zeminde inşası şeklinde yorumlanır. Tam da bu noktada Dijk(2003, s. 53), bu türden bir eylemin soyutlaşmış bir sistemin ürünü olmadığını; aksine grup üyelerinin toplumsal ve kültürel olarak inançlarını kontrol eden, pekiştiren, grup motivasyonunu artıran, grup üyesi olmayanlara karşı inançlarını diri tutabilecekleri ırkçı bir ideolojinin ürünü olduğu yorumunu yapmaktadır.

Şekil 1: Dijk'in Benlik Şeması

Söylemin özellikle karmaşık bir yapıda oluşu, ideolojinin ise farklı varyasyonları ile ifade edilişi ırkçı bir ideolojiyi veyahut söylemi anlamada bir metodolojiyi inşa etmede zaruri olduğunu aktaran Dijk, bu sorunu “klasik benlik şeması” ile aşmayı arzulamaktadır (2003, s. 55-56). Bu şema da (Şekil 1) görüldüğü üzere, çoğu grup ve grup hareketinin toplumsal ideolojileri bu özelliklere sahiptir. Bu noktada benliği oluşturan kategorilerden cevap aranan soruların tamamı, “grup üyesi olanlarla” ötekiler arasındaki ilişkiden doğan ve benlik-ideoloji ilişkisini ortaya koymayı amaçlayan bir yapıdadır (2003, s. 56).

Wren'e göre (2001, s. 144) bir söylem olarak kültürel ırkçılık, biyolojik ırkçılıkla aynı görevi yerine getirmektedir. Kültür, doğayla aynı şekilde işlediğinden, kapalı ve sınırlı kültürel gruplar yaratmaktadır. Bununla birlikte, biyolojik ırkçılık, göçmen işçilerin, kapitalist üretim mantığını benimseyip zirvede olan ülkelerdeki genetik çalışmalarda kullanılmasını, genetik yetersizliklerine dayanarak meşrulaştırırken; kültürel ırkçılık, ise "ötekilerin" dışlanmasını kültürel olarak farklı oldukları temelinde meşrulaştırmaktadır. Wren'e göre bu dışsallaştırma ve "diğer" süreç, dışsallığı haklı kılarak hakaret ederek ve bu kültürel farklılıkların tartışılmasının gizliliğini ele alarak sosyal ve ekonomik eşitsizlik meselelerine değinerek egemen güç yapılarına hizmet eden bu yeni ırkçı söylemin bir parçasıdır.

Yukarıdaki şekil ve Dijk'in söylemleri dikkate alındığında; Purvis'in Altuhusser'den aktardığı husus söylem/ideoloji ilişkisini özetler vaziyettedir (2014, s. 20): *"Bireyler, söylem vasıtasıyla özneler olarak çağırılırlar; ideoloji, söz konusu söylemler vasıtasıyla kurulan toplumsal kategorilerin (sınıflar, gruplar, vb.) çıkarlarını ifadelendirmekte yetersiz kalan belirli söylem biçimlerini temsil eder"*.

Sonuç

Bugünün dünyasında ırkçılık kavramının mahiyeti ele alındığında eskiye nazaran biyolojik değişkenler yerine sıkça kültürel formlar tercih edilmektedir. Artık ırkçı bir davranış modelinin merkezinde kültür, değer ve insan bulunmaktadır. "İrkçilik" terimi, 1930'larda, öncelikle Nazi'nin Almanya'yı yargılamasını ya da "Yahudileri temizlemesini" sağlama projesine bir cevap olarak verildi. Naziler, Yahudilerin ayrı bir ırk olduğu konusunda şüphesiz hemfikirdiler ve sözde otantik Almanların ait olduğu Aryan ırkı için Yahudiler bir tehdit oluşturuyorlardı. Dönemi anlamak için bir dizi olayı gündeme getiren Bauman, Nazilerin gaz odalarını inşa etmeden önce, Hitler'in emriyle kendi zihinsel ve bedensel engelli yurttaşlarını "merhametten öldürme" yoluyla yok etmeye ve "ruhsal yönden üstün kadınların irksal yönden üstün erkeklerce", örgütlü bir şekilde çiftleştirilmelerini gündeme getirmektedir. Bununla birlikte Nazilerin üstün bir ırk yetiştirmeye (öjenik) kalkışmışları, toplumun irksal ıslahı için Yahudilerin katledilmesi yine bu dönemin trajik vakaları olarak resmedilmektedir (Bauman,1997, s. 102). Yukarıda zikredilen olaylar bağlamında dinin, dilin, rengin ve cinsiyetin bireylerin avantajlı ya da dezavantajlı konumlar elde etmelerindeki etkisi ve 21. yüzyıl dünyasında "risk" algısındaki değişimler birlikte düşünüldüğünde bir çok sosyal sorun vuku bulmaya devam edecektir. Çok etnikli bir yapıdan oluşan birçok batı toplumundaki etnik azınlıkların statüsü ve deneyimlerindeki önemli değişiklikler ve "Avrupa'nın beyaz ırk" tasavvuru, azınlıkların statülerini sorgulamaya kapı aralayan bir adım olarak değerlendirilmektedir. Collins'in ifade ettiği şekilde yeni ırkçılığın önemli bir boyutu, mağdurlara verilen zararın üstünü örtmek ve protestolarını susturmak olmaktadır (2005, s. 16).

Dünyada veya küresel ölçekte alınan önlemler ne olursa olsun, dezavantajlı konumda sayabileceğimiz insanlar sosyal hiyerarşinin en altında orantısız bir şekilde kümelmiş halde bulunmaya devam etmektedir. Collins'e göre (2005, s. 18). Bu tarihsel dışlamaların etkileri bugün yeni bir ırkçılık altında hala sürmektedir Dolayısıyla yeni

ırkçılık esasında kalıcı bir değişim durumunu yansıtmaktadır. Tıpkı Afrika kökenli insanların önceki ekonomik örgütlenme biçimleri içinde dezavantajları olduğu gibi, bugün de benzer sonuçların bulunması gibidir. Küresel ölçekte, servet ve yoksulluk ırksallaştırılmaya devam etmektedir. Yeni ırkçılık, aynı zamanda insanları haklarından mahrum bırakan değişik bir politik yapı ile de resmedilmektedir. Bu durumu Collins, oy kullanan vatandaşların önemli bir sorumluluğu yerine getirdikleri fikrini savunmasına rağmen; tüketim katedrali şirketler ve diğer yetkili kuruluşlar seçim organizasyonunu maddi olarak fonladıkları önyargısının yaygın olduğundan seçimlerin sonucuna karar vermede büyük bir etkiye sahip olduklarını ifade etmektedir (2005, s. 34). Bu noktada bireylerin iradelerinin yönetime tam anlamıyla yansımayaacağı ihtimali doğmaktadır. Bununla birlikte popüler kültür, kitle iletişim araçları ve medya mitlerinin ırkçı ideolojileri yaratma ve direnme alanlarının mekansallaşması dikkat çekicidir. Konuyu Collins'in(2005, s. 34-35) bir örneği üzerinden ele alırsak; örneğin, Jennifer Lopez (siyahi/latin) gibi yıldızlar üreten küresel eğlence, reklamcılık ve haber, film endüstrileri, müzik, dergi, müzik videoları ve televizyon şovları, yeni ırkçılığın doğal, normal ve kaçınılmaz görünmesini sağlayan rızaların oluşturulmasına yardımcı olmaktadır Bu nedenle kültürel ırkçılık, kültürleri nedeniyle bireylere karşı önyargılı olmayı içermektedir ve bunu her alanda yapabilmek gücüne sahiptir.

Görüldüğü üzere, eski ırkçılık ile yeni ırkçılık arasındaki tarihsel serüvende mesele kolayca açıklığa kavuşacak gibi durmamaktadır. Açık veya gizil bir şekilde kurumsal iktidarla desteklenen ve ırksal hiyerarşinin yaratılması ya da sürdürülmesi eylemi olarak değerlendirilecek yeni ırkçılık, farklı formlarla varlığını devam ettirmektedir. Bugün ırkçılık tartışmalarına odaklanıldığında görünürde “hiyerarşinin olmadığı” efsanesine inanılması beklenmektedir. Risklerin ve tehditlerin tahmin edilemeyecek bir düzeyde olduğu modern dönemde (Yıldırım,2000,s.86) sosyal bütünleşme gerçekleştirilememektedir.

KAYNAKÇA

- Aşar, S. (2009). *İrk ve İrkçılık Üzerine Tartışmalar Ve Yeni İrkçılık*, Yüksek Lisans Tezi, Ankara: Hacettepe Üniversitesi.
- Augoustinos, M., Tuffin, K., & Sale, L. (1999). Race talk, *Australian Journal of Psychology*, 51, 90-97.
- Bağlı, M. & Sever, A.(2005). *Tabulaştırılan/Tabulaşan Kurumun (Ailenin) Kurbanlıklar Edinme Pratiği: Levirat ve Sororat, Aile ve Toplum*, s: 9-21.
- Barker, M. (1981). *The New Racism: Conservatives And the Ideology Of Tribe*. London: Junction Books.
- Bauman, Z. (1997). *Modemite ve Holocaust*, (Çev: Suha Sertabiboglu), İstanbul: Sarmal Yayınları.
- Bernasconi, R. (1999), *İrk Kavramını Kim İcat Etti? Felsefi Düşünce de İrk ve İrkçılık*, (Çev, Z. Direk), İstanbul: Metis Yayınları.
- Blaut, J. (1992). *The Theory of Cultural Racism*, *Antipode*, 24, 289-299.

- Bosetta, M. (2012). Cultural Racism Without Race: An Exploratory Insight into The Discrimination And Self-Perception Of The Sweden Democrats. Master's Thesis. Lund University.
- Brubaker, R.(2009). Fransa ve Almanya'da Vatandaşlık ve Ulus Ruhu, (çev. Vahide Pekel), Ankara: Dost Kitabevi.
- Bullock, A., & Trombley, S. (Eds.). (1999). The new Fontana dictionary of modern thought. London: HarperCollins Publishers.
- Burman, K., ve Diğ.(2013). What is Global Citizenship, Yael Harlap(Ed), Road to Global Citizenship, An Educator's Toolbook, Centre for Teaching and Academic Growth University of British Columbia, <http://ctl.ubc.ca/files/2011/05/rgctoolbook.pdf> sitesinden 24.02.2019 tarihinde erişilmiştir.
- Clair, M. & Denis, S. J. (2015). Sociology of Racism. In The International Encyclopedia of the Social and Behavioral Sciences, 2nd ed., ed. James D. Wright. Oxford, U.K.: Elsevier.
- Collins, H.P. (2005). Black Sexual Politics: African Americans, Gender and the New Racism, New York: Routledge.
- Çoban Keneş, H. (2011). Depremin Görünürleştirdiği Yeni İrççi Söylemler: İlahi Adalet ve Kürt Depremi, İletişim Araştırmaları Dergisi, 9 (1-2): 47-72.
- Duffield, M. R. (1984). New Racism... New Realism: 1'0 Sides of the Same Coin', Radical Philosophy, Summer, Special Issue on Science, History and Philosophy, 29-34.
- Essed, P. (1991). Understanding everyday racism: An interdisciplinary theory, Newbury Park: Sage
- Gedik, E. (2010). Almanya'da Öteki Olmak, Öteki Kalmak. Folklor/Edebiyat, cilt:16, sayı:62.
- Giddens, A.(2010). Modernite ve Bireysel Kimlik: Geç Modern Çağda Benlik ve Toplum, (Çev. Ümit Tatlıcan),İstanbul:Say Yayınları.
- Goldberg, D. (1993). Racist culture: Philosophy and the politics of meaning. Oxford, UK: Blackwell.
- Goldberg, D. (2002). The Racial State. Malden, Massachusetts: Blackwell Publishers.
- Grosfoguel, R. (2016). What is Racism?, Journal Of World-Systems Research, Vol. 22 Issue:1, pp. 9-15.
- Guess, T. J. (2006). The Social Construction Of Whiteness: Racism By Intent, Racism By Consequences. Critical Sociology, 32(4), 649–673.
- Guillaumin, C. (1995). Racism, sexism, power and ideology. London: Routledge.
- Habermas, J.(2012). "Öteki" Olmak, Öteki"yle Yaşamak. İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Leach, C. W. (2005). Against the notion of a 'new racism'. *Journal of Community & Applied Social Psychology*, 15: 432-445.
- Miles, R. (2000). *İrkçilik*. (Çev. S, Yaman). İstanbul: Sarmal Yayınevi.
- Morning, A. (2000). Ethnic Classification in Global Perspective: A Cross-National Survey of the 2000 Census Round. *Population Research and Policy Review* 1-57.
- Omi, M., and Winant, H. (1986). *Racial formation in the United States: From the 1960s to the 1980s*, New York: Routledge.
- Paradies, Y. (2006). Defining, Conceptualizing and Characterizing Racism in Health Research, *Critical Public Health*, vol. 16, no. 2, pp. 143-57.
- Pedersen, A., & Walker, I. (1997). Prejudice against Australian Aborigines: Old-fashioned and modern forms, *European Journal of Social Psychology*, 27, 561-587.
- Pettigrew, T. F., & Meertens, R. (1995). Subtle and blatant prejudice in western Europe, *European Journal of Social Psychology*, 25, 57-75.
- Pred, A. (2000). *Even in Sweden: Racisms, Racialized Spaces, and the Popular Geographical Imagination*. Berkeley: University of California Press.
- Purvis, T. Ve Hunt, A. (2014). Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji, Söylem, İdeoloji. (Çev: Simten Coşar). *Moment Dergi*, 1 (1): 9-36.
- Reeves, F (1983). *British racial discourse: A study of British political discourse about race and race-related matters*, England: Cambridge University Press.
- Rodat, S. (2017). Cultural Racism: A Conceptual Framework, *RSP*, No. 54, 129-140.
- Sears, D. O. (1988). Symbolic racism. In P. Katz & D. Taylor (Eds.), *Eliminating racism: Profiles in controversy* (pp. 53-84). New York: Plenum Press.
- Somersan, S. (2004). *Sosyal Bilimlerde Etnisite ve İrk*, İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Somersan, S. (2012). *İrkların Olmadığı Bir Dünyada İrkçilik, (içinde Ayrımcılık: Çok Boyutlu Yaklaşımlar)*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Tagueiff, P. A. (1990). The new cultural racism in France. *Telos*, 83, 109-122.
- Ulusay, N.(2008). *Melez İmgeler: Sinema ve Ulusötesi Oluşumlar*. Ankara: Dost.
- Van Dijk, Teun A.(1984). *Prejudice in discourse*. Amsterdam: Benjamins Press.
- Van Dijk, Teun A.(2003). "Söylem ve İdeoloji Çokalanlı Bir Yaklaşım", *Söylem ve İdeoloji*, İstanbul: Su Yayınları, ss: 13-112.
- Wallerstein, I. (2000). *Kapitalist Dünya Ekonomisinde Hane Yapıları ve Emek Gücü Oluşumu, İrk Ulus Sınıf, Belirsiz Kimlikler (Etienne Balibar, Immanuel Wallerstein)*. İstanbul: Metis Yayıncılık.
- Weber, M. (2012). *Ekonomi ve Toplum Cilt-1*. Latif Boyacı (Çev.). İstanbul: Yarın

Yayınları.

Wetherell, M., and Potter, J. (1992). Mapping the language of racism: Discourse and the legitimization of exploitation, New York: Columbia University.

Wren, K.(2001). Cultural Racism: Something Rotten in The State Of Denmark? Social & Cultural Geography, 2(2): 141–162.

Yıldırım, E.(2000). Küreselleşme, Refah Devleti ve Risk Toplumu, İçinde, Küreselleşmenin İnsani Yüzü, (Der: Veysel Bozkurt) İstanbul: Alfa Yayınları.

AMERİKA BİRLEŞİK DEVLETLERİ'NDE BİREYSEL SİLAHLANMA VE SONUÇLARI¹

Özgür AYDIN²

Özet

Amerika Birleşik Devletleri'nin bireysel silahlanma politikasında, genellikle modern devletlerin uygulamayı tercih ettiği sınırlayıcı politikadan ziyade müsamahakâr tutum dikkat çekmektedir. Her yıl binlerce vatandaşı bireysel silahlanma sebebiyle hayatını kaybetmesine rağmen müsamahakâr tutumunu sürdüren ABD, ülke içinde ve dışında birçok sivil toplum kuruluşu tarafından eleştirilmektedir. Bütün dünyada şok etkisi yaratan silahlı saldırılar, ABD'nin bireysel silah politikasına ve ABD vatandaşının silahlanma eğilimine engel olamamaktadır. ABD ile benzer kültüre sahip birçok ülke bireysel silahların sebep olduğu katliamlardan etkilenerek müsamahakâr tutumlarını sınırlayıcı politikalara çevirmiş olmasına rağmen, ABD'nin müsamahakâr politikada ısrarcı olmasının temelinde silah lobileri yer almaktadır. Bu araştırmada; bireysel silahlanmanın ne olduğu, ABD'nin bireysel silahlanmaya hak tanıyan anayasal ve yasal düzenlemeleri, ABD'de bireysel silahlanmayı konu edinen bazı yargı içtihatları, bireysel silahlanmaya yön veren silah lobileri ve bireysel silahlanmanın sonuçları analiz edilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Amerika Birleşik Devletleri, Bireysel Silahlanma, Yasal Düzenleme ve Silah Lobileri.

IN THE UNITED STATES OF AMERICA INDIVIDUAL WEAPON AND RESULTS

Abstract

USA's individual armament policy is rather a permissive approach than a restrictive one, which is mostly preferred in the modern states. Although thousands of citizens lose their lives due to individual armament each year, the USA which maintains its permissive attitude is highly criticized by many non-governmental organizations both inside and outside the country. Armed attacks that had traumatic effects all over the world, have not prevented the United States from supporting individual armament and the United States citizens' tendency to arm. Many countries that have similar culture as United States have been affected by the massacres caused by individual weapons and adopted restrictive policies. However United States, due to the high support of the gun lobbies insists on permissive gun policy. In this study the meaning of individual armament, the constitutional and legal regulations which permit the individuals for armament, several court decisions on individual armament, the gun lobbies that support individual armament in the United States and the effects of individual armament are going to be analyzed.

Key Words: United States, Individual Armament, Legal Regulation and Gun Lobbies.

1. Bu makale; Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Kamu Hukuku Anabilim Dalında savunulan, "Özgürlük ve Güvenlik Ekseninde Bireysel Silahlanma" başlıklı doktora çalışmasından türetilmiştir.

2. Arş. Gör. Dr., Akdeniz Üniversitesi, Hukuk Fakültesi, xozaydin@hotmail.com

Orcid ID: 0000-0002-9827-5015

Giriş

Modern devleti açıklamak için kullanılan temel özellik, şiddet tekeli eline almış bir otoritenin varlığıdır (Pierson, 2011, s.23). Dolayısıyla, günümüzde modern devletlerden beklenen, bireysel silahlanma konusunda sınırlayıcı ve yasaklayıcı düzenlemeleri benimsemesidir. Birkaç istisna dışında, devletlerin genel eğilimi, bireysel silahlanmaya ilişkin lisanslamalarda sınırlayıcı düzenlemelerin artırılması ve silahların mümkün olduğu kadar kontrol altına alınması yönündedir. Bireysel silahlanmaya özgürlükçü tutumları sebebiyle kötü deneyimler yaşayan bazı devletler de, bu tutumlarını değiştirmekte ve sınırlayıcı düzenlemeleri uygulamaya koymaktadır. Örneğin; Almanya, Rusya, Fransa, Hindistan, Güney Afrika Cumhuriyeti, Japonya ve Türkiye gibi birçok devlet bireysel silahlanmaya sınırlayıcı yaklaşımı öteden beri benimsemişken, Kanada, Avustralya, İngiltere ve İsviçre bireysel silahlanma konusundaki özgürlükçü tutumlarını sınırlayıcı olarak değiştiren devletlerin bazılarıdır. Bireysel silahlanmaya sınırlayıcı yaklaşımı benimseyen devletlerde; silahların ve mühimmatların üretilmesi, ticareti, bulundurulması, taşınması gibi hususlar çeşitli düzenlemelerle sınırlandırılmış ve lisansa tabi tutulmuştur.

Bireysel silahlanmaya sınırlandırıcı düzenlemeler getirmeyi benimseyen devletlerin genelinde aksine, ABD özgürlükçü yaklaşımıyla dikkat çekmektedir. Vatandaşlarına bireysel silahlanmayı anayasal hak olarak tanıyan ABD, her yıl sınırları içinde yaşayan binlerce insanın bireysel silahlarla gerçekleştirilen saldırılarda hayatını kaybettiğine şahit olmasına rağmen özgürlükçü politikasını değiştirmemektedir. Sivil toplum kuruluşları ve uluslararası örgütler; şiddetin ve şiddet araçlarının kontrol altına alınması için ABD'nin bireysel silahlanma politikası aleyhine aktiviteler gerçekleştirmekte fakat bir netice alamamaktadır. ABD'nin takip ettiği bireysel silahlanmada özgürlükçü yaklaşımın temelini, silah lobilerinin ve sermaye şirketlerinin baskısı başta olmak üzere birden fazla sebep yerleştirilebilir. Bu makalede, bireysel silahlanmanın ne anlama geldiği, ABD'nin bireysel silahlanma konusunda izlediği özgürlükçü politika, bireysel silahlanma politikasının değiştirilememe nedeni, ABD'de bireysel silahlanmanın yol açtığı olaylar üzerinde durulacaktır.

Bireysel Silahlanma

Bireysel silahlanmaya tanım ararken; silahlı şiddet eylemlerinde kullanılan cisimlere, silahı kullanan bireylere ya da bireylerin silah alma nedenlerine odaklanılarak bazı yanıtlar verilebilir. Ancak, salt şiddet olaylarında kullanılan nesnelere ya da nesnelere kullanan bireylere odaklanılarak yapılan tanımlamalar yanıltıcı olabilir. Dolayısıyla; somut olaylara değil, bireysel silahlanmanın hukuki durumuna odaklanarak tanım yapmak yerindedir. Örneğin somut verilere odaklanan bir araştırmaya göre; sivil insanların ideolojik olmayan, başkasına karşı güvenlik ve sosyoekonomik gibi güdülerle kendini silahla donatması bireysel silahlanma olarak adlandırılmaktadır (Kalaycı, 2011, s. 27). Bu tanımda, bireysel silahlanmadan bahsedebilmek için aranan temel koşul, sivil insanların silahlanmasıdır. Ancak, ilgili tanıma göre sivillerin silahlanması tek başına bireysel silahlanmayı açıklamak için yetersizdir. Sivillerin silahlanması; ideolojik sebeplerle olursa bireysel silahlanmanın dışında, güvenlik ve sosyoekonomik gibi güdülerle olursa bireysel silahlanmanın içinde değerlendirilmektedir. Bireysel silahlanmanın tanımlan-

masında sivillerin silahlanmasını koşul yapan açıklama yerinde kabul edilebilse bile, ideolojik sebeplerle silahlanmayı dışarda tutan ve sivillerin güvenlik gibi gerekçelerle silahlanmasını bireysel silahlanma olarak gören bu yaklaşım kanımızca yerinde değildir. Silahlanmanın hangi sebebe dayandığının tespiti, bireysel silahlanma durumunun tanımlanabilmesi için şart koşulmamalı; herhangi bir sivilin, devlet tarafından tanınan herhangi bir hakka dayanarak silah edinmesi, bireysel silahlanmanın tanımlanabilmesi bakımından yeterli kabul edilmelidir.

Bireysel silahın ya da bireysel silahlanmanın tanımlanmasında yapılabilecek hatalardan birisi de, şiddet olaylarında kullanılan silahın fiziksel özelliklerine yoğunlaşmaktır. Silahın ateşli, ateşsiz, küçük, büyük, hafif veya ağır olması bireysel silahlanmanın tanımında ayırt edici özellik olarak kabul etmek yerinde değildir. Keza bireysel silahlanma amacıyla tercih edilen küçük ve hafif silahlar, devletin kolluk güçleri tarafından da kullanılabilir. Büyük ve ağır olanlarından ayırt edilmesinde evrensel bir kıstasın olmadığı belirtilen küçük ve hafif silahlar (Small Arms Survey, 2019) hem bireysel kullanım hem de askeri kullanım için üretilmektedir. Aynı şekilde, herhangi bir devletin mevzuatı, herhangi bir sivilin büyük ve ağır silah alabilmesi için açık kapı bırakırsa; o ülkenin vatandaşları bakımından, büyük ve ağır silahlar da bireysel silahlanma kapsamında değerlendirilmelidir. Benzer olarak, sadece ateşli silahların bireysel silahlanma kapsamına alınabileceğini, bıçak ve kılıç gibi ateşsiz silahların bireysel silahlanma dışında tutulacağını benimsemek de doğru değildir. Kimi ateşsiz silahlar bakımından ruhsat alma zorunluluğunun arandığı dikkate alınır, ruhsata bağlanmış bu ateşsiz silahlar için bireysel silah niteliği yapılmalıdır. Örneğin; Türkiye’de bireysel silahlanma konusundaki temel mevzuat olarak kabul edilebilecek 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ve Yönetmelik, her türlü ateşli silahlarla mermilerin ve bıçaklarla salt saldırı ve savunmada kullanılmak üzere özel olarak yapılmış bulunan diğer aletleri kapsamaktadır. İlgili mevzuat gereğince ruhsat alınarak bulundurulabilecek bütün nesnelere, bireysel silahlanmanın konusuna girmektedir (6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmelik, 1953). Ülkenin hukuki mevzuatını esas alan bireysel silahlanma tanımı, tartışmaların nispeten önüne geçecektir. Aksi takdirde, ulusal veya uluslararası yargı kararlarına yaygın olarak konu olan kesici, delici ve bereleyici cisimlerin silah niteliği taşıyıp taşımadığı tartışmasında yaşanan muğlaklık, bireysel silahların ne olduğu konusuna da yansiyebilir. Örneğin Fransız yargı kararlarında ve hukuk literatüründe delici, kesici ya da bereleyici cisimlerin silah olarak değerlendirilmesinde muğlaklığa yol açan bir ayrım dikkat çekicidir. Bu ayrım, cisimler, mahiyeti bakımından silah olanlar ve suçta kullanılması durumunda silah niteliği taşıyan cisimler olarak ayrılmaktadır (Gözübüyük, 1955, s. 409). Farklı yargı kararlarında görülen cisimlerin silah niteliğine ilişkin tartışma, ateşsiz silahların hangisinin bireysel silah kapsamında değerlendirilmesi gerektiği konusuna sirayet etmemelidir. Kullanılması ya da bulundurulması ruhsata ya da bildirimle bağlanmış kesici, delici ve bereleyici cisimlerin tamamı bireysel silah kapsamında değerlendirilmelidir.

Bireysel silahlanmanın tanımlanmasında temel nokta; sivillerin devlet tarafından tanınan bir hakka dayanarak silah edinmiş olmasıdır. Kolluk kuvvetlerinin silahları ve kamu görevlilerinin ifa ettiği görevinden dolayı sahip olduğu silahlar, bireysel silahlanmanın dışında tutulmalıdır. Kamu görevlilerinin görevinden dolayı sahip olduğu silahların

ve kolluk kuvvetlerinin silahlarının mevzuatı, genellikle bireysel silahların tabi olduğu mevzuattan farklıdır. Bu silahlar, devletin otoritesini ve şiddet tekeli simgeleyen nesnelere. Örneğin ülkemizde “görevde olan” Kuvvet Komutanlıkları, Jandarma Genel Komutanlığı ve Sahil Güvenlik Komutanlığı personelinin şahsi silahları; 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar İle Diğer Aletler Hakkında Kanuna göre değil, ilgili komutanlığın şahsi silah envanterine personel adına kaydedilir ve bu kayıt esaslarına göre işlem yapılır (Deniz Kuvvetleri Komutanlığından Emekli / Müstafi Subay, Astsubay ve Uzman Erbaşların Silah / Ruhsat İşlemleri, 2018, s. 1). Öte yandan; polislerin, askerlerin ya da kimi kamu görevlilerinin kendisine zimmetlenen bu silahları görev yerinde bırakmadığı, sivil hayatlarında da taşıyabilme haklarının olduğu bilinmektedir. Hatta bu silahların, kişisel husumetlerden kaynaklanan tartışmalarda kullanıldığına dair örnek vakalar da bulunmaktadır (CNNTURK, 2018). Böyle bir durumda; devletin şiddet tekeli kaynaklı güvenlik görevini yerine getirmek üzere yetkilendirdiği kamu görevlilerinin sürekli silah taşıyabilme yetkisini kötüye kullandığı düşünülebilir. Sahip olduğu silah ise bireysel silahlanma kapsamında değerlendirilmemelidir. Kamu görevi sebebi ile sahip olunan silahın temel özelliği, kamusal hayatın sağlıklı bir şekilde işleyişini sağlayacak görevlilere teslim edilmiş olmasında yatmaktadır. Bu görevliler her ülkenin mevzuatında farklı işlenmiş olabilir. Örneğin Türkiye’de kamusal hayatın sağlıklı bir şekilde işleyişini korumak üzere istihdam edilen personeller denince akla ilk gelenler; polisler, askerler, zabıtalara ve bekçilerdir. Bununla birlikte, güvenlik korucuları ve özel güvenlik görevlileri de güvenliği sağlamak üzere yetkilendirilmiş ve izin verilmiş personel olarak değerlendirilebilir. Ancak özel güvenlik görevlilerinin ve güvenlik korucularının sahip olduğu silahların mahiyeti, kamu güvenliğini sağlamak üzere görevlendirilmiş personel olup olmadıklarına göre farklı değerlendirmelere tabi tutulmalıdır. Son gelişmeler dikkate alındığında, Türkiye’deki güvenlik korucuları bakımından bu değerlendirmeyi yapmak konunun anlaşılmasını nispeten daha kolaylaştırır. 2016 yılında yapılan bir değişiklik, o zamana kadar geçici köy korucusu olarak anılan personellerin isimleri güvenlik korucusu olarak değiştirilmiştir (676 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname, 2016). Güvenlik korucuları; köy kanununa göre, kamu güvenliğinin sağlanabilmesi için devletin şiddet tekeli kapsamında görevlendirilmiş ve kamu görevi sebebi ile silah verilmiş personel olarak değerlendirilmelidir. Köy Kanunu’nun 74. maddesine göre, mülki idare amirinin görevlendirdiği güvenlik korucuları, asıl kolluk kuvvetleri ile beraber yağmacılara ve eşkıyalara karşı köy ve köylüyü korurlar (442 sayılı Köy Kanunu, 1924). Devlet tarafından maaşa bağlanan güvenlik korucularının, kamu güvenliğini sağlamak amacıyla teslim aldığı silahların, diğer kolluk kuvvetlerine teslim edilen silahlarla benzer durumda olduğu kabul edilmelidir. Ancak; özel güvenlik görevlilerinin kullandığı silahlar bakımından, kimi farklılıkların dikkate alınarak değerlendirmenin yapılması gerekir. Özel güvenlik görevlileri, kamu güvenliğini tamamlayıcı mahiyetteki hizmetlerin yerine getirilmesinde istihdam edilebilecek personellerdir. Hangi koruma ve güvenlik hizmeti için, ne miktar ve özellikle ateşli silah bulundurulabileceği, mülki idare Amirliği nezdinde kurulan güvenlik komisyonu tarafından belirlense de, koruma ve güvenlik hizmetinde kullanılacak silah ve teçhizat, güvenlik görevlisi olacak kişi tarafından temin edilir (5188 Sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, 2004). Ateşli silah taşıyacak özel güvenlik görevlilerinde, bireysel silahlanmanın temel mevzuatı olan 6136 sayılı kanun ve bu kanunun uygulanmasına ilişkin yönetmelikte belirtilen şartlar aranır. Dolayısıyla özel güvenlik görevlilerinin silahlanması; devletin bilgisi dâhilinde olmasına rağmen, şiddet tekelinin istisnası nite-

liğindedir. Kimi kamusal alanların güvenliği için desteğinden faydalanılabilsede, özel güvenlik görevlilerinin silahları bireysel silah kapsamında değerlendirilmelidir. Bireysel silahın tipik görünümüne nazaran bazen kamu güvenliğinin sağlanmasında kullanılıyor olsa da, doğrudan devlet tarafından görevlendirilmemiş olan özel güvenlik görevlilerinin silahları; bireysel silahlanmanın farklı bir görünümü olarak değerlendirilmelidir. Keza; salt kendisini korumak amacıyla aldığı silahı, istisnai olarak kamusal güvenliğin sağlanması için kullanan bireyin durumu için de aynı yorum yapılabilir. Bireysel silahın istisnai olarak kamu yararına kullanılabilmesi, onun bireysel silah olma özelliğini kaybettirmez. Benzer şekilde; kamu hizmetinden emekli olanların, görevliken kullandığı silaha ruhsat alması durumu da bireysel silahlanma kapsamında değerlendirilmelidir. Uzun süre devletin şiddet tekelinden kaynaklanan güvenlik vazifesinin yerine getirilmesinde kullanılan bu silahlar, aynı kişi tarafından emekliye ayrıldıktan sonra kullanılmaya devam edilmesi durumunda niteliği değişmiştir. Beylik silahı da denen bu silahların, emekli olmuş kolluk personelinin elindeyken devletin şiddet tekelinden kaynaklanan kamu güvenliğinin sağlanmasında kullanıldığından bahsedilemez. Kaldı ki emekli kolluk kuvvetlerinin, görevindeyken kullandığı silahı kullanmaya devam edebilmesi için, ilgili silahı kendi mevzuatlarının yanında 6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun ve Yönetmelik gereğince ruhsatlandırması gerekmektedir. Örneğin; Deniz Kuvvetleri Komutanlığından emekli / müstafi personelin silahına ait ruhsat, devir, bağış ve kayıp işlemleri 6136 Sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Kanun, 91/1779 Karar Sayılı Yönetmelik ve Türk Silahlı Kuvvetleri Şahsi Silah Yönergesinde belirtilen esaslara göre yürütülür (Deniz Kuvvetleri Komutanlığından Emekli / Müstafi Subay, Astsubay ve Uzman Erbaşların Silah / Ruhsat İşlemleri, 2018, s. 1).

Bireysel silahlanmanın tanımlanmasında temel nokta; devletin şiddet tekelinden kaynaklanan yetkisini kullanmak ve kamu güvenliğini sağlamak için görevlendirdiği personele teslim ettiği silahların bireysel silahlanma dışında, devletin bilgisi ve rızası dâhilinde olmak koşuluyla sivillerin silahlanmasının bireysel silahlanma içinde değerlendirilmesidir. Öte yandan, sivillerin silahlanmasını devletin silahlanmasına diyalektik bir özgürlük olarak kabul etmek riskli bir yorum olur. Böyle bir yorum; terör örgütlerinin kullandığı silahlar ve isyancıların ayaklanmada kullandığı silahlar gibi devlet iktidarının açık veya zımnî olarak kabul etmediği her silahlanmayı bireysel silahlanma olarak nitelendirmeye yol açar. Oysa bireysel silahlanma, devletin yasayla meşru gördüğü ya da yasaklamadığı silahlanmalar için geçerlidir. İster ruhsata, ister bildirim tabii olsun; devletin bilgisi dâhilinde siviller tarafından kullanılabilen silahlar bireysel silah kapsamında, devletin bilgisi ya da izni olmaksızın devletin kabulüne aykırı olarak kullanılan silahlar ise bu kapsamın dışında değerlendirilmelidir. Örneğin; Türkiye Emniyet Genel Müdürlüğü Özel Güvenlik Daire Başkanlığı'nın "Bireysel Silahlanmaya Dair 2017 Yılı Raporu" başlıklı veri paylaşımında, son on yılda yaşanan silahlı eylemlere ilişkin ruhsatlı silahlar ve ruhsatsız silahlar ayırımına gidilmiştir. Bu ayırım üzerinden incelendiğinde; ruhsatlı olarak kullanılan silahlar bireysel silahlanma kapsamında, ruhsatsız olarak kullanılan silahlar ise bu kapsamın dışında değerlendirilmelidir. Ruhsatsız silahın bulundurulması veya taşınması, devletin otoritesine karşı bir duruş ve toplumsal yaşama muhalif bir tutum olarak nitelendirilmelidir (Bireysel Silahlanmaya Dair 2017 Yılı Raporu, 2017). Şu halde; bireysel silah, egemenliği altında yaşanan devletin mevzuatlarına göre sivillerin alma hakkı olan silahların tamamı için geçerlidir. Her devletin şiddet tekeli kapsa-

mında görevlendirdiği personeline ilişkin silah mevzuatı ve sivillere tanıdığı bireysel silahlanma politikası farklılık göstermektedir. ABD'de, vatandaşlara bireysel silahlanma özgürlüğü tanındığı ve kısıtlamaların mahkemece iptal edildiği görülmektedir.

ABD'de Bireysel Silahlanmanın Anayasal ve Yasal Temeli

Bireysel silahlanma konusunda kısıtlayıcı politikayı benimseyen birçok devletin aksine, özgürlükçü politikayı benimseyen ve başvuruçulara müsamahakâr yaklaşan devletlerin başında ABD gelmektedir. Ülkenin bireysel silahlanma konusundaki tüm mevzuat ve işlemleri; anayasasının değişiklikler bölümünün ikinci maddesinde düzenlenen silah taşıma hakkını ihlal etmemek zorundadır. ABD Anayasası'nın değişiklikler bölümünde yer alan silah taşıma hakkına ilişkin düzenleme şu şekildedir:

Değişiklikler Madde II. Silâh Taşıma Hakkı: Hür bir devletin emniyeti için iyi teşkilatlanmış bir milise ihtiyaç bulunduğundan, halkın silâh edinmek ve taşımak hakkına tecavüz olunamaz(Akbay, 2007, s. 485).

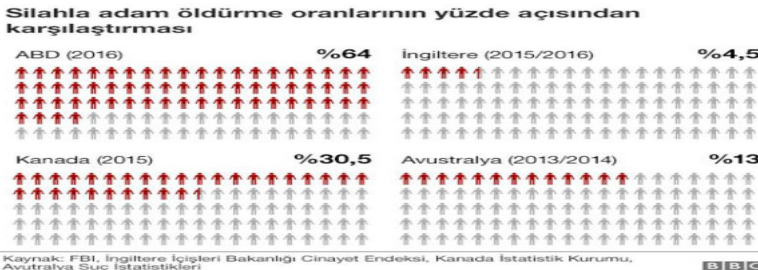
Bu anayasal düzenlemenin altında, ABD'de silahların kullanılması ve ticaretine dair federal düzeyde iki temel düzenleme bulunmaktadır: Ulusal Ateşli Silahlar Yasası(1934) ve Silahların Kontrolü Yasası(1968). Al Capone tarafından gerçekleştirilen sevgililer günü katliamından sonra, makineli tüfekler ve bazı özelliklere sahip otomatik silahların elde edilmesini zorlaştırmak üzere Ulusal Ateşli Silahlar Yasası yürürlüğe konmuştur. Ancak yasanın, silahlara ulaşmayı zorlaştırmak için doğrudan yasaklayıcı düzenlemeler içermekten ziyade, vergilendirme yöntemini benimsediği görülmektedir. Silahların üretiminin ve dağıtımının tüm yönlerini vergilendiren yasa, üretim ve dağıtım sürecinin nasıl işleyeceğine dair düzenlemeler içermektedir(Ulusal Ateşli Silahlar Yasası, 1934). Diğer düzenleme ise, 1963 yılında John Fitzgerald Kennedy suikastının gerçekleşmesinden beş yıl sonra yürürlüğe girmiştir. 1968 tarihli Silahların Kontrolü Yasası, ateşli silahlara lisans alınmasını zorlaştıran ve suç işlemiş bazı kişilere silah verilmemesini içeren düzenlemeler içermektedir. İlgili yasa; hem uluslararası silah ticaretine ilişkin konulara, hem de ulusal silah lisanslamasına ilişkin konulara değinmektedir. Ulusal düzenlemeler bakımından eyaletlere yol gösterici nitelikte olan yasanın; bir taraftan şiddeti kontrol altına alma, bir taraftan da bireylerin silah alma hakkını koruma kaygısı taşıdığı ifade edilebilir(Silahların Kontrolü Yasası, 1968).

Yukarıda belirtilen düzenlemelerin dışında, silahlara takılan aparatların yasaklanması gibi bazı teknik konuları ve ayrıntıları içeren federal yasalar ile kendi bölgelerinin bireysel silahlanma sistemini düzenleyen eyalet yasaları da bulunmaktadır. Kimi eyaletler ulusal düzeyde benimsenen müsamahakâr yaklaşımı daha da genişletici yorumlamış, bazıları ise fazla müsamahakâr buldukları bu düzenlemeleri sınırlandırılmaya yönelik girişimlerde bulunmuştur. Ancak sınırlamaya yönelik yerel düzenlemeler, anayasada düzenlenmiş bireysel silahlanma özgürlüğüne engel olamamaktadır. Keza birçok girişim, halkın silahlanma özgürlüğünü ihlal ettiği gerekçesi ile yüksek mahkeme tarafından ihmal edilmiştir. Bu konuda en bilindik mahkeme içtihatlarından birisini, Columbia Yüksek Mahkeme'si (Supreme Court) 2008 yılında ortaya koymuştur. 1976 yılında Columbia Kent Konseyi; Güney Karolina'nın başkenti Columbia bölgesinde tabanca bulundurulmasını tamamen yasaklayan, tüfeklerin ise konutlarda tetik sisteminin sökülmüş

şekilde bulundurulabilmesini kabul eden bir düzenlemeyi hayata geçirmiştir. ABD tarihinin silahların kontrolü amacıyla yürürlüğe konmuş en katı girişimi olarak kabul edilen düzenleme, Columbia bölgesinde uygulanan silah yasağı olarak bilinmektedir. Ancak; Dick Heller ve beraberindeki beş kişi, ilgili düzenlemenin ABD Anayasası'nın değişikliklere ilişkin ikinci maddesine aykırı olduğu gerekçesi ile ihmalini istemiştir. 2003 yılında Columbia Bölge Mahkemesi'nde görülmeye başlanan davada, ilginç bir karar çıkmıştır. Karara göre; ABD Anayasası'nın ilgili düzenlemesi, herhangi bir bireyin silahlanma hakkına değil, organize olmuş milis bir gruba üye bireyin silahlanma hakkına ilişkindir. Dolayısıyla, Heller ve beraberindekilerin istemi Columbia Bölge Mahkemesi tarafından reddedilmiştir. Heller ve beraberindekiler bu karara karşı temyiz incelemesine başvurmuştur. Temyiz mahkemesi; Heller dışındakilerin başvurusunu usul yönünden reddetmiş, Heller yönünden ise silah bulundurma hakkının olduğuna karar vermiştir. Ancak bu karar, evdeki silahların işlevsiz bırakılmasına ilişkin düzenlemeyi tamamen ortadan kaldırmadığı gerekçesi ile Yüksek Mahkeme önüne taşınmıştır. Nihayetinde Columbia Yüksek Mahkeme'si önüne kadar gelen düzenleme hakkında, tüm ülkeyi etkileyen bir içtihat ortaya konmuştur. İlgili içtihada göre; ABD Anayasası'nın değişiklikler bölümündeki ikinci maddesi, bireylerin silah taşıma ve bulundurmasına ilişkin özgürlüğünü de kapsamaktadır. Dolayısıyla, bireylerin silahlanma özgürlüğünü kısıtlayıcı nitelikte düzenlemelerin, bu maddeye aykırılıklar içermemesi gerekmektedir. Columbia Kent Konseyi'nin silahlanma özgürlüğünü ihlal eden düzenlemesi ihmal edilmiştir(ABD/Columbia Yüksek Mahkemesi Dick Heller ve Diğerleri Kararı, 2008). İlgili karar doğrultusunda günümüze kadar gelişmeler devam etmiş ve bireysel silahlanma hakkını doğrudan kısıtlayan hiçbir düzenleme, mahkeme tarafından meşru bulunmamıştır. Ulusal Ateşli Silahlar Yasası ve Silahların Kontrolü Yasası içindeki bazı kısıtlayıcı düzenlemelerle birlikte, bireysel silahlanma hakkında müsamahakâr yaklaşımı ihlal eden birçok düzenleme Amerikan Yüksek Mahkemesi tarafından ihmal edilmiştir.

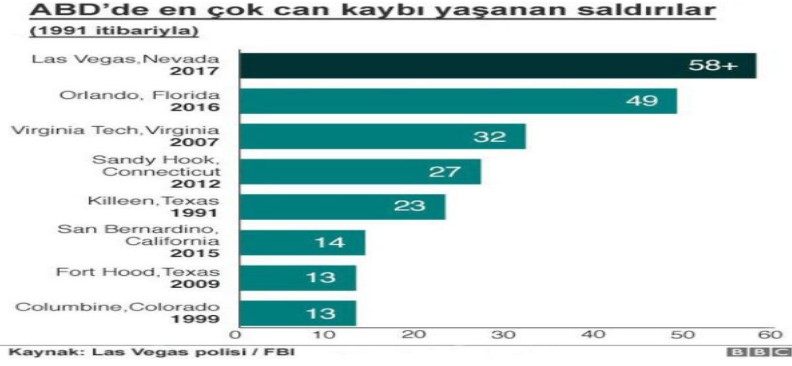
ABD'de Bireysel Silahlanmaya Müsamahakâr Tutumun Sonuçları

ABD; bu müsamahakâr tutumunun bedelini, sivillerin silahla ölümleri istatistiklerinde diğer devletlerin çok önünde olarak ödemektedir(Tilly, 2001, s. 126-127). Kendisi ile benzer kültürel özelliklere sahip İngiltere, Kanada ve Avusturalya sivil ölümlerinde bireysel silahların rolü bakımından çok daha güvenli ülkeler olarak kabul edilmektedir. Bu ülkelerin ilgili birimlerince birbirine yakın zamanda tutulmuş veriler, BBC tarafından tek bir grafikte şu şekilde karşılaştırılmıştır:

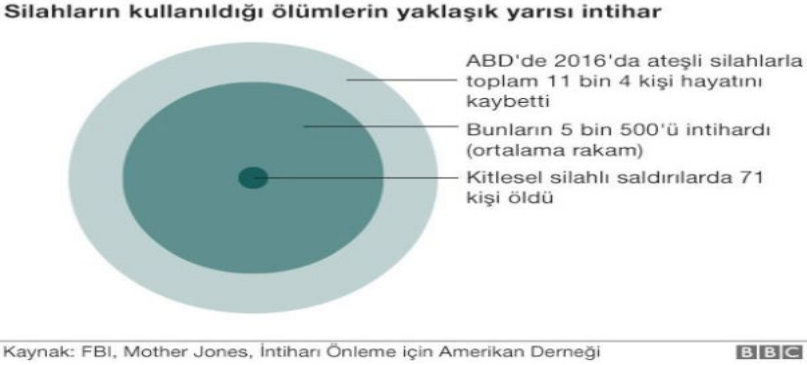
Şekil 1. ABD, İngiltere, Kanada ve Avusturalya'da Cinayet Suçlarında Silah Kullanım Oranlarının Diğer Suçlar İçindeki Oranı(BBC, 2018a).

Bu grafik; cinayet suçlarının içinde, silahla işlenen cinayet oranını göstermektedir. Sivillerin sahip olduğu silahlarla gerçekleştirilen saldırılar bakımından, dünyanın bir numarasında ABD olduğu konusunda birçok veri ortaya konabilir. Aslında, yukarıda kendisi ile mukayese edilen devletler de uzun dönem bireysel silahlanmaya müsama-hakâr yaklaşan devletler kategorisinde bulunmuşlardır. Ama bireysel silahlarla gerçekteştirilen eylemler neticesinde yaklaşımlarını değiştirmişler ve bireysel silahlanmaya müsamahakâr yaklaşan devletler kategorisinden, bireysel silahlanmayı sınırlandıran ya da yasaklayan devletler kategorisine geçmişlerdir. Örneğin; Kanada, Montreal Üniversitesi Mühendislik Okulu'nda 6 Aralık 1989 günü yaşanan kadın ve öğrenci cinayetlerinden sonra; İngiltere 1987'de Michael Ryan adlı silah düşkünü bir vatandaşın, Hungerford kasabasında 16 kişiyi öldürmesi olayından sonra; Avusturalya 1980'lerin sonunda meydana gelen iki önemli silah saldırısından sonra şiddeti ve silahlanmayı kontrol altına almak üzere çalışmalar gerçekleştirmiştir. Batı'nın bireysel silahlanmaya müsamahakâr yaklaşırken, sınırlandırıcı ve yasaklayıcı yaklaşıma dönüşmesine neden olan olaylara örnekleri çok daha fazladır. Almanya, Finlandiya ve Yeni Zelanda; bireysel silahla işlenen cinayetler neticesinde, silahlanmaya ilişkin tutumunu katılaştıran ülkelerden bazılarıdır(Sarah, 2018, s. 6). ABD'de rutin olarak hayatına devam eden birçok masum insan, bireysel silahlara sahip olmanın kolaylığı neticesinde canavara dönüşenlerin saldırısına maruz kalmaya devam etmektedir. Masum insanların kolaylıkla öldürülebildiğine dair örnek olarak verilebilecek acı bir olay, ABD'nin Pensilvanya eyaletine bağlı Cleveland şehrinde meydana gelmiştir. Steve Stephens isimli bir ABD vatandaşı; 15 Nisan 2017 tarihinde, Robert Godwin isimli yaşlı adamı sokak ortasında hiç suçu yokken öldürmüştür. Cinayeti sosyal medya hesabından canlı yayınlayan katil, silahın sağlamış olduğu kolaylıktan olsa gerek, işlediği suçu olağan bir durum gibi algılamaktadır. 78 yaşındaki Robert Godwin; ailesi ve çevresi tarafından, hiç kimseye hayatı boyunca zararı dokunmayan, son derece güler yüzlü, narin ve hayata âşık biri olarak tarif edilmektedir. Masum Godwin; hiç beklemediği bir anda ve sebepsiz yere, bir katilin elinde hayatından olmuştur(Independent, 2017; Daily, 2017). ABD'de bireysel silahlarla gerçekleştirilen saldırılar; münferit ölümlerin yanında, katliam olarak nitelendirilebilecek toplu ölümlerin meydana gelmesine de neden olmuştur. Örneğin; 2018 yılında, ABD'nin Florida eyaletine bağlı Broward kentinde, bir liseye düzenlenen silahlı saldırıda en az 17 kişi hayatını kaybetmiş, 50'den fazla kişi de yaralanmıştır. 2017 yılında, ABD'nin Nevada eyaletine bağlı Las Vegas kentinde, bir konser esnasında meydana gelen silahlı saldırıda 58'den fazla kişi hayatını kaybetmiş, 515'ten fazla kişi ise yaralanmıştır. Yaşanan bu olaylarda hayatını kaybedenlerin yanında, maddi ve manevi destekten yoksun kalan yakınları da dikkate alınırsa, her bir katliamın binlerce kişiye sirayet ettiği iddia edilebilir. ABD sınırları içerisinde, 1991 yılından 2017 yılına kadar geçen sürede, bireysel silahlarla gerçekleştirilen saldırılar neticesinde en çok can kaybının yaşandığı eylemler şu grafikte gösterilmektedir:

Şekil 2. ABD'de En Çok Can Kaybı Yaşanan Silahlı Saldırıları (BBC, 2018b).

Öte yandan, bireysel silahlarla gerçekleştirilen saldırılar neticesinde hayatını kaybedenlerden çok daha fazlası intihar eylemleri sonucunda hayatını kaybetmektedir. 2015 yılında bireysel silahlarla intihar edenlerin sayısı, silahlı saldırı neticesinde hayatını kaybedenlerin neredeyse iki katı seviyesindedir. 2016 yılında, bireysel silahlarla gerçekleştirilen intihar eylemlerinin, silahların kullanıldığı ölümler içindeki yeri şu şekildedir:

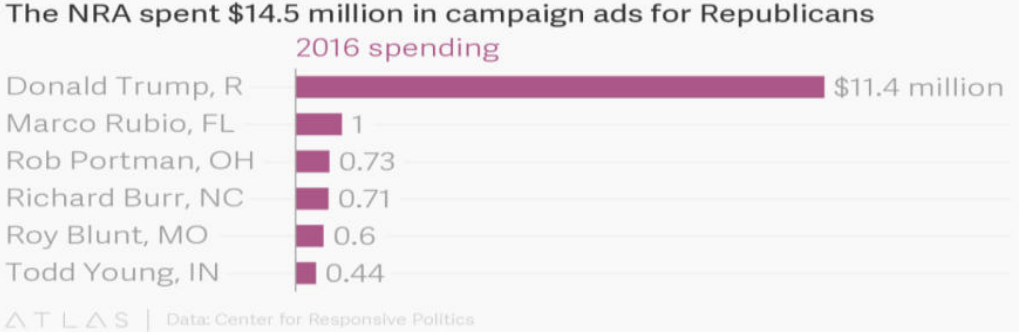
Şekil 3. ABD'de İntihar Eylemlerinde Silah Kullanımı (BBC, 2018c).

ABD; sivillerin silah bulundurabilmesi ve taşıyabilmesi noktasında takındığı müsamahakâr tutum ile gelişmiş ülkelerin birçoğundan ayrılmakta, Lübnan, Honduras ve Yemen gibi ülkelerle aynı kategoride bulunmaktadır (Tilly, 2001, s. 126-127). Maalesef bu kategoriden de yakın zamanda çıkacak gibi görünmemektedir. Keza; meydana gelen silahlı saldırılardan sonra silahların kontrolüne ilişkin birtakım yeni düzenlemelerin gerekliliği üzerine 2016 yılında konuşma yapan ülkenin en üst yöneticisi durumundaki Barack Obama; silah lobisinin Amerikan Kongre'sini rehin almış olduğunu ifade ederek çaresizliğini ortaya koymuştur (Time, 2016). 2018 yılında meydana gelen silahlı saldırılardan sonra konuşma yapan, ülkenin en üst yöneticisi durumundaki Donald Trump ise, okullarda gerçekleşen saldırıları önlemek için öğretmenlere silah verilmesini ve silahsız hiçbir yerin kalmaması gerektiğini çözüm önerisi olarak getirmektedir (Thegurdian, 2018).

ABD'de bireysel silahlanma anayasal özgürlük olarak kaldığı sürece, yürütme ve yargı erklerinin çaresiz kalmasını normal karşılamak gerekir. Bireysel silahlanmaya ilişkin kontrollerin sağlıklı bir şekilde yürütülebilmesi, anayasa değişikliği ile gerçekleştirilebilir. Keza bireysel silahlanmanın anayasal bir özgürlük olarak tanınması, modern devlet kuramı ile uyusmamaktadır. Modern devletlerin birçoğu tarafından, bireysel silahlanmanın anayasal özgürlük olarak tanınması hiç benimsenmemiştir. Bireysel silahlanmanın hak ve özgürlük olarak değerlendirdiği birkaç ülke de, bu tutumundan zamanla vazgeçmiştir. Örneğin 1990'lara kadar bireysel silahlanmaya ilişkin mûsamahakâr tutumu benimseyen ve silahlanmayı bireylerin hakkı olarak değerlendiren İsviçre; bireysel silahlanma hakkının kötüye kullanıldığını birçok olayda tecrübe etmiştir. Bu olaylar üzerine, 1 Ocak 1999 tarihinde silah yasası olarak bilinen düzenlemeyi hayata geçirmiş ve mûsamahakâr tutumunu değiştirmiştir (Palmer, 2013). Günümüzde, bireysel silahlanmayı anayasal düzeyde hak olarak tanımlayan çok az devlet kalmıştır: Meksika, Guatemala ve ABD (Gunpolicy, 2013). Ancak; Meksika Anayasası ve Guatemala Anayasası, bireysel silahlanma konusuna ABD Anayasası kadar mûsamahakâr ve özgürlükçü yaklaşmamıştır. Meksika Anayasası'nın 10. maddesi; Meksika Birleşik Devletleri halkının silahlanma hakkını, meşru savunmada kullanmak üzere konutta bulundurmakla sınırlandırmıştır. Ayrıca federal yetkililerin, silah taşımaya ilişkin düzenleme yapabileceğini belirtmiştir (Meksika Anayasası, 1917). Aynı şekilde Guatemala Anayasası'nın 38. maddesi; bireysel silahlanma hakkının yasalarla ve yetkili hâkimler tarafından kısıtlanabileceğini belirtmiştir (Guatemala Anayasası, 1985). Bireysel silahlanmaya ilişkin anayasal hak olarak nitelendirilemese de; ABD, Guatemala ve Meksika'nın dışında Haiti, İran ve İngiltere'de bireysel silahlanmaya dair anayasal düzenlemelere rastlanmaktadır (Constituteproject, 2018). Haiti Anayasası'nın 261. maddesi (Haiti Anayasası, 1987), İran Anayasası'nın 151. maddesi (İran Anayasası, 1979) ve İngiltere'de 1639 tarihli Bill of Rights'ın 23. maddesi (Bill of Rights, 1698) sivilin silahlanmasına ilişkin düzenlemeler içermektedir. Ancak Haiti, İran ve İngiltere'nin bireysel silahlanmaya ilişkin bu düzenlemelerle mûsamahakâr davrandığını ifade etmek doğru değildir. Bu devletler; bireysel silahlanmaya ilişkin lisanslama bakımından sınırlayıcı ve yasaklayıcı devletler arasında yer almaktadır. ABD'nin dışında, bireysel silahlanmaya dair düzenlemeleri ile mûsamahakâr yaklaşım sergileyenler sınıfında yer alan devletler için Pakistan, Arnavutluk, Honduras ve Yemen gibi birkaç ülke sayılabilir.

Sonuç

ABD'nin bireysel silahlanma düzenlemelerinde kendini açıktan hissettiren küresel silah şirketleri, hükümet politikasını ve kongre üyelerini doğrudan etkilemektedir. Ulusal silah lobisi (NRA), bireysel silahlanma konusunda silah pazarının aktif halde devam etmesi için siyasi figürlere para bağışında bulunabilmektedir. ABD vatandaşlarının neredeyse tamamı bilinen ve ilgileri tarafından yalanlanmayan bir habere göre; silah şirketleri, seçim çalışmaları sırasından kullanması için, seçimi kazanarak başkanlık görevine başlayan Donalt Trump'a ve birçok senatöre milyonlarca dolar bağışlamıştır. İlgili haberde, silah lobisi tarafından seçime katılanlara bağışlanan para, şu şekildedir:

Şekil 4. ABD'de Silah Şirketleri Tarafından Cumhuriyetçilere Bağışlanan Paralar (Quartz, 2016).

Tablodaki veriler dikkate alınarak, seçim sürecine giren adayların silah şirketlerinden bağış alabilmesi, bu durumun hukuki ve insani boyutu endişe vericidir. Böyle bir durum üzerine düşünmek, bireysel silahlanma konusunda ABD'de yaşanan çözümsüzlüğü açıklayabilmek açısından yeterlidir. Halen görevde olan ABD başkanı başta olmak üzere birçok politikacı, küresel silah şirketlerinden ekonomik destek almıştır ve ABD'de yürürlükte olan bireysel silahlanma politikasını, destek aldığı silah şirketlerinin talepleri doğrultusunda şekillendirmektedir. Aynı şirketler, küresel silah ticareti konusunda da ABD yönetiminin desteğini almaktadır. ABD yönetimi; bütün dünya düzeninde etkili olan süper gücünü, ulus-üstü silah şirketlerinin talepleri doğrultusunda kullanmaktadır. Bir taraftan silah lobilerinin korkulmaması gereken şirketler olduğunu kendi ulusuna izah etmeye çalışan Donald Trump;(BBC, 2018d) diğer taraftan aynı şirketlerin uluslararası ticaretlerini kolaylaştıracak ihracat yasalarını düzenleyerek Amerikan silah üreticilerinin saldırı tüfekleri ve mühimmat dâhil olmak üzere ürettiği küçük silahların yabancı alıcılara satılmasını kolaylaştırma uğraşı vermektedir(Amerikaninsesi, 2018). Uzun süredir dünyayı kontrol etme iddiasında olan ABD; bireysel silahlanma konusunda sürdürdüğü politikasıyla kendi vatandaşı başta olmak üzere, tüm insanlığa şiddetin somut ve yıkıcı sonuçlarını göstermektedir.

Kaynakça

- ABD/Columbia Yüksek Mahkemesi Dick Heller ve Diğerleri Kararı, (2008). URL: <https://www.law.cornell.edu/supct/cert/07-290>; <http://caselaw.findlaw.com/us-supreme-court/554/570.html>; <https://www.law.cornell.edu/supct/cert/07-290> (Erişim Tarihi: 26.02.2018)
- Akbay, M. (2007). Amerika Birleşik Devletleri Anayasa Metinleri, URL: <http://dergiler.ankara.edu.tr/dergiler/38/245/2199.pdf>, DOI: 10.1501/Hukfak_0 000000164, (Erişim Tarihi: 26.02.2018)
- Amerikaninsesi, (2018). Amerika'da Bireysel Silahlanma Tartışması Sürüyor, URL: <https://www.amerikaninsesi.com/a/amerika-breysel-slahlanma-slahlisaldirilar/4201590.html> (Erişim Tarihi: 15.01.2019).
- BBC. (2018a). ABD, İngiltere, Kanada ve Avusturalya'da Cinayet Suçlarında Silah Kullanım Oranlarının Diğer Suçlar İçindeki Oranı, URL: <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41496572> (Erişim Tarihi: 16.02.2018).

- BBC. (2018b) ABD'de En Çok Can Kaybı Yaşanan Silahlı Saldırıları, URL: <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41496572> (Erişim Tarihi: 16.02.2018).
- BBC. (2018c). ABD'de İntihar Eylemlerinde Silah Kullanımı, URL: <http://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-41496572> (Erişim Tarihi: 16.02.2018).
- BBC. (2018d). Trump'tan Kongre Üyelerine Çağrı: Silah Lobisinden Korkmayın", URL: <https://www.bbc.com/turkce/haberler-dunya-43236629> (Erişim Tarihi: 15.010.2019).
- Bill of Rights. (1698). URL: https://www.constituteproject.org/constitution/United_B_Kingdom_2013.pdf?lang=en (Erişim Tarihi: 27.02.2018).
- Bireysel Silahlanmaya Dair 2017 Yılı Raporu. (2017). URL: <http://www.ozelguvenlik.pol.tr/Duyurular/Sayfalar/b%c4%b0reysel-s%c4%b0lahlanmaya-da%c4%b0r-2017-yılı-raporu.aspx> (Erişim Tarihi: 30.08.2018).
- CNNTURK. (2018). İstanbul Çekmeköy'de astsubay ile polis arasında çıkan silahlı kavgada bir polis öldü, polisin gardiyan olan eşi ve astsubay ise yaralandı, URL: <https://www.cnnturk.com/turkiye/polis-ve-astsubay-arasinda-silahlı-kavga> (Erişim Tarihi: 05.09.2018).
- Constituteproject. (2018). URL: <https://www.constituteproject.org/search?lang=en&key=arms&status=inforce> (Erişim Tarihi: 27.02.2018).
- Daily. (2017). Steve Stephens dead: Body of 'Facebook killer' found by police, URL: <http://www.dailymail.co.uk/news/article-4416996/Cops-hunt-man-shot-killed-man-Facebook-Live.html> (Erişim Tarihi: 27.02.2018).
- Deniz Kuvvetleri Komutanlığından Emekli / Müstafi Personelin Silahına Ait Ruhsat, Devir, Bağış ve Kayıp İşlemleri. (2018). URL: <https://www.dzkk.tsk.tr/data/icerik/352/DzkkSilahRuhsatIslemleri.pdf> (Erişim Tarihi: 10.09.2018).
- Gözübüyük, A. P. (1955). Silah ve Silah Sayılan Aletlere Dair Temyiz İçtihatlarının Tahlihi, URL: <http://www.ankarabarusu.org.tr/siteler/ankarabarusu/tekmakale/1955-6/4.pdf> (Erişim Tarihi: 30.08.2018).
- Guatemala Anayasası. (1985). URL: https://www.constituteproject.org/constitution/Guatemala_1993.pdf (Erişim Tarihi: 27.02.2018,).
- Gunpolicy. (2013). URL: <http://www.gunpolicy.org/firearms/citation/news/422> (Erişim Tarihi:27.02.2018).
- Haiti Anayasası. (1987). URL: <http://pdba.georgetown.edu/Constitutions/Haiti/haiti1987.html> (Erişim Tarihi: 27.02.2018).
- Indipendent. (2017). Steve Stephens dead: Body of 'Facebook killer' found by police, URL: <http://www.independent.co.uk/news/world/americas/steve-stephens-dead-facebook-killer-cleveland-shooter-dies-suicide-shoots-self-pennsylvania-police-a7689486.html>(Erişim Tarihi: 27.02.2018).
- İran Anayasası. (1979). URL: https://www.constituteproject.org/constitution/Iran_1989.pdf?lang=en (Erişim Tarihi: 27.02.2018,).
- Kalaycı, İ. (2011). "Türkiye ve Dünya Bağlamında Bireysel Silah(lanma) Sorunu ve Psiko-ekonomik Çözümlemesi: Sürdürülebilir Silahsızlanma İçin Bir Manifesto", URL:

<https://www.slideshare.net/UmutVakfi/bireysel-silahlanma-sorunu-ve-psikoekonomik-zmlmesi> (Erişim Tarihi: 04.08.2018).

Meksika Anayasası. (1917). URL: https://www.constituteproject.org/constitution/Mexico_2015.pdf?lang=en (Erişim Tarihi: 27.02.2018).

Palmer, E. (2013). Development of Swiss Gun-Control Law, URL: <https://www.loc.gov/law/help/firearms-control/switzerland.php> (Erişim Tarihi: 27.02.2018).

Parker, S. (2018). Small Arms Survey 2011 States of Security, URL: <http://www.smallarmssurvey.org/fileadmin/docs/A-Yearbook/2011/en/Small-Arms-Survey-2011-Chapter-09-EN.Pdf> (Erişim Tarihi: 27.02.2018,).

Pierson, C. (2011). Modern Devlet. İstanbul: Chiviyazıları Yayınevi.

Quartz. (2016). ABD'de Silah Şirketleri Tarafından Cumhuriyetçilere Bağışlanan Paralar, URL: <https://qz.com/1207851/parkland-shooting-the-nra-and-gun-lobby-invested-millions-in-trump-and-other-republicans-in-2016/> (Erişim Tarihi: 15.01.2019).

Silahların Kontrolü Yasası. (1968). URL: <https://www.atf.gov/rules-and-regulations/gun-control-act> (Erişim Tarihi: 26.02.2018,).

Small Arms Survey. (2019). Definitions of Small Arms and Light Weapons, URL: <http://www.smallarmssurvey.org/weapons-and-markets/definitions.html> (Erişim Tarihi: 04.08.2018).

Theguardian. (2018). URL: <https://www.theguardian.com/us-news/video/2018/feb/23/donald-trump-give-teachers-carry-guns-bonus-video> (Erişim Tarihi: 26.02.2018).

Tilly, C. (2001). Zor, Sermaye ve Avrupa Devletlerinin Oluşumu. (Çev. Emiroğlu, K.) Ankara: İmge Kitapevi.

Time. (2016). URL: <http://time.com/4168056/obama-gun-control-speech-transcript/> Erişim Tarihi: 26.02.2018).

Ulusal Ateşli Silahlar Yasası. (1934). URL: <https://www.atf.gov/rules-and-regulations/national-firearms-act> (Erişim Tarihi: 26.02.2018).

442 sayılı Köy Kanunu. (1924). URL: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.442.pdf> (Erişim Tarihi: 08.09.2018).

5188 Sayılı Özel Güvenlik Hizmetlerine Dair Kanun, (2004). URL: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.5188.pdf> (Erişim Tarihi: 08.09.2018).

6136 sayılı Ateşli Silahlar ve Bıçaklar ile Diğer Aletler Hakkında Yönetmelik. (1953). URL: <http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/3.5.911779.pdf> (Erişim Tarihi: 09.08.2018).

676 Sayılı Kanun Hükmünde Kararname. (2016). URL: <http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2016/10/20161029-5.htm> (Erişim Tarihi: 08.09.2018).

SOSYOLOJİK ARAŞTIRMA, YÖNTEM VE TEKNİKLERİNİN SOSYAL MEDYA ÜZERİNDEN KULLANIMI¹

Şeref Karakaya²

Özet

Sosyal medya ile yaşantımız dijitalleşmektedir. Gündelik yaşantımız içerisinde birçok şeyi sosyal medya vasıtasıyla yapıyor oluşumuz bu durumu ispatlar niteliktedir. Bi-reylerin yaşantılarını sosyal medyaya taşımaları ve bu araçların sık kullanımı sosyal medya üzerinde toplumsal gerçekliğe ilişkin izlerin bulunduğu anlamına gelmektedir. Toplumsal gerçekliğin sosyal medyadaki izlerini sürmek ve bu izleri verilere dönüştürerek analiz etmek, sosyal medya üzerinden ya da sosyal medya dolayımı araştırmalar vasıtasıyla toplumsal gerçekliği anlayabileceğimiz anlamına gelmektedir. Sosyal medya üzerinden toplumsal gerçekliğin izleri, bilimsel yöntem ve tekniklerle dönüştürülerek bilimsel veriler haline getirilmektedir. Bu durum sosyal medya üzerinden ya da aracılığıyla, bilimsel yöntem ve tekniklerin nasıl kullanılacağı sorununu gündeme getirmektedir. Sosyoloji toplumsal gerçekliği konu edinen bilim dalıdır. Sosyal medya üzerinden toplumsal gerçekliğin okunabilmesi, sosyoloji için sosyal medyayı önemli bir kaynak ve/veya araç konumuna sokmaktadır. Sosyolojik araştırmaların sosyal medya üzerinden ya da aracılığıyla tasarlanması ve bu araştırmalarda kullanılan tekniklerin sosyal medya dikkate alınarak kullanılması ile sosyoloji araştırmaları sosyal medya üzerinden ya da aracılığıyla yapılmaktadır. Bu çalışmada sosyolojik araştırma yöntem ve tekniklerinin sosyal medya üzerinden kullanımı tartışılmıştır. Bu yöntem ve tekniklerin sosyal medyada kullanımının avantaj ve dezavantajlarından bahsedilmiştir. Çalışmanın sosyal medya üzerinden sosyoloji araştırmaları yapmak isteyen araştırmacılar için kısa bir rehber niteliğinde olması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Sosyal Medya, Sosyolojik Araştırma Teknikleri, Dijital Teknikler

USING OF SOCIOLOGICAL RESEARCH, METHOD AND TECHNIQUES VIA SOCIAL MEDIA

Abstract

Our life becomes digital via social media. In our daily life, doing many things on social media is a kind of proof for this situation. People's sharing their lives on social media and the frequency of using social media move it beyond the virtual environment. This situation means that there are some traces relating to social reality on social media. Following the traces of the social reality on social media and transforming these traces into scientific data mean that we can understand the social reality via social media. The traces relating to the social reality obtained from social media

1. Bu Makale Afyon Kocatepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsünde kabul edilen yüksek lisans tezinden hazırlanmıştır.

2. Doktora öğrencisi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Felsefe Anabilim Dalı, serefkarakaya@outlook.com
Orcid ID: 0000-0002-4910-0358

are transformed into scientific data by means of scientific methods and techniques. This process brings the matter of how to use scientific methods and techniques on or through social media into question. Sociology is a science field dealing with social reality. Researching the social reality through social media makes social media an important source and/or instrument for sociology. Sociological researches are conducted on or through social media by means of designing social researches on or through social media and choosing techniques used on these researches by considering the social media. In this study, using of sociological research method and techniques via social media is discussed. The advantages and disadvantages of using these methods and techniques in social media were mentioned. It was aimed that this study will have had the characteristics of guide for the researchers who purposed to study on sociological researches via social media.

Key Words: Social Media, Sociological Research Techniques, Digital Techniques.

Giriş

Gündelik yaşantımızın ayrılmaz bir parçası haline gelen internetin gelişim serüvenine bakıldığında; bilgisayarlar arasında veri alışverişini sağlamaya yönelik olarak bulunduğu, önceleri savunma alanında kullanıldığı ve daha sonra gelişen teknoloji ile kullanım alanının genişleyerek işlevlerinin çeşitlendiği, eğitimden iletişime birçok alanda kullanıldığı görülmektedir. Web teknolojileri hayatımıza ilk olarak Web 1.0 ile katılmıştır. Web 1.0 teknolojisinde kullanıcılar, edilgin okuyucular konumundadır ve içerik üretememektedir. Web 1.0 sonrasında Web 2.0 adı verilen ve “katılımcı web” olarak adlandırılan teknoloji ortaya çıkmıştır. Web 2.0’ın kullanımı ile Web 1.0’ın kısıtlamaları aşılmış, kullanıcılar içerik üretebilen aktif katılımcılar haline gelmiştir. Web 2.0’ın etkileşim ve paylaşım işlevleri ile internet sosyalleşerek sosyal medya ortaya çıkmıştır. Ortaya çıktığı dönemde, bugün adına dijital uçurum³ adı verilen olgu nedeniyle sosyal medya, günümüzdeki kadar sosyalleşme imkânı bulamamıştır. Sosyal medyanın ortaya çıktığı dönemde sosyalleşememesi durumu, bilgisayara ve internete erişebilme, erişse bile bilgisayar okur-yazarı olabilme, olsa bile sosyal medya araçlarının yetersiz olması ya da mevcut sosyal medya araçlarının kullanımını tercih edip etmeme gibi faktörlerle açıklanabilir. Özellikle sosyal medya araçlarının gelişerek çeşitlenmesi ve bu araçların çeşitlenerek popülerleşmesi ile doğru orantılı olarak, sosyal medya kullanıcılarında büyük bir artış yaşanmıştır. Bu artış ile sosyal medya araçları her geçen gün yeni işlevler kazanarak gündelik hayatımızın birçok alanına nüfuz etmiştir. Sosyal medyanın gündelik yaşantımıza geçişi ile reel yaşantımız sosyal medyaya taşınmıştır. Bu taşınma neticesinde sosyal medya ile reel sosyal yaşantımız adeta iç içe geçmiştir. Böylelikle sosyal medyanın “sosyal” boyutu öne çıkmıştır. Sosyal medyanın sosyal boyutunu anlama ve açıklama gereksinimi, sosyal bilimlerin işe koşulmasını gerektirmiştir. Böylelikle

3. Teknoloji ile iletişim araçlarının çoğalması, bu araçları kullanabilenler ve kullanamayanlar arasında bir farklılık oluşturmuştur. Teknolojinin ilerlemesi ve insanların bu duruma ayak uydurup uyduramadıkları günümüzdeki en büyük uçurumların yaşanmasına yol açmaktadır. Teknolojiye ulaşanlar ile ulaşamayanlar, ulaşsalar bile kullanabilenler ile kullanamayanlar arasında büyük ayrımlar oluşmaktadır ve bu ayrıma dijital bölünme ya da dijital uçurum adı verilmektedir. Başka bir deyişle dijital bölünme, bilgi ve iletişim teknolojilerine eşit erişememe olarak nitelendirilebilmektedir (Kaya, 2017: 162).

sosyal medya, sosyal bilimlerin araştırma nesnesi haline gelmiştir. Disiplinler kendi perspektiflerinden sosyal medyayı anlamaya ve açıklamaya çalışmıştır. Toplumsal gerçekliği kendisine konu edinen sosyoloji de bu gelişmelere kayıtsız kalmayarak, sosyal medyanın toplumsal boyutunu anlamaya ve açıklamaya çalışmıştır.

Sosyal medya üzerinde toplumsal yaşantının izleri bulunmaktadır, bu izlerin bilimsel nitelikte verilere dönüştürülmesi ya da bu verilerin doğrudan incelenmesi süreci sosyal medya üzerinden araştırmalar yapılma imkanını tartışmaya açmıştır. Bugün nitel ya da nicel birçok araştırma, farklı teknikler kullanılarak sosyal medya üzerinden ya da sosyal medya aracılığıyla yürütülmektedir. Sosyal medya araştırmacılara, geleneksel araştırma evreninin dışında farklı bir araştırma evreni sunmaktadır. Bu araştırma evreninin reel-fiziksel sosyal alandan farklı olması, hem etik tartışmaları hem de bu araştırma evreninde bilimsel araştırma yürütmenin imkânı tartışmalarını getirmiştir. İnternet araştırmalarındaki etik tartışmalar bir takım etik kurallar ile giderilmeye çalışılmıştır. Etik tartışmaların yanı sıra sosyal medya üzerinden bilimsel araştırma yürütmenin imkânı üzerine tartışmalar devam etmektedir.

Sosyal medya, sosyal yaşantının bir uzantısıdır. Sosyal medyada toplumsal gerçekliğe ilişkin izler bulunmaktadır. Sosyoloji ile sosyal medyanın kesişim noktalarından birisi, bu izlerin bilimsel veriler haline getirilerek incelenmesi, böylelikle sosyal medya üzerinden toplumsal gerçekliğin okunabilmesi durumudur. Bu sayılıyla araştırmacılar, araştırmalarında birtakım avantajlar sunduğu gerekçesiyle sosyal medyayı bir araç ya da kaynak olarak kullanmaktadırlar. Sosyolojide sosyal medyayı araç ya da kaynak olarak kullanan ve bu mecralardan veriler devşirmeye çalışan bilimlerden biri haline gelmiştir.

Sosyal Medya Dolaylı Sosyoloji Araştırmaları

Sosyoloji, toplumsal gerçekliğe ulaşmayı amaç edinen bilimdir. Durkheim'den beri hem kuramsal hem de uygulamalı olarak ilerlemektedir. Sosyolojinin kuramsal boyutu sosyolojik perspektiflerden oluşmaktadır. Bu perspektifler uygulamaya şekil veren kuramlardır. Sosyoloji tarihine bakıldığında bugün mevcut olan perspektiflerin iki ana damardan türediği görülür. Bu ana damarlar pozitivist paradigma ve anlamacı-yorumlayıcı paradigmadır. Bu paradigmlar birey ve toplum arasındaki dikotomiye farklı perspektiflerden bakmaktadırlar. Farklı bakış açıları, paradigmların arkasındaki felsefi arka planın kaynaklanmaktadır. Felsefi arka plan, perspektiflerin kuramsal boyutunu oluştururken kuramların uygulama boyutu, onların uygulama yöntemlerini oluşturmaktadır. Kuramsal arka planına göre sosyolojide iki farklı araştırma yöntemi bulunmaktadır. Bunlardan biri nitel araştırma diğeri nicel araştırma yöntemidir. Nitel araştırma yöntemi anlamacı-yorumlayıcı paradigmaya dayanırken nicel araştırma yöntemi pozitivist paradigmaya dayanmaktadır. Her iki yöntemin bir arada kullanıldığı karma araştırma yöntemi sosyolojiye metodolojik zenginlik sunmaktadır. Karma araştırma yöntemleri nitel ve nicel yöntemlerin bir arada kullanıldığı ancak nitel ya da nicel araştırma yönteminden farklı olmayan eklektik bir metottur. Yöntemler uygulamaya yön vermektedir. Teknikler ise yöntemlerin uygulanma aşamasında kullanılan araçlardır.

Sosyolojinin araştırma nesnesi toplum ve toplumla ilişkili olan olgu ve olaylardır. Dolayısıyla araştırma nesnesi toplum ve toplumla ilişkili olan olay ve olgulardır. Sosyal

medya ile toplum arasındaki ilişki ve bu ilişkinin boyutu, sosyal medya üzerinden ya da sosyal medya aracılığıyla yürütülen sosyoloji araştırmalarının bilimselliği üzerine fikir vermektedir. Medya, ne kadar sosyalleşirse toplumsal olanı o ölçüde gerçeğe yakın yansıtır. Bireylerden oluşan toplum, fiziksel bir uzamda bulunur dolayısıyla sosyoloji araştırmaları bu uzam üzerinde yürütülür. Sosyal medya araştırmaları toplumu ve toplumsal olanın izlerini fiziksel bir uzam üzerinde değil de dijital uzam üzerinde aramaktadır. Bu uzamsal farklılık sosyal medya araştırmalarının bilimselliğini tartışmaya açmaktadır. Bu tartışmaya rağmen sosyal medya kullanımının yaygın olduğu toplumlarda sosyal medya dolayimli araştırmaların yapıldığı, bu araştırmaların yöntem ve tekniklerinin sosyal medyaya uyarlandığı görülmektedir. Bu nedenle sosyal medya araştırmaları, sosyal bilimler teknik repertuarına katkılar sunmaktadır. Maliyet tasarrufu, kolaylık, gizli kalmış topluluklara erişim imkanı ve hassas konuları yeni yaklaşımlarla araştırma yeterliliği bunlardan bazılarıdır (Snee, vd., 2016: 67). Bu avantajlarıyla sosyal medya dolayimli araştırmalar, araştırmacılar tarafından tercih edilmektedir. Sosyal medya sosyoloji araştırmalarını da maliyet tasarrufu, kısa sürede araştırma örnekleme ulaşılabilirliği gibi özellikleri ile kolaylaştırmaktadır. Öte yandan araştırma sahasının dijital uzam olması ve kullanıcıların anonimliği gibi nedenlerden dolayı klasik tekniklerle yürütülemeyecek olan sosyolojik araştırma konuları sosyal medya araştırmaları ile yürütülebilmektedir. Buradan anlaşıldığı üzere sosyal bilimler için çok önemli bir araştırma imkânını dijitalin ve sosyalin kesişim noktasında bulabiliriz (Snee vd., 2016: 229).

Sosyal yaşantı içerisinde olduğu gibi bireylerin ve toplumların sosyal medya içerisinde temsil edildiği görülmektedir. Öyle ki toplumsal kurumların tamamı sanal bir toplum gibi (aile, ekonomi, din, eğitim, vb.) sosyal medyada temsil edilmektedir. Sosyal medyada temsil edilen toplumsal kurumlar gerçek yaşantıdaki gibi sosyal medyada bulunmaktadır. Bu durum sosyal medyayı, sosyoloji için önemli bir kaynak ve/veya araç haline getirmektedir. Sosyal medya üzerinden yapılan araştırmalar -klasik medyaya göre-, sosyal medyanın -sui generis özelliklerinden dolayı-, toplum hakkında daha sağlam ve bol bilgiler verdiği düşünülmektedir (Deniz, 2016: 117).

Hangi tür araştırmaların sosyal medya dolayımıyla yapıldığı sorusunu yanıtlamadan önce sosyal medya dolayimli sosyoloji araştırmalarını iki şekilde düşünebiliriz. Bunlardan ilki sosyal medyayı araç olarak kullanarak, sosyal medyada bulunan gruplar, topluluklar, bireyler vb. gibi birey ya da topluluklarla iletişim sağlayarak yapılan araştırmalardır. Burada sosyal medya bir iletişim vasıtası olarak kullanılır, sosyal medyanın iletişim işlevi bu tür araştırmalarda ön planda bulunur. İkincisi sosyal medyanın kaynak olarak kullanıldığı araştırmalardır. Bu araştırmalarda sosyal medya üzerinde halihazırda bulunan içerikler kullanılır. Bu içerikler belirli teknikler vasıtasıyla sınıflandırılır, kaydedilir ve analiz edilir. Sosyoloji araştırmaları için sosyal medyaya özgü araştırma teknikleri yoktur. Mevcut teknikler sosyal medyaya uyarlanarak kullanılır.

Her bilimsel araştırma gibi sosyoloji araştırmalarının da kusursuz yürütülmesi amaçlanmaktadır. Araştırma nesnesi birey ve toplum olan sosyolojide, araştırmalar yürütülürken birtakım sınırlamalarla karşılaşmaktadır. Sosyal medya dolayimli araştırmalarda da birtakım sınırlamalar bulunmaktadır. Bunlardan biri sosyal medya araçları arasındaki farklılıklardır. Benzer işlevlere sahip olsalar da birbirinden farklı olan sosyal medya araçlarının her biri için geçerli olabilecek standart bir çözümleme tekniği uygulamak

imkânsız görünmektedir. Bu durum sosyal medya araçlarının ara yüzleri, işlevleri ve ağ mimarisi arasındaki farklılıklar nedeniyle (Çomu ve Halaiqa, 2015: 68). Bu farklılıkların dışında benzer işlevlere sahip yönleri dikkate alınarak tek tipte olan teknikler geliştirilemese de araştırma tekniklerine uygun teknikler kullanılabilir. Araştırmacı bu noktada bilimsel araştırma ilkelerine sadık kalarak yöntem ve teknikleri sosyal medya araçlarına uyarlayabilir. Dolayısıyla her araştırmanın tekniği bir noktada özgün olmalıdır/olmaktadır. İnternet içeriklerinin, uygulamalarının farkları bir kenara bırakılsa bile, sosyal ağ uygulamalarının zaman içinde sürekli ve hızla değişmekte olması, her araştırmanın özgün biçimde tasarlanmasını zorunlu kılmaktadır (Çomu ve Halaiqa, 2015: 30).

Sosyal medya dolayimli araştırmalarda her araştırma türü için farklı yöntem ve teknikler uygulanmaktadır. Bu araştırma türlerinde kullanılan, yöntem ve teknikler için birtakım avantajlar ve dezavantajlar bulunmaktadır. Sosyolojide kullanılan araştırma türlerini tarihsel karşılaştırmalı araştırma, saha araştırması ve tarama/survey araştırması olarak üç türde inceleyebilir ve bu araştırma türlerinin sosyal medyada kullanımını tartışabiliriz.

Sosyal Medyada Tarihsel Karşılaştırmalı Araştırma

Tarihsel karşılaştırmalı araştırmalar, tarihsel-sosyal gerçekliği anlamak adına yapılan hem tarihsel hem de sosyolojik nitelikte çalışmalardır. Tarihsel karşılaştırmalı araştırmalar, toplumlar arasında nelerin ortak ve nelerin benzersiz olduğunu görmek ve uzun vadeli toplumsal değişimi incelemek için bütün toplumsal sistemleri karşılaştırmak amacına uygundur (Neuman, 2012: 604). Tarihsel karşılaştırmalı araştırmalarda araştırmacı, tarihsel belgeleri ele alarak tarihi yeniden inşa eder ve inşa edilen tarihsel gerçeklikler üzerinden karşılaştırmalarda bulunur. Sosyolojinin kurucu isimleri olan Comte, Durkheim, Weber, Marks tarihsel karşılaştırmalı araştırma türünde araştırmalarda bulunmuşlardır.

Tarihsel karşılaştırmalı türde araştırmalarda bulunacak olan araştırmacıların araştırma yapacağı dönemle ilgili bilgiye sahip olması gerekmektedir. Örneğin Roma İmparatorluğu Dönemindeki bir konuyu tarihsel karşılaştırmalı araştırma ile araştırarak olan bir sosyolog, Roma İmparatorluğunda konuşulan dile ve dönemin sosyo-kültürel ortamına ilişkin bilgilere sahip olmalıdır, aksi durumda yürütülen araştırmanın bilimselliği tartışılmalıdır.

İnternetin yaklaşık yarım yüzyıllık tarihine bakıldığında tarihsel karşılaştırmalı araştırmaların internetten veri devşirebilmesi yarım yüzyıl ile sınırlı kalmaktadır. Sosyal medyanın çeyrek yüzyıllık tarihine bakıldığında bu tip araştırma ile çeyrek yüzyıllık veriye ulaşılmaktadır. İnternetin ve sosyal medyanın tarihini kapsayan araştırmalar tarihsel karşılaştırmalı ile yapılabilir de bu araştırmalar daha eski dönemleri araştırmak için kullanılabilir. Zira yarım ya da çeyrek yüzyıl ile günümüz arasında karşılaştırmalı yapılabilecek, makro ölçekte değişimler yaşanmamıştır. Her ne kadar tarihsel karşılaştırmalı araştırmadan elde edilecek veriler sınırlı olsa da araştırmacılar, araştırma konularına göre bu tip araştırmayı web ve/veya sosyal medya üzerinden yürütmeyi tercih edebilirler. Böylesi bir araştırmada avantaj olarak görebileceğimiz şey, sosyal medya ya da internet üzerinde bulunan verilere erişimin kolay olmasıdır. Erişimin kolaylığı sos-

yal medyanın ya da internetin bu verileri zamansal olarak tasnif ediyor olmasıdır. Dezavantaj olarak görülebilecek durum, kullanıcıların web ya da sosyal medya üzerindeki verileri kolaylıkla silebilmesi ya da web sitelerinin, sosyal medya araçlarının zamanla kapanabilmesidir. Örneğin geçtiğimiz yıllarda sık kullanılan sosyal medya aracı olan Orkut, bazı nedenlerden dolayı kapanmıştır. Bu kapanma ile Orkut üzerinde bulunan verilere ulaşılma imkânı kalmamıştır. Sosyal medyanın önümüzdeki süreç içerisinde gelişerek devam edeceği öngörülmektedir ancak sosyal medya mecralarının olası kapanma durumunda verilere erişimin sağlanamayacağı kuşkusuzdur. Youtube gibi video paylaşım platformlarında bulunan ve nicelik açısından dünya üzerinde yüksek sayıda videoyu bünyesinde barındıran paylaşım sitesinin, kapanması durumunda, internetin en geniş video hafızasının yok olma tehlikesi ile karşı karşıya kalacağı söylenebilir. Silinme ya da değiştirilme tehlikesine karşı olarak bilgisayar ortamlarının “kaydetme” ve “depolama” özelliklerinin web araştırmalarında kullanılması gerekmektedir.

Sosyal Medyada Saha Araştırması

Saha araştırması, araştırmacının, şimdiki zamanda ve çoğu kez araştırmacının kendi kültürü içindeki küçük ölçekli toplumsal ortamları doğrudan gözlemlediği ve onlara katıldığı bir nitel araştırma tarzıdır (Neuman, 2012: 541). İlk saha çalışmaları antropologlar tarafından kullanılmıştır.

Saha araştırmacısı, doğal toplumsal ortamlardaki toplumsal anlamları inceler ve çok sayıda bakış açısını kavrar. Üyelerin anlam sisteminin içine girer ve sonra araştırmanın dışarıdan bakış açısına geri döner (Neuman, 2012: 548). Araştırmacı saha araştırmalarında, araştıracağı alana dahil olur ve içeriden bir bakış açısıyla (emik bakış) sahayı deneyimler. Deneyimlediği sahayla ilgili notlarını alır ve deneyimlerinin sonunda çıkarımlarda bulunur.

Saha araştırması, sosyal medya üzerinden sanal toplulukları araştırmak için kullanılmaktadır. Bu araştırmalarda daha çok gözlem tekniğine başvurulur. Yürütülen araştırmaya uygun olarak katılımcı ya da katılımsız gözlem tekniği sosyal medyadaki sanal topluluklar hakkında bizlere önemli bilgiler sağlamaktadır. Teknik kullanılırken yapılan gözlemeleme edimi çevrimiçi ya da çevrimdışı olabilir. Çevrimiçi gözlemeleme, sanal toplulukların ürettikleri verilere eşzamanlı erişilmesini sağlarken çevrimdışı gözlemeleme bu içeriklere üretildikleri zamandan daha sonra erişilmesini sağlamaktadır. Her iki tekniğinde avantaj ve dezavantajları bulunmaktadır.

Sosyal medya üzerinde kullanıcılar farklı kategorilerde sanal topluluklar oluşturmaktadır. Bu topluluklar aile grupları, okul grupları, bir amacı gerçekleştirmeye dönük gruplar, dini gruplar vb. olarak karşımıza çıkmaktadır. Sanal topluluklar yalnızca topluluk üyelerine açık olabileceği gibi tüm sosyal medya kullanıcılarına açık olabilmektedir. Kapalı gruplarda, grup içerisinde bulunan içeriklere ve katılımcılara erişebilme imkânı olmazken açık gruplarda hem içeriklere hem de katılımcılara erişilebilmektedir. Sosyal medya grupları, sosyal yaşamı içerisinde örgütlenmiş kullanıcılardan oluşabileceği gibi yalnızca sosyal medya üzerinden örgütlenmiş gruplar da olabilirler. Saha araştırmacısı, bu durumu dikkate alarak çalışmasını hem sosyal medya üzerinden hem de sosyal yaşantı içerisinde ya da sadece sosyal medya üzerinden veya sosyal yaşantı içerisinde yürütebilir.

Sosyal Medyada Tarama/Survey Araştırması

Survey, düşünsel arka planında pozitivist felsefenin olduğu nicel araştırma tekniklerinden biridir. İnsan gruplarının demografik, sosyal, ekonomik özelliklerini, değer ve tutumlarını, beklentilerini, inançlarını, fikirlerini anlamada önemli veriler sağlayan bir tekniktir. Survey olgular arasındaki ilişkinin açıklanmasında, hipotezlerin test edilmesinde işlevseldir (Bal, 2014: 138). Survey türü araştırmalarda çok sayıda katılımcı ile araştırmalar yürütülebilir. Bu araştırmalardan elde edilen bulgular örneklemin temsil kabiliyetine göre araştırma evrenine genellenebilir. Geçerlilik ve güvenilirlik oranı yüksek araştırma türüdür. Araştırma sistemli bir şekilde planlanarak yürütülür. Araştırma konusu seçilir, hipotezler ve konuya uygun araştırma evreni belirlenir, örnekleme tekniklerinden uygun olanıyla araştırma evreninden örneklem seçilir ve veri toplama teknikleri uygulanarak örneklemden veriler elde edilir. Elde edilen veriler analiz edilerek yorumlanır, sonrasında hipotezler test edilir. Araştırmacıyı dışarıda bırakması nedeniyle elde edilen verilerde öznellikten bahsedilemez.

Tarama/Survey tarzı araştırmalar anket ile karıştırılmaktadır. Tarama/Survey türü araştırmalar bir araştırma türü olup anket bu araştırmalarda kullanılan tekniklerden biridir. Tarama tarzı araştırmalarda sadece anket tekniği kullanılmaz, anketle birlikte gözlem ve görüşme gibi tekniklerde kullanılır ama çoğunlukla anket tekniği kullanılır. Tarama tarzı araştırmalar büyük sayıda popülasyon ile yapıldığı için saha araştırmasından farklıdır.

Tarama türü araştırmalar sosyal medya üzerinden yapılabilir. Özellikle anket tekniği kullanılarak yapılan araştırmalarda, araştırma örneklemine sosyal medya üzerinden kolaylıkla ulaşılabilir. Sosyal medya aracılığıyla yapılan tarama türü araştırmalarda erişilebilecek evrenin büyüklüğü sosyal medya kullanıcıları kadardır. Dijital uçurumun yüksek düzeyde yaşandığı toplumlarda, sosyal medya üzerinden tarama araştırmaları yapmak sağlıklı sonuçlar vermeyebilir. Tarama araştırması yürütmek isteyen araştırmacının bu durumu göz önünde bulundurması gerekmektedir. Tarama türü araştırma tekniğinin kullanıldığı her araştırma konusu, sosyal medya üzerinden çalışılmaya uygun değildir. Araştırma evrenini sosyal medya kullanıcılarının oluşturduğu araştırmalar, sosyal medya üzerinden çalışılmaya elverişlidir.

Sosyolojik Araştırma Tekniklerinin Sosyal Medyada Kullanımı

Araştırma teknikleri nicel yöntem veya nitel yöntemle bağlı olarak değişmektedir. Her iki teknikle birlikte kullanılabilen araştırma teknikleri vardır. Gözlem ve görüşme her iki yöntemde kullanılan teknikler arasındadır. Buna karşılık Survey araştırması, anket tekniği nicel yöntemlerde daha sık kullanılırken; odak grup görüşmesi, görüşme gibi teknikler nitel araştırmalarda kullanılmaktadır.

Gözlem Tekniği

İnsan duyuları ile elde edilen veriler ile yürütülen araştırma tekniğidir. Gözlem araştırmacının durumuna göre katılımlı ya da katılımsız yapılabileceği gibi önceden hazırlığın yapıldığı denetimli-sistemli ya da herhangi bir hazırlığın yapılmadığı denetimsiz-yalın türde yapılabilir. Katılımlı gözlemde gözlem yapacak olan araştırmacı,

araştırma yapacağı grubun içerisine dahil olur ve içeriden bir bakışla veri toplar daha sonra bu verileri dışarıdan bir bakışla analiz eder. Katılımsız gözlemde ise araştırmacı, araştırma grubuna dahil olmadan yalnızca veri toplar. Gözlem tekniği, gözlemci etkisi adı verilen ve gözlemcinin araştırma içerisindeki öznellik etkisinden dolayı tartışılmaktadır.

Saha araştırmalarında yapılan gözlem etnografya olarak adlandırılır. Sosyal medya, etnografya çalışmalarına uygun bir mecradır. Saha alanı kavramı sosyal medya için, sanal sözcükleri, oyunları, ortamları, sosyal ağ sitelerini ve akıllı telefon uygulamalarını ifade etmektedir (Striling, 2016: 56). Bu yüzden son yıllarda etnografik araştırma Facebook, Twitter gibi sosyal medya ortamlarında dijital video, günlükler gibi farklı teknikler kullanılarak gerçekleştirilmeye başlanmıştır. Bu durumla ilgili Murthy (akt. Alyanak Bükler, 2015: 147), sosyal araştırmalarda bu yeni medya ortamlarının kullanımını umut verici bulmakla birlikte, etik ve gizlilikle ilgili dikkat edilmesi gereken bazı hususların ortaya çıktığından söz eder.

Sosyal medyada yapılan etnografya çalışmaları Kozinets tarafından netnografya olarak adlandırılmaktadır. Netnografi, geleneksel etnografyadan uyarlanan ve çevrimiçi sosyal platformlarda gerçekleşen tüketici etkileşimlerini incelemek üzere Robert V. Kozinets tarafından geliştirilerek dünya literatürüne kazandırılan yeni bir kalitatif araştırma metodudur (Levi ve Şenol, 2013: 118). Netnografi tekniği, Kozinets (akt. Çomu ve Halaiqa, 2015: 69) tarafından şu şekilde tanımlanmaktadır: “Netnografi, internet veya teknolojik ağ etnografisidir; teknoloji aracılığıyla çağdaş sosyal dünyamızın karmaşıklığına uyarlanmış etnografidir”. Aynı teknik çevrimiçi etnografi ya da dijital etnografi olarak da adlandırılmaktadır. Adlandırılmalar değişse de netnografi, bilgisayar dolayımı ile iletişim ortamlarında gerçekleştirilen katılımlı gözlem olarak tanımlanabilir (Alyanak Bükler, 2015: 134). Netnografi ile ilgili tanımlardan biri de netnografinin, kültürel içgörülere dönüştürülecek sosyal medya verilerinin toplanması ve anlamlandırılması için kullanılan antropolojiye dayalı bir teknik olduğudur (Kaplan Çorum, 2013: 149). Varnalı (2013: 29, 37) netnografinin, bağlamsal ve kültürel içgörüler ürettiğinden bahsederek, doğal, katılımcı, tanımlayıcı, çok teknikli ve uyarlanabilir, yeni nesil bir araştırma tekniği olarak tanımlar ve netnografinin, etnografi getirilerini çok daha hızlı ve düşük bir maliyetle markaların hizmetine sunduğunu söyler. Sanal etnografi, dijital etnografi ya da netnografi de denilen bu teknik Facebook çalışmalarında, dünyada sıklıkla uygulanmaktadır. Bu araştırma tekniği etnografik alan araştırmasının bütün prensiplerini sanal ortama uygulamayı ve çevrimiçi davranışları ya da sanal davranışların ve ilişki biçimlerinin gözlemlenmesini amaçlamaktadır (Sağır, 2016: 231). Netnografi sayesinde gerçek dünyada araştırılmayacak olan gruplara, kişilere ulaşılabilir ve bu kişi ve gruplar üzerinde araştırmalar yapılabilir. Dijital toplulukları anlayabilmenin en güncel ve en iyi yollarından birisi dijital etnografi, ya da popüler adıyla, Netnografi tekniğini kullanmaktır (Kaplan Çorum, 2013: 149).

Netnografi, internette mevcut olan veriye dayalı olarak (gözleme dayalı netnografi) veya bu veriyi analiz etme sürecinde araştırmacının incelediği online toplulukla belli bir süre etkileşime girmesi yoluyla (katılımcı netnografi) gerçekleştirilebilir. Bunlardan ilki katılımsız gözleme karşılık gelirken diğeri katılımlı gözleme karşılık gelir.

Netnografi tekniği kullanılarak yürütülen araştırmaların avantajları olduğu gibi dezavantajları da bulunmaktadır. Bu dezavantajlardan biri, sosyal medya araçlarında gruplar üzerinde çalışma yapabilmek için öncelikle sosyal medya aracına katılmanın gerekesidir. Kullanıcı üyeliği gerektiren sosyal ağlara başka türlü erişmenin imkânı yoktur. Örneğin Facebook'ta genel eğilim, profil bilgilerinin sadece arkadaşlarla paylaşılmasıdır ve bu özel durum araştırmacının söz konusu ortama üye olmasını bir tür zorunluluk haline getirmektedir. Facebook grupları için de aynı gerçeklik söz konusudur; çünkü grup üyesi olmadan paylaşımların tamamını görmek ve bu paylaşımlara yorum yapmak mümkün değildir. Bir diğer husus ise ortamdaki sunumların, kendi bağlamları içerisinde değerlendirilmesinin gerekli olmasıdır. Bu nedenle ortamın içerisinde birebir bulunmak gerekmektedir (Sağır, 2016: 231). Bir diğer sorun olarak kullanıcının araştırma yapabileceği gruplara erişebilmesi ve erişildikten sonra kapalı olan yani dışarıdan üye alınmasının grup yöneticisinin iznine bağlı olduğu gruplara dahil olmaktır. Gruplara dahil olduktan sonraki diğer aşama katılımlı ya da katılımsız yapılacak gözlemin çevrimiçi veya çevrimdışı nasıl yürütüleceğidir. Çevrimdışı bir ortamda araştırmacının, uzun bir süre araştırdığı ortamda yaşayacağını veya alanda belli bir süre çalışacağını umabiliriz. Araştırmacı, derinlemesine görüşme yapabilir, alan notları tutar, gözlem yapar, fotoğraflar çeker, katılımcıların gözünden yaşamın nasıl yaşandığını anlamaya çalışır... Çevrimiçi ortamda araştırmacı nasıl yaşar? Sürekli çevrimiçi mi kalır? Hangi sıklıkla ortamı ziyaret edecektir? Haber grubunun ya da tartışma grubunun üyesi mi olacak ve gözlem mi yapacaktır? (akt. Toprak vd., 2014: Hine, 2000:21). Sosyal medyada bulunan içerikler çevrimiçi paylaşılsa da çevrimdışı izlenebilecek şekilde kaydedilmektedir. Kullanıcıların tercihinine göre bu kaydedilen veriler silinebilmekte ya da değiştirilebilmektedir. Çevrimiçi yürütülen gözlemlerde içerikler silinmeden/değiştirilmeden veriler toplanabilirken, çevrimdışı yürütülen gözlemlerde içeriklerin silinmesi/değiştirilmesi gibi bir durum söz konusu olabilir. Örneğin Facebook ortamı gözlemlenirken, dikkat edilmesi gereken husus, metinlerin sürekli değişmesidir. Kullanıcılar ortamdaki profil fotoğraflarını değiştirebilmekte, yeni görseller yükleyebilmekte, bazı uygulamaları paylaşabilmektedir. Bundan dolayı, facebook ortamı bir metin gibi okunur ve/veya gözlemlenirken, dinamik ve hipermetinsellik özelliği olan bir yapının incelendiğinin altını çizmek gerekir. Bu nedenle, araştırmacının başında incelenen bir profil, araştırmacının tamamlandığı zamanda değişmiş olabilir, hatta o Facebook hesabı kapanmış olabilir (Toprak vd., 2014: 95). Twitter için de benzer sorunlar söz konusudur. Çevrimiçi gözlemin bu noktada çevrimdışı gözlemden eş zamanlı elde edilen veriler bağlamında üstün olduğunu söyleyebiliriz. Kozinets (2010), çevrimiçi ve çevrimdışı toplulukları çalışırken ayrı bir yaklaşım savunmuştur. İkisinin farklı olarak işlenmesi gerektiğini ve fiziksel bileşenin insanın sosyal davranışına bağlı olduğunun (Kozinets, 2010) önemini ileri sürerken, çevrimiçi ve çevrimdışı arasında bu ayrımın devam ettirileceğini belirtir. Netnography (2010) isimli çalışmasında, Kozinets çevrimiçi toplulukları araştırmakla -fizikseli de içeren unsurların olduğu topluluklar ile çevrimiçi olan topluluklar -sadece dijital dayalı topluluklar- arasında ayırım yapmaktadır ve bunları incelemek için farklı yaklaşımların ele alınması gerektiğini belirtir. Netnografya çevrimiçi ve çevrimdışı arasındaki çizginin çizilebileceğini varsayar ancak dijital hayat, katmanlı doğasından ötürü daha incelikli olduğu için, bu bir sorun olarak karşımıza çıkar (akt. Striling, 2016: 54). Neticede çevrimiçi ve çevrimdışı ayrımı doğal olmayan bir ayırım olup sosyal yaşantının kendisi içerisinde böyle bir ayırım bulunmamaktadır. Yapay ayrımlar sosyal gerçekliği bütüncül olarak anlamamızın önünde bir sorun olarak karşımıza çıkmaktadır.

Netnografi tekniğinin avantajlarından bahsedilmektedir. Bu avantajlardan birisi maliyet ve zaman yönünden tasarruflu bir araştırma ortamı sunmasıdır. Bir diğer avantajı ile ilgili olarak Dhiraj Murthy (akt. Alyanak Büker, 2015: 144), katımlı gözlemin çevrimiçi araştırma teknikleriyle birleştirilmesiyle “multimodal” bir etnografinin ortaya çıkacağını ve bunun daha kapsamlı ve geniş bir yaklaşım sunacağını belirtir. Bunun, özellikle de sosyal ağlardan, sohbet odalarından ve bloglardan elde edilen ihtilaflı veriler için olumlu bir kazanım olabileceğini söyler. Bu kazanım ile web ortamından elde edilen veriler bir araştırmacının süzgecinden geçirilerek değerlendirilmektedir böylelikle ihtilaflı olan veriler açığa kavuşarak sosyal gerçeklik daha iyi anlaşılacaktır.

Gözlem tekniği fiziksel ortamlarda yapıldığında araştırmacı birtakım notlar alabilir. Bu notlar araştırmanın yapıldığı alanı betimleyen, katılımcıları betimleyen notlar olabilir. Sanal etnografi tekniği ile aynı şekilde araştırmacı notlar alabilir. Sosyal medya hem senkronize (eş zamanlı) olarak hem de asenkron olarak (eş zamanlı olmadan) işlenmektedir. Bu özelliği dikkate alınarak, araştırmacının içinde bulunduğu uygulamalara göre, saha notları, kültürel pratikleri gözlemlerken ve deneylerken, dizüstü bilgisayarın yanında duran bir deftere yazılabilir. Bu araştırmalarda görülenleri kaydetmek için dijital ekran görüntülerinin kullanımı, geleneksel el yazısı saha notlarını tamamlayıcı olmaktadır. Özellikle görsel veriler, ileriki bir zamanda yazılı notları geliştirmek için kullanılabilir (Striling, 2016: 58).

Sosyal medyada yürütülen araştırmalarda araştırmacı gruba dahil olur ve gözlemlerine başlar. Araştırmacının grup içerisinde herhangi bir paylaşımda bulunmadan sessizce grubu izlemesi katımsız gözlem tekniğidir. Sosyal medya araştırmalarında araştırmacının katımsız gözlem tekniğindeki konumuna “pusucu” (lurker) adı verilir. Bu konum kısaca, çevrimiçi ortamdaki faaliyetler içerisinde bu faaliyetlere aktif olarak katılmadan bulunmayı ifade eder. “Pusucu” sadece ortamı gözlemlemektedir; yorum veya paylaşımda bulunmaz. Pusucunun gözlemlenen bağlamın aynı anda hem içinde olması hem de bu bağlamın içinde olmanın verdiği rahatsız ediciliğe neden olmaması bu konumun getirdiği avantajlar arasındadır (Alyanak Büker, 2015: 140). Pusuya yatarak yapılan gözlemin bir diğer avantajı olarak büyük gruplarla yapılan araştırmalarda gözlemcinin varlığının hissedilmemesi gelmektedir. Sosyal medyada bulunan kullanıcıların fiziksel bir varlığa sahip olmadığı göz önünde bulundurulduğunda, bu mecralarda araştırma yapan gözlemci pusuya yatarak varlığını gizleyebilmektedir. Göze çarpmayan araştırmacı büyük sosyal medya gruplarındaki “gözlemci etkisini”, araştırdığı grup bağlamında en aza indirebilmektedir. Küçük gruplar için aynı düzeyde bir etkiden söz edilemez.

Katımlı gözleminde araştırmacı gruba katılır ve gruptan biriyimş gibi hareket eder. Katımlı gözlem sosyal medya gruplarında yürütülebilir. İnternet etnografisi araştırmacıların ortamda yaptıkları katımlı gözlemdir.

Çevrimiçi etnografi tekniğinin kullanıldığı araştırmalarda katılımcıların güvenini kazanmak, doğru veriyi elde etmek etik açısından en önemli konudur (Alyanak Büker, 2015: 142). Bu noktada araştırmacının kimliğini açıklaması ya da açıklamaması durumu ortaya çıkmaktadır. Araştırmacının kimliğini açıklaması katılımcıların güvenini kazanmak noktasında ve araştırma etiği konusunda önemlidir. Ancak araştırmacının araştırma ortamında bilinmesi ortamın doğal işleyişinin bozulmasına neden olabilir.

Anket Tekniği

Anket, belli bir konuda saptanmış hipotezlere ya da sorulara bağlı olarak bir evren ya da örnekleme oluşturan kaynak kişilere sorular yöneltmek suretiyle veri toplama tekniği olarak tanımlanabilir (Armağan, 1983 akt. Akalın, 2015: 14). Anket, insanların yaşam koşullarını, davranışlarını, inançlarını, görüşlerini veya tutumlarını betimlemeye yönelik bir dizi sorudan oluşan bir araştırma materyali olarak da tanımlanmaktadır. Anket kısaca bir takım çıkarımlarda bulunmak üzere hazırlanan bir tür veri toplama aracıdır (Akalın, 2015: 14). Anketler yazılı veri toplama aracı olarak tanımlanmaktadır. Anketler, yüz yüze, internet ortamında ya da posta yolu gibi farklı teknikler kullanılarak gerçekleştirilmektedir. Her ne formatta hazırlanmış ve uygulanmış olursa olsun, anketler, araştırmacıya son derece değerli yazılı veriler temin etmektedir. Bu farklı formatlardaki anketlerin her birisinin kendisine özgü avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Bu avantajların başında, bazı anket türlerinin çok kısa bir süre içerisinde katılımcılara ulaşması, bazılarının ise ekonomik ve sağlıklı yürütülmesi gelirken; dezavantaj olarak ise bazı anketlerin son derece maliyetli ve zaman harcanmasını gerektirmesi gelmektedir (Akalın, 2015: 15-16).

Anketler genel anlamda anket formu ve mülakat olmak üzere iki geniş kategoriye ayrılırlar. Anket formu kağıt ve kalem kullanılarak ankete katılanlar tarafından doldurulurken; mülakat ise mülakat yapılan kişinin verdiği bilgilerin araştırmacı tarafından not edilmesi suretiyle gerçekleştirilmektedir (Akalın, 2015: 17). Yeni medya ortamının akademik araştırmacılar için yarattığı, “çok sayıda araştırılana kolay erişim” imkanı, anket tekniğinin bu ortama uyarlanarak “çevrimiçi anket tekniği” adında bir kolunun ortaya çıkmasına neden olmuştur (Mert, 2015: 89). Sosyal bilimler alanında ve özellikle nicel araştırmalarda internet anketlerinin kullanımı hızlı bir şekilde yaygınlaşmaktadır. Hatta internet anketleri öyle bir seviyeye ulaşmıştır ki, sosyoloji araştırmalarının ayrılmaz bir parçası haline gelmiştir. İnternet anket türünün bu kadar yaygınlaşmasının kuşkusuz bir takım sebepleri bulunmaktadır. Bunlardan en önemlisi internet anketlerinin geniş kitlelere kısa sürede erişebilmesi ve bu erişimin maliyetinin hemen hemen olmamasıdır. İnternet kullanımının reddedilemeyecek birçok avantajı vardır. Bunların başında ekonomik maliyetlerin azalması gelmektedir. Küresel seviyede dahi ciddi anketlerin yapılması için yüksek miktarda paraların harcanmasına internet anketleri sayesinde artık gerek kalmamıştır (Couper and Miller, 2008; akt. Akalın, 2015: 24). Yapılan bir araştırmada, yüz yüze gerçekleştirilen bir anket ile internet üzerinden yapılan bir anket arasında, maliyet açısından uçurumların olduğunu ortaya çıkmıştır (Loosveldt and Sonck, 2008; akt. Akalın, 2015: 24). İnternet üzerinden yapılan anketlerin bir diğer avantajı ise verilerin hızlı bir şekilde toplanmasıdır.

Sosyal medya kullanımıyla birlikte web anketi ile kitlelere erişebilme daha kolay hale gelmiştir. Kuşkusuz bu durumla birlikte bir sorun ortaya çıkmıştır. Yüz yüze yapılan anketler ile çevrimiçi yapılan anketler arasında farklılıkların olup olmadığı. Çevrimiçi anketin uygulanmadığı dönemlerde telefonla ya da posta yoluyla anketlerin uygulandığı bilinmektedir. Bu noktada çevrimiçi anketin telefonla uygulanan ya da posta yoluyla uygulanan anketten daha sağlıklı veri sağladığı düşünülemez. Ancak yüz yüze yapılan anketlerde araştırmacı katılımcılara ilişkin fiziksel verileri de dikkate alarak araştırması hakkında fikir yürütebilir ya da katılımcının beden dili ve vermiş olduğu yanıtların

tutarlı olup olmadığını değerlendirebilir. Amerika'da özellikle 1960'lı yıllarda telefon anketlerinin artmasına bağlı olarak, yüz yüze anket uygulamasında bir düşüş gözlenmiştir. Örnekleme kolay erişilebilir ve/veya araştırma sürecinde tasarruf sağlamak adına araştırma tekniklerinden ödünler mi verilmektedir? Her ne kadar bu tür anket tekniği sık kullanılan bir teknik olmasa da araştırmacıya diğer telefon, posta ya da internet yolu ile yapılan anketlere nazaran daha fazla ve kapsamlı bilgiler sağlamaktadır. Öte yandan, yüz yüze gerçekleştirilen anketlerin en önemli dezavantajlarından bir tanesi, ankete katılacak kişilerin tespit edilmesidir. Bunun yanında bu tür bir anket tekniği hem masraflı hem de uzun zaman gerektirmektedir. Ayrıca, bu tür anketlerde araştırmacının ön yargısı her zaman ortaya çıkabilmektedir (Akalin, 2015: 18, 19).

On parmak klavye kullanan ve pek çok farklı ortamda internete erişimi olan kişiler için, kâğıt üzerindeki versiyonuna göre, çevrimiçi anketi tamamlamak daha hızlı ve daha kolaydır. Bununla birlikte, çevrimiçi ve çevrimdışı anket teknikleri, şekil ile ilgili etkiler dolayısıyla farklılaşabilir. Bu durum, soru formatlarını ve şekil üzerindeki sunumları standartlaştırarak iyileştirilebilir (Dutton ve Blank, 2013, akt. Hope, 2016: 74).

Çevrimiçi anket tekniği web üzerinden oluşturulup yapılabileceği gibi, sosyal medya üzerinden de oluşturulup yapılabilir. Özellikle Google, kullanıcılarına anket formu düzenleme imkânı verdiği gibi düzenlenen anket formu için bir URL de atamaktadır. Verilen bu URL ile internet kullanıcıları düzenlenen ankete erişebilir ve yanıtlayabilirler. Daha sonra bu yanıtlar profesyonel yazılımların analiz edebileceği formata dönüştürülebilir. Bu URL'lerin sosyal ağlarda mesaj yoluyla dağıtılması tercih edilebilir (Mert, 2015: 97) ya da bu formlar ücret karşılığında hizmet veren bazı web sitelerince düzenlenebilir ve dağıtılabilir.

Çevrimiçi anketler düzenlenirken dikkat edilecek bir nokta, anketin her sayfasına görünür bir şekilde yerleştirilen vazgeçme tuşu ve katılımcıları çıkmak istedikleri takdirde bu tuşu kullanma konusunda uyararak ve böylece onları son sayfadaki bilgilendirme açıklamasına yönlendirmektir (en azından bu seçenek, popüler olarak kullanılan çevrimiçi anket yazılım paketlerinde mevcuttur). Katılımcılara ek bir soru sorarak, verdikleri kısmi verilerin kullanımına izin verip vermediklerini sormak iyi olabilir. Eğer katılımcılar verdikleri cevapların kullanılmasını istemiyorsa, bu onların vazgeçme hakkını ihlal etmek anlamına gelebilir (Hewson, 2016: 210-211).

Çevrimiçi anketlerle ilgili olarak bazı eleştiriler yapılmaktadır. Bu eleştirilerden biri sosyolojik araştırmalarda araştırmacı ile katılımcının yüz yüze gelmesi esastır. Standart anket ya da açık uçlu soruların olduğu görüşme formu uygulansa bile iletişimin önemli olduğu ve bazen anket uygulamasının dışında söylenenlerin ankette belirtilenler kadar önemli olabildiği, bunun yanında araştırmacının gözlemlerinin, ortama dair analizlerinin sorunun aydınlatılmasında değerli olduğu ifade edilmektedir.

İçerik Analizi Tekniği

İçerik analizi tekniği sosyal bilimlerin farklı alanlarında kullanılmaktadır. Bu teknik ile içeriğe ilişkin sistemli bir analiz yapılabilmekte ve nitel veriler nicel verilere dönüştürülmektedir. Bu teknikle söylemleri anlamada öznellik etkisinden kurtulmak

amaçlanmakta, okuyucunun bilgisine, sezgisine, tutumlarına, değerlerine ve referans çevresine bağlı, kolayca ve otomatik bir şekilde yapılmış yorumuna karşı, nesnel okuma ilkeleri getirilmektedir (Bilgin, 2014: 1). Teknik, 1. Dünya Savaşı döneminde propaganda analizleri yapabilmek için geliştirilmiştir. 1940-1950 yılları arasında, ABD’nde siyasal bilimlerde ve 2. Dünya Savaşı esnasında olumsuz propaganda yapan basın araçlarının tespit edilmesinde kullanılmıştır. 1950-1960 yılları arasında teknik, diğer disiplinlerce kullanılmaya ve teknik üzerine sorunlar tartışılmaya başlanmıştır. 1960 yılları sonrasında üç temel gelişme yaşanmıştır. Bunlar bilgisayarların kullanılması, sözel olmayan iletişime ve semiyolojiye ilgi ve üçüncü olarak dilbilim çalışmalarındaki gelişmelerdir (Bilgin, 2014: 3-7). Bilgisayarların büyük çapta veriyi işleyebilme imkânı, içerik analizi çalışmalarını kolaylaştırmıştır. Web teknolojisi ve sosyal medya ile içerik analizi dijital ortamda uygulanmaya başlanmıştır. İçerik analizi gazete, dergi gibi yazılı materyallerin incelenmesiyle yürütüldüğü gibi bir görüşmedeki söylemlerin analiz edildiği söylem analizleri ya da sosyal medya kullanıcılarının söylem analizleri şeklinde de yürütülmektedir. Sosyal medya, içerik analizi tekniğinin kullanılabilmesi için veri kaynağı durumundadır. Örneğin, sosyal medyadan halkın tutumları hakkında metin analizleri ile veri elde edilebilir ve bu veriler siyasi çalışmalarda kullanılabilir (Sajuria ve Fabrega, 2016: 91).

Sosyal medya içerikleri, metinler, videolar, resimler, sesler vb. farklı medya formlarında bulunmaktadır. Metinler içerik analizi tekniği ile araştırılabileceği gibi resimlerde içerik analiziyle araştırılabilir. Örneğin Facebook kullanıcıların profil fotoğraflarında ne tür bir “yüz” temsili kullandıkları, Matthew Gardnet Birnbaum’un “Taking Goffman on a Tour of Facebook: College Students and The Presentation of Self in a Mediated Digital Environment” (akt. Toprak vd., 2014: 134) adlı doktora tezinde incelenmiştir. Birnbaum, yüz temsillerini, 1) partici 2) sosyal 3) maceraperset/risk alan 4) komik/eğlenceli/aptal 5) büyük bir topluluğun parçası ve 6) eşsiz olarak sınıflandırmıştır.

Sosyal medya araçlarının içerik analizinde kullanılmasının avantajları ve dezavantajları bulunmaktadır. Avantajlardan biri olarak sosyal medya dilinde adına hashtag⁴ adı verilen etiketleme özelliğinin kullanılması görülebilir. Hashtagler belirli kelimeleri sosyal medya içerisinde sınıflandırmaya yarayan etiketlerdir. Bu etiketler ile sınıflandırılan kelimeyle ilgili sosyal medya içerisindeki tüm verilere ulaşılabilir. Bu durum içerik analizi yapan araştırmacının işini kolaylaştırabilir. Örneğin, 140 karakterlik metinlerin paylaşıldığı platform olan Twitter’ın kalbi ‘anahtar kelimeler’dir. Günden güne oluşan veri tabanındaki içeriklerin takibi, analizi, raporlaması anahtar kelimeler üzerinden yapılmaktadır. İstenilen zaman aralığında, lokasyon bazlı hatta gelişmiş semantik yazılımlarla duygu analizlerinin (olumlu-olumsuz-nötr) bile yapılmasına imkan veren bu anahtar kelimeler içerik analizi tekniğini kullanan araştırmacılar için çok yönlü veriler sunmaktadır (Eren, 2016: 27). İçerik analizini sosyal medya üzerinden kullanmanın dezavantajları da bulunmaktadır. Bunlardan biri internet metninin yapısından kaynaklanmaktadır. Bilindiği üzere internet ortamının dijitallik, etkileşim, hipermetinsellik, multimedya biçimselliği, kullanıcı türevli içerik üretimi, mevcudiyet hissi ve yayılım

4. Birbirlerini takip etmeyen kullanıcıların belli konuları ve bu konularda ileti yazan tüm kullanıcıları takip etmelerine yarayan konu başlıklarına hashtag denilmektedir. Hashtag uygulaması ile toplumdaki görüşlerde dinlenebilmektedir (Çomu, 2012: 58)

şeklinde özellikleri bulunmaktadır. Sosyal medya ortamları üzerine çalışan bir araştırmacı, bu ortamlardaki metinler üzerine araştırma yaparken veyahut internetteki çeşitli ortamların kullanım pratiklerini incelerken, internet metninin bazı özelliklerinden kaynaklanan güçlüklerle karşılaşabilmektedir. Bu nedenle araştırmacının, yapacağı araştırmayı tasarlarken, bu ortamların özelliklerini göz önünde bulundurması gereklidir. Yeni medya ortamlarındaki bir metnin, geleneksel medya metninden farklı bazı özelliklerini şu şekilde sıralamak mümkün: metinlerötesilik/hipermetinsellik, düzcizgisel olmama, yazar olarak okur/yazarsı okur konumu, multimedya biçimselliği ve metnin geçiciliği veyahut ortadan kalkması durumu. Araştırmacı, İnternet'te herhangi bir metnin sahip olduğu bu temel özellikleri göz önüne almadan başarılı ve gerçekçi bir çözümleme yapamayabilir (Binark, 2015: 16-17). İnternet metninin değişken yapısı gereği silinme, değiştirilme ya da kaybedilme tehlikeleri bulunmaktadır. Bazı sayfalar ve linkler geçici olabilmekte ve içerikleri gözden kaybolabilmektedir. Bu sorundan kurtulmak ve yapılan araştırmalarda güvenilirliği sağlamak amacıyla, sayfaları ve linkleri kaybetmeden kaydetmek için çeşitli teknikleri bulunmaktadır (Çomu ve Halaiqa, 2015: 35). Bu teknikler kullanılarak içerik analizi yapılacak veri kaydedilmeli ve saklanmalıdır.

Görüşme Tekniği

Görüşme, en az iki kişi arasında sözlü olarak sürdürülen bir iletişim sürecidir. Görüşme, araştırmada cevabı aranılan sorular çerçevesinde ilgili kişilerden veri toplama şeklinde ifade edilebilir. Görüşme belirli bir araştırma konusu veya bir soru hakkında derinlemesine bilgi sağlar (Büyüköztürk vd., 2016: 153). Görüşme tekniği görüşmenin önceden yapılandırılması ya da yapılandırılmaması bağlamında üç kategoride sınıflandırılır. Bunlar, yapılandırılmış görüşme, yarı-yapılandırılmış görüşme ve yapılandırılmamış görüşmedir. Yapılandırılmış görüşme nicel araştırmalarda, yapılandırılmamış görüşme nitel araştırmalarda, yarı-yapılandırılmış görüşme karma araştırmalarda tercih edilen görüşme teknikleridir (Bal, 2014: 232). Yapılandırılmış görüşme, görüşme formu kullanılarak yürütülür. Araştırmacının soracağı sorular önceden hazırlanır ve görüşme bir plan çerçevesinde devam eder. Yapılandırılmamış görüşmede sorular ve sınırlamalar yoktur, araştırmacı açık uçlu sorular ile araştırmasını yürütür, yeni sorular doğaçlama gelişebilir. Yarı yapılandırılmış görüşmede hem sabit seçenekli cevaplamayı gerektiren sorular sorulur hem de önceden belirlenmemiş sorular aracılığıyla ilerlenir.

Görüşme yüz yüze yürütülebileceği gibi telefonla ya da web ortamında yürütülebilir. Yüz yüze görüşmede araştırmacı, görüşülen kişi ile olumlu ilişkiler kurar. Yüz yüze görüşme, görüşmeciye hem dinleme hem de gözleme olanağı verir. Telefonla görüşme yüz yüze görüşmeye oranla daha az maliyetlidir (Büyüköztürk vd., 2016: 157). Web ortamında görüşme ise kullanılan araca bağlı olarak sesli, görüntülü, hem sesli hem de görüntülü olabilir. Ackland, web ortamı üzerinden yapılan araştırmaları, eşzamanlı ve eşzamansız olarak iki grupta tanımlar (2013; akt. Ayanak Büker, 2015: 149-150). Eşzamansız görüşmelerde araştırmacı ve katılımcı aynı zamanda araştırmada bulunmak zorunda değildir. Eşzamanlı araştırmalar ise aynı zamanda gerçekleşecek bir etkileşimin olmasını gerektirir. Eşzamanlı çevrimiçi araştırmalar konferans yazılımları ya da Skype gibi uygulamalar aracılığıyla gerçekleştirilebilir. Ackland, e-posta görüşmelerine göre Skype kullanımının da aralarında bulunduğu eşzamanlı görüşmelerin daha az kullanıldığını belirtir ve bunun teknolojik bazı zorluklardan kaynaklanabildiğine dikkat çeker. Skype

türü eşzamanlı görüşmeler yüz yüze görüşmelere çok benzerler, genelde katılımcıların sosyal olarak kendilerinden beklenen cevabı oluşturacak zamanları yoktur. Skype, odak grup görüşmeleri için de kullanılabilir. Görüşme metninin oluşturulmasında Skype'ın sohbet (chat) özelliği kullanılabilir. Genel olarak bakıldığında, çevrimiçi görüşmeler, detaylı raporları ortaya çıkarması bakımından çevrimdışı görüşmelerle eş tutulabilir. Elektronik posta görüşmeleri; duygusal ifadelere, uyum inşa etmeye, açığa vurmaya ve erişime yardım etmesi -en azından alışılmış elektronik posta kullanıcıları için- ve belli bir seviyede doğallığa izin vermesi bakımından da çevrimdışı görüşmelere eş sayılabilir (Hope, 2016: 84). Çevrimiçi yürütülen bu araştırmalar, senkronize olmayan ya da senkronize olan şeklinde adlandırılabilir. Senkronize olmayan görüşmeler, genellikle elektronik posta üzerinden yürütülür ve katılımcı cevaplarını değişik zamanlarda verir. Senkronize görüşmeler gerçek zamanlı sohbet üzerinden senkronize biçimde yürütülür. James ve Busher'a göre (2006; akt. Hutchinson, 2016: 147) Senkronize olmayan elektronik posta görüşmeleri teknik, kolaylığı ve değerli tartışmalar oluşturması bakımından popülerlik kazanmıştır. Her ne kadar, cevapları geciktirme ihtimali olsa da senkronize görüşmelerdeki hızlı cevaplara karşılık senkronize olmayan görüşmelerde, görüşülen kişiler cevaplarını düşünmek için çok fazla zaman kullanabilirler. Çevrimiçi araştırmadaki diğer araçlardan farklı olarak, elektronik posta kullanımının yaygın kullanımına bakıldığında çok az bir teknik bilgi gereklidir. Sonuç olarak yüksek bütçeli ve derin uzmanlık isteyen diğer çevrimiçi araştırma teknikleri ile karşılaştırıldığında, elektronik posta görüşmeleri kolay bir seçenek olarak görülebilir. Çevrimiçi araştırmalarda elektronik posta görüşmelerine alternatif sosyal medyadır. Sosyal medya hem senkron hem de asenkron yürütülen görüşmeler için uygun araçları sağlamaktadır. Medya zenginliği olarak elektronik posta görüşmelerinden daha fazla veri sosyal medyadan elde edilebilir. Çevrimiçi görüşmeler, yüz yüze görüşmek için uygun olmayan katılımcılara, söylemek istediklerini söyleyebilme imkanı vermektedir (Snee vd., 2016: 68). Özellikle mekânsal olarak uzaklarda bulunan katılımcıların araştırmaya katılabilmesi için çevrimiçi görüşmeler kullanılmalıdır. Uzak mesafelerde bulunan araştırmacının ve katılımcının arasındaki zaman farkı, çevrimiçi görüşmelerde bir sorun olarak görülmektedir. Örneğin bir kişi, iş yerinde öğle tatili sırasında, bir başkası ise küçük kızı uyuduktan sonra görüşmeye katılabilir bu görüşme zamanı uzak mesafelerde bulunan araştırmacı için ya da katılımcılar için uygun bir zaman olmayabilir. Çevrimiçi iletişimin avantajlarının yanı sıra, katılımcıların görüşme zamanı ve süresi ile ilgili iletişim isteklerini göz önünde bulundurmamak önemlidir (Hutchinson, 2016: 148-149).

Görüşme tekniği bir kişiyle yapılabileceği gibi birden fazla kişiden oluşan gruplarla yürütülebilir. Örneğin, odak grup görüşmesi görüşme tekniğinden uyarlanan ve gruplar üzerinde derinlemesine çalışmayı gerektiren tekniklerden biridir. Bu teknikte bir moderatör rehberliğinde görüşme yapılır. Web ortamı, sosyal medya ortamı, odak grup görüşmeleri için uygun görüşme mecralarıdır. Poynter (2012; akt. Alyanak Büker, 2015: 151), çevrimiçi odak gruplarda katılımcıların klasik odak grup katılımcılarına göre daha konuşkan olduklarına (yazı ile) dikkat çeker ancak birbirleri ve moderatörler ile olan uyumlarında aksamaların olabileceğini belirtir. Bu aksaklığı gidermek için odak grup görüşmelerini klasik odak grup görüşmelerine kıyasla daha az kişiyle (8-12 yerine 6-9 arasında katılımcı) yürütmek tavsiye edilmektedir; ancak çevrimiçi odak grup görüşmelerindeki katılımcı sayısı için farklı araştırmacılarca varılabilmiş bir görüş birliği yoktur. Benzer şekilde çevrimiçi odak grup görüşmelerinin süresi için de farklı

görüşler gelmektedir; ancak yine klasik odak grup görüşmelerine kıyasla çevrimiçi odak grup görüşmelerinin daha kısa olması gerektiği yönündeki görüşler ağır basmaktadır. Poynter, çevrimiçi odak grup görüşmelerinde iki ayrı moderatörün kullanılabilmesine dikkat çeker. Çevrimiçi toplulukların daha geniş bir çevreye yayılması ve gruplara fiziksel olarak ulaşmanın gerekmemesi gibi faktörler çevrimiçi odak grup görüşmelerinin erişim ve hız ile ilgili olarak barındırdığı olumlu özellikler arasındadır.

Sosyometri

Sosyometri, iki temel tekniği olan sosyometri testi ve psikodrama yoluyla küçük gruplardaki etkileşimlerin incelenmesi ve tiyatro yoluyla kişilerin gelişmelerine katkı sağlama amacını taşıyan bir yaklaşımdır. Sosyometri, Moreno tarafından geliştirilmiş bir bilim/yöntem/teknik/akım ya da yaklaşım olarak adlandırılabilir (Şatıroğlu, 1999: 111). Sosyometrinin kavramsal ve teorik açıklamalarının arkasında birçok kaynak ve isim mevcuttur. Bunlardan bazıları; G. Simmel, J. Baldwin, C Cooley, G. H. Mead, F. Znaniecki, W. I. Thomas, E. Burgess'dir (Erdoğan, 2013: 388). Bir teknik olarak sosyometri ile küçük gruplar arasındaki itim ve çekimler, yani ilişkiler anlaşılmaktadır.

Sosyoloji alanında sosyometrinin kullanımına yönelik eleştiriler yapılırsa da Türkiye'de 1950'lerden sonra kullanıldığı görülmektedir. Sosyometri ile yapılan çalışmalara örnek olarak Endüstri Sosyolojisi alanında, bir fabrikada çalışan işçiler arasındaki itime ve çekime yönelik ilişkiler ile verimlilik arasında anlamlı bir fark olup olmadığına ilişkin çalışmalar verilebilir. Sosyometri bireyler arasındaki itime ya da çekme ilişkisini temele alır. Makro ölçekte düşünürsek toplumun kendisi de itime ve çekme ilişkilerinden örülür bir ağ gibidir. Toplumun tamamının sosyometri ile incelenme imkânı bulunmadığından, genellikle küçük gruplar üzerinde çalışmak için uygun bir tekniktir. Sosyometri tekniği ağ toplumu teorisi üzerinden değerlendirilebilir. Ağ terimi, bir veya daha fazla toplumsal ilişkiyle birbirine bağlanmış, dolayısıyla toplumsal bir ağ oluşturan bireylere (daha ender durumlarda, ortaklıklara ve rollere) gönderme yapmaktadır. Söz konusu ilişki bağlarının içinde akrabalık, iletişim, arkadaşlık, otorite ve cinsel ilişki sayılabilir. Bireyler birer nokta, bağlantılar ise birer doğru biçiminde temsil edilirse, bir model olarak grafik kuramında kullanılmaları mümkün olur. Çiftli seçenekler ya da ilişki bağları bir tabloda (sosyometris tablo) sıralanabilir ve buradan çıkarılan bilgilerden elde edilen ağ, esas olarak sosyometride (J.L. Moreno'un 1940'larda öncülüğünü yaptığı, oldukça ayrıntılı ama basit bir analiz biçimi) önemli yeri olan bir sosyogram şeklinde kullanılır. Ağ analizinin matematiksel temelini grafik kuramı oluşturur (Marshall, 2005: 4).

Ağ analizleri ile ilişkiler incelenebilir ve görselleştirilebilir böylelikle ilişkiler üzerine analizlerde bulunmak daha kolay hale getirilir. Ağ analizleri yalnızca sosyal yaşantı içerisinde değil sosyal medya üzerinden de kullanılabilir. Sosyal medya ağ analizleri için çok uygun bir ortam sağlamaktadır. Sosyal medya aracılığıyla bağlantılar kolaylıkla analiz edilebilir. Bu analizlerin görselleştirmesinde bilgisayar yazılımları kullanılabilir. Gephi, NodeXL ve Chorus gibi sosyal medya verisini görselleştiren çok sayıda araç vardır (Brooker, Barnett, Cribbin, ve Sharma, 2016: 42). Social Media Research Foundation (Sosyal Medya Araştırma Vakfı) tarafından hazırlanan ve ücretsiz bir yazılım olan NodeXL, Facebook, Twitter, Youtube gibi sosyal medya ortamlarından veri kayıtlamaya yönelik olarak geliştirilmiş olmakla birlikte, Web 1.0 ortamlardan hiperlink takibi ya-

parak, bunları da kayıtlayabilmekte ve görselleştirebilmektedir (Çomu ve Halaiqa, 2015: 80). Bu çalışmalar sosyal medya madenciliği olarak adlandırılmaktadır. Sosyal medya madenciliği sosyal medya verisinin uygun formda temsil edilmesi, işlenmesi ve bu veriden işe yarar bilgi çıkarımı süreci olarak tanımlanabilir (Tunah, 2016: 1). Sosyal ağlardaki bağlantı ve etkileşimlerin analizi sayesinde ağlardaki bireyler ve topluluklar hakkında çok çeşitli ve yararlı bilgi çıkarımları yapmak mümkün olmaktadır.

Ağ haritalama, internet ortamlarına yönelik bir araştırma tekniği olmakla birlikte, internette elde edilen verilerin ve veriler arasındaki ilişkinin görselleştirilebilmesi için önemli bir tekniktir. Ağ haritalama ile ilgili temel bilgilere sahip olmak, gerek nicel gerek nitel araştırmalarda hem yazılımlar yardımıyla ulaşılan verinin daha kolay okunmasını hem de daha kolay ve anlaşılır biçimde sunulmasını sağlamaktadır (Çomu ve Halaiqa, 2015: 84). Sosyal medya araştırmalarında ağ haritaları üzerinden gerekli veriler elde edilmektedir.

Sonuç

Sosyal gerçekliğe ulaşma konusunda yol ve teknikler çeşitlilik arz etmektedir. Özellikle sosyal bilimlerde insan ve toplum faktörünün değişkenliği göz önüne alındığında sosyal gerçekliğe ulaşma konusunda teknik çeşitliliğinin sosyal bilimcilerce oluşturulması gerekmektedir. Bugün toplumların, bireylerin dijitalleşmesine tanık olmaktadır. Bu durum sosyal bilimler ve özel olarak da sosyoloji bilimi için farklı paradigmlar ve farklı metodolojiler geliştirilmesini gerektirmektedir. Gelişen teknolojiye kayıtsız kalmayan ve teknolojiyi eş zamanlı olarak kullanan bireyleri ve toplumları, sosyal bilimcilerin eş zamanlı olarak araştırma konularına dahil edebilmesi bilimsel bilginin öngörülmesi için gereklidir. Auguste Comte'un ünlü deyişi "Savoir pour prévoir, prévoir pour pouvoir" işaret ettiği gibi kontrol edebilmek için öngörmek, öngörmek için ise bilmek gereklidir. Temellendirilmiş bilgi için bilimsel teknik gereklidir. Bilimsel bilginin oluşturulabilmesi bilimsel tekniklere bağlıdır. Bilimsel tekniklerin gelişen teknolojiye uyumlaştırılması gerekmektedir. Dijital teknikler böylesi bir arayışın sonucudur. Etki alanı ve gücüyle sosyal medya bu gerçekliğin en somut örneğidir. Her geçen gün yeni işlevler kazanarak dönüşen sosyal medya araçlarını anlamak ve açıklamak için sosyal medyayı anlayabilecek ve açıklayabilecek bilimsel tekniklere ihtiyaç duyulmaktadır. Hipermetinlerin analizi ya da sosyometride kullanılan ağ analizleri ya da daha komplike olan sanal gerçeklik ve artırılmış gerçeklik teknolojilerini kullanan bilgisayar oyunlarına yönelik yürütülebilecek sosyal bilim araştırmaları için yeni dijital teknikler gerekmektedir. Toplumlar ve bireyler dijitalleşmektedir, sosyolojide dijital olanı anlamak için yeni paradigma ve bu paradigmalara ihtiyaç duymaktadır. Bu metodlar oluşturulurken bilgisayar bilimleri, iletişim bilimlerinden istifade edilmeli, multidisipliner bir yaklaşımla dijital sosyal gerçekliğe yönelmelidir. Sosyal gerçekliğin birliği, yapay olan bilimlerin sınırlarının belirsizleştirilerek bu gerçekliğe yaklaşılmasını gerekli kılmaktadır. Dijitalleşen sosyal gerçeklikler yalnızca sosyal bilimlerde değil sosyal bilimlerin, iletişim bilimlerinin ve bilgisayar bilimlerinin kullanıldığı yaklaşımlarla anlaşılabilir. Teknik bilgiye sahip olmayan araştırmacıların dijital araştırmaları yürütebilmesi mümkün değildir. Araştırmacıların değişen toplumu ve değişen teknolojiyi yakından takip etmesi gerekmektedir. Örneğin bu değişimlerden biri olan yapay zekâ teknolojileri ile birlikte sosyal gerçeklikler dönüşmektedir dolayısıyla dijital ortamdaki sosyal gerçekliklerde

dönüşmektedir. Adına akıllı telefon, akıllı saat ya da akıllı ev dediğimiz teknolojiler, bireyleri ve toplumları etkilemeye, dönüştürmeye başlamıştır. Tüm bu teknolojilerle birbirine bağlanan bireylerin bir ağ toplumu oluşturmasının da ötesine geçilerek yapay zekalar ile bağlantılar kurulduğu görülmektedir. Bu durum toplumsal alana yapay zekanın da dahil olduğunu göstermektedir. Bu teknolojilerin anlaşılması ve açıklanması için dijital paradigmalara ihtiyaç duyulmaktadır. Dijital paradigmalara ile birlikte dijital tekniklere...

Kaynakça

- Akalın, M. (2015). Örnek Açıklamalarıyla Sosyal Bilimlerde Araştırma Tekniği Anket. Ankara.
- Alyanak Büker, Z. (2015). Etnografi ve Çevrimiçi Etnografi. İçinde M. Binark (Ed.), Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri (2. Baskı, pp. 117–163). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bal, H. (2014). Sosyolojide Yöntem ve Araştırma Teknikleri. (1. Baskı, Ed.). Ankara: Sentez Yayıncılık.
- Bilgin, N. (2014). Sosyal Bilimlerde İçerik Analizi (1. Baskı). Ankara: Siyasal Yayın Dağıtım.
- Binark, M. (2015). Giriş. İçinde M. Binark (Ed.), Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri (2. Baskı, pp. 15–25). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Brooker, P., Barnett, J., Cribbin, T., & Sharma, S. (2016). İlk 'Büyük Veri Sorununu' Çözebildik mi? Sosyal Medya Analizleri İçin Veri Toplama ve Görsel Temsili İlgilendiren Uygulamalı Konular. İçinde H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler (1. Baskı, pp. 34–50). Ankara: Nobel Yayınları.
- Büyüköztürk, Ş., Kılıç Çakmak, E., Akgün, Ö. E., Karadeniz, Ş., & Demirel, F. (2016). Bilimsel Araştırma Yöntemleri (21. Baskı). Ankara: Pegem Akademi Yayıncılık. <https://doi.org/10.14527/9789944919289>
- Çomu, T. (2012). Video Paylaşım Ağlarında Nefret Söylemi: Youtube Örneği. Ankara Üniversitesi.
- Çomu, T., & Halaiqa, İ. (2015). Web İçeriklerinin Metin Temelli Çözümlemesi. İçinde M. Binark (Ed.), Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri (2. Baskı, pp. 26–87). Ayrıntı Yayınları.
- Deniz, A. Ç. (2016). Arap Sosyal Medyasında Türk Dizileri. İçinde A. Ç. Deniz & A. B. Hülür (Eds.), Yeni Medya ve Toplum Disiplinlerarası Yaklaşımlar (1. Baskı, pp. 111–134). Konya: Literatürk Academia Yayıncılık.
- Erdoğan, A. (2013). Sosyometrinin Doğuşu ve Gelişimi. Sosyoloji Dergisi, 387–414.
- Eren, B. (2016). Twitter ve Siyasal İletişim. İçinde S. Karakulakoğlu Ersöz & Ö. Uğurlu (Eds.), İletişim Çalışmalarında Dijital Yaklaşımlar Twitter (1. Baskı, pp. 17–31). Ankara: Heretik Yayıncılık.
- Hewson, C. (2016). Dijital Yöntem Araştırmalarında Etik Sorunu. İçinde H. Snee, C.

- Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler (1. Baskı, pp. 206–221). Ankara: Nobel Yayınları.
- Hope, J. (2016). Araştırma Katılımını Genişletmek İçin Karma Yöntemleri Birleştirmek. İçinde H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler (1. Baskı, pp. 71–86). Ankara: Nobel Yayınları.
- Hutchinson, E. (2016). Dijital Yöntemler ve Sürekli Yeniden Keşif? Senkronize Olmayan Görüşme ve Fotografik Uyarım. İçinde H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler (1. Baskı, pp. 143–156). Ankara: Nobel Yayınları.
- Kaplan Çorum, B. (2013). Türk Dijital Mac Topluluğu. İçinde K. Varnalı (Ed.), Dijital Kabilelerin İzinde (pp. 147–193). İstanbul: Mediacat Kitapları.
- Kaya, A. (2017). Sosyal Paylaşım Ağlarının Kişilerarası İletişim Sürecine Etkisi Bağlamında Facebook. İçinde A. Büyükaslan & A. M. Kırık (Eds.), Sosyal Medya Araştırmaları 1 (2. Baskı, pp. 155–205). İstanbul: Çizgi Kitabevi.
- Levi, E., & Şenol, I. (2013). Kadın Bakış Açısından Özel Günlerde Kutlama ve Hediye Verme Ritüelleri. İçinde K. Varnalı (Ed.), Dijital Kabilelerin İzinde (pp. 117–146). İstanbul: Mediacat Kitapları.
- Marshall, G. (2005). Sosyoloji Sözlüğü (2. Baskı). Ankara.
- Mert, E. (2015). Anket, Çevrimiçi Anket Tekniği ve Çevrimiçi’nde Anket Uygulaması. İçinde M. Binark (Ed.), Yeni Medya Çalışmalarında Araştırma Yöntem ve Teknikleri (İkinci Bas, pp. 88–116). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Neuman, W. L. (2012). Toplumsal Araştırma Yöntemleri Nitel ve Nicel Yaklaşımlar (5. Baskı). Ankara: Yayın Odası Yayıncılık.
- Sağır, A. (2016). Facebook Gruplarında Üretilen Taraftar Kimlikleri. İçinde A. Ç. Deniz & A. B. Hülür (Eds.), Yeni Medya ve Toplum Disiplinlerarası Yaklaşımlar (1. Baskı, pp. 215–258). Konya: Literatürk Academia Yayıncılık.
- Sajuria, J., & Fabrega, J. (2016). Anketlere İhtiyacımız Var mı? Twitter Neden Kamuoyu Anketlerinin Yerine Geçemeyecek Ama Onları Tamamlayacak. İçinde H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler (1. Baskı, pp. 87–104). Ankara: Nobel Yayınları.
- Şatıroğlu, A. (1999). J. L. Moreno ve Sosyometri Üzerine. Sosyoloji Dergisi, 3(5), 111–126. Retrieved from <http://dergipark.gov.tr/download/article-file/4218>
- Snee, H., Hine, C., Morey, Y., Roberts, S., & Watson, H. (2016). Yöntemleri Birleştirmek ve Karşılaştırmak. İçinde H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler (1. Baskı, pp. 67–70). Ankara: Nobel Yayınları.
- Striling, E. (2016). “Her Zaman Facebook’dayım!”: Ana Akım Araştırma Aracı ve Etnografya Alanı Olarak Facebook’u Araştırmak. İçinde H. Snee, C. Hine, Y. Morey, S. Roberts, & H. Watson (Eds.), Sosyal Bilimler İçin Dijital Yöntemler (1. Baskı, pp. 51–66). Ankara: Nobel Yayınları.
- Toprak, A., Yıldırım, A., Aygül, E., Binark, M., Börekçi, S., & Çomu, T. (2014).

Ezgili Türlerde “Yılan”

Seda GEDİK¹

Özet

Sözlü ve yazılı kültür ürünleri; insanoğlunun hem duygu ve düşüncelerini anlatmak hem de anlaşılacak ihtiyacı sonucunda ortaya çıkmıştır. Sevinçlerini, hüznlerini, ayrılıklarını, hasretlerini, sevgilerini vb. anlattıkları türküler; ölen kişinin ardından yakılan ve kaybetme acısına tercüman olan ağıtlar; anneye bebekleri arasındaki iletişimi güçlendiren ninniler de bu ürünlerin başında gelmektedir.

Diğer anlatı türlerinde olduğu gibi türküler, ağıtlar ve ninniler de insanoğlunun yaşadığı çevreden ve onun etkileşim halinde olduğu varlıklardan yola çıkılarak oluşturulmuştur. Bu nedenle ilkel dönemlerden itibaren doğayla ve doğa unsurlarıyla ilişki içinde olan insanoğlu türkülerinde, ağıtlarında ve ninnilerinde bu unsurlara yer vermiştir. Hem fiziksel özellikleri hem kendisine yüklenen çeşitli anlamlar nedeniyle tarih boyunca hem sözlü hem de yazılı kültür ürünlerinde özel bir konumda olan yılan da bu unsurların başında gelmiştir. Tarih boyunca Türk kültüründe önemli rol oynamış yılan, genellikle anlatı türleri içerisinde yer verildiği inancının aksine ezgili türler olarak adlandırdığımız türkü, ağıt ve ninnilerde de çeşitli şekillerde yer verilmesi yılan kültürünün insanoğlunun bilincinde önemli rol oynadığının en güzel kanıtıdır. Bu nedenle yılanı, belirli türlerle sınırlamak ve onu sadece bilinen özelliklerle ele almak yanlış olur. Yılan, insanoğlunun duygu ve düşüncelerini anlattığı her türde çeşitli özellikleriyle yer alan ve kült özelliği taşıyan bir varlık olmuştur.

Anahtar Kelimeler: Türkü, ağıt, ninni, yılan.

In Melody Species “Snake”

Abstract

Oral and written cultural products; it has emerged as a result of the need to understand and understand the feelings and thoughts of mankind. Their joy, their sadness, their separation, their longing, their love; lamentations of the deceased; lullabies, which strengthen communication between mother and baby, are also among these products. As in the other narrative genres, folk songs, laments and lullabies were created based on the environment inhabited by human beings and the entities in which they interacted. For this reason, human beings who have been in relation with nature and nature elements since primitive periods have included these elements in their songs, laments and lullabies. Snake, which has a special position in both oral and written culture products throughout history, has been one of these elements due to both its physical characteristics and its various meanings. Contrary to the belief that the snake,

which has played an important role in Turkish culture throughout history, is generally included in the narrative genres, the fact that the snake cult plays an important role in the consciousness of human beings is also included in the folk songs, laments and lullabies. Therefore, it would be wrong to limit the snake to certain species and treat it with only known features. Serpent has become a cult entity with all kinds of features in which human beings express their feelings and thoughts.

Keywords: Folk song, lament, lullaby, snake.

Giriş

Sosyal bir varlık olan insanoğlu tarih boyunca duygu ve düşüncelerini çeşitli şekillerde anlatma ihtiyacı içinde olmuştur. Bunun için hem sözlü hem de yazılı kültür ürünlerinden yararlanmıştır. Özellikle Anadolu insanının sevgisini, ayrılıklarını, yaşadıklarını, hayallerini vb. anlatmak amacıyla başvurduğu türküler bu ürünlerin başında gelmektedir. Türküler aracılığıyla kendisini ifade etme şansı bulan Anadolu insanı yine türküler aracılığıyla ruhsal rahatlamaya da kavuşmuştur.

Bu nedenle türküler duygu ve düşüncelerin aktarımında köprü vazifesi görmüştür. Yaşadığı ortamdan bağımsız düşünemeyen insanoğlunun duygu ve düşüncelerini ifade ederken yilandan yararlanmaması imkânsızdır. Yer altı ruhlarıyla ilişkilendirilen ve hem yeryüzünün hem de yer altının gizine sahip olduğuna inanılan yılan; bereketin, doğurganlığın, ölümsüzlüğün, yenilenmenin vb. evrensel sembolü olarak kabul edilir (Gedik, 2019, s.371). Tarih boyunca diğer hayvanlardan ayrı tutulan ve hem korkulan hem de saygı duyulan yılan insanlığın başlangıcından itibaren yaşamın her alanında etkili olmuştur. Bu nedenle diğer türlerde olduğu gibi türkülerde de yılanın yer verilmiştir. Bir diğer tür olan ve anne ile çocuk arasındaki iletişimde önemli görev üstlenen ninniler de ait oldukları toplumun gelenek ve göreneklerini, yaşayış tarzını, sosyal ve kültürel durumunu anlatması açısından önemli kaynaklardır. Bu nedenle Anadolu kadını ninnilerinde kültürel kimliğinden ve yaşadığı ortamdan yararlanmıştır. Doğayla ve doğa unsurlarıyla yakın ilişki içerisinde bulunan Anadolu kadınının da ninnilerinde yılanın yer vermesi kaçınılmazdır.

İnsanoğlunun hem ölüm karşısında hem de canlı-cansız bir varlığını kaybetme, üzüntü, telaş, korku ve heyecan anındaki feryatlarını, isyanlarını, talihsizliklerini, düzenli-düzensiz söz ve ezgilerle ifade ettiği ağıtlar da insanoğlunun içinde yaşadığı durumu ve kendini ifade etmesinde oldukça önemlidir (Elçin, 1992, s.310). Ölüm ve kaybetme acısı etrafında şekillenen ağıtlarda zararlı ve olumsuz görülen varlıklara yer verilir. Yılan da bu varlıkların başında gelmektedir. Ağıtlarda yılanın toprakta yaşaması ve ölen kişilerin toprağa gömülmesi arasında ilişki kurulmuş ve yılanın olumsuz özelliklerine vurgu yapılmıştır.

Bugüne kadar yılan birçok türde çeşitli özellikleriyle ele alınıp incelenmiştir. Biz de elimizdeki malzemenin el verişli olmasından yola çıkarak yılanı ezgili türlerde örneklerle incelemeye tabi tuttuk. Çalışmamızda da alana katkı sağlamak amacıyla “Ezgili Türlerde Yılan” başlığını tercih ederek bu türlerde yılanla ilgili örnekleri inceledik.

Türkülerde Yılan

Yaradılışları gereği insanlar; duygularını ve düşüncelerini çeşitli şekillerde dile getirip karşısındaki kişilere anlatmak ve bu şekilde anlaşılacak isterler. Özellikle teknolojinin bu kadar gelişip yaygınlaşmadığı zamanlarda türküler, insanların duygu ve düşüncelerini en güzel şekilde ifade etmelerine olanak sağlayan edebi türler arasında yer almıştır. Her kültürün bağlayıcı yapı olarak adlandırdığı çeşitli unsurlar vardır. Bu unsurlar sayesinde kültür insanlar için hem sosyal hem zaman boyutunda birleştirici ve bağlayıcı özellik taşır (Assman, 2015, s.23). Bu unsurların başında türküler gelmektedir.

Duygu, düşünce, hayal ve birey ya da toplum olarak doğumdan ölüme kadar yaşanan, insan ve toplumda iz bırakan bütün olayları dile getiren, sevinçli ya da üzüntülü zamanlardaki coşku ve heyecanı yansıtan, kaynakları genellikle ozan, türkü yakıcı ve söyleyicisi kişilerden oluşan, hangi edebiyat şubesine ait ya da hangi biçim ve türde ortaya çıkmış olursa olsun halka mal edilerek anonimleşen, şölende, düğünde, toplantıda ve her türlü icra ortamında dillerden düşürülmeyen, icracısı, icra ortamı ve konusuna göre kendine has bir ezgiyle söylenen manzum ürünlere türkü denir.” (Yakıcı, 2007, s.44).

Türküler sayesinde insanlar; aşklarını, acılarını, isteklerini, özlemlerini vb. kısacası yaşama dair her şeyi en güzel şekilde dile getirme olanağı bulmuşlardır. Yılan kültü, Türk kültüründe özellikle yaşadığı doğayı ve coğrafyayı anlamlandırıp anlamaya çalışan insanoğlu için tarih boyunca oldukça önemli olmuştur. Bu nedenle yılan; insanoğlunun inanışlarında, kültür hayatında, duygu ve düşüncelerini anlattığı türlerde sahip olduğu çeşitli özellikleriyle yer almıştır. Bu nedenle diğer edebi türlerde olduğu gibi türkülerde de yılan motifine sıkça rastlanmaktadır. Yılan kimi türkülerde Acıpayam'da söylenen “*Hani de Benim*” adlı türküde olduğu gibi benzetme unsuru olarak kullanılmıştır:

*“İncecik yılanımdı, akıp giderim
Akdığım yerleri kapıp giderim
Aldım garip başımı, çıkıp giderim
Ne anam var benim ne de kardeşim”* (Makal, 1986, s.197).

Koroğlu, beylerini Acem askerine karşı cenge götürürken verdiği emirde de silahların etkisini vurgulamak için yılan motifini kullanmıştır. Burada Koroğlu, yılan dilinin hem şeklinden hem de tehlikeli oluşundan yola çıkarak yılanın diliyle kılıçlar arasında benzetme yapmıştır. Bu benzetmeye şiirde şu şekilde yer verilmiştir:

*“Koç yiğitler bu kış burada kışlasın
Yılan dilli eğri hançer işlesin
Kâfir düşman el'amana başlasın
Kaçanı göndermen basın kılıncı.”* (Boratav ve Fıratlı, 1943, s.226).

Koroğlu söylediği koçaklık türkülerinde de yılanın dilinin zararlı oluşundan ve fiziksel özelliğinden yararlanarak yılan motifiyle hançer arasında benzerlik kurmuştur:

*“Cenk kurulup cıda oklar atanda
İki leşker birbirine katanda*

*Kötülerin yakasından tutanda
Yılan dilli dal hançerin günüdür.* (Boratav ve Fıratlı, 1943, s.223).

"Sarı Yılan" adlı türküde ise yılan bir motif olmanın ötesinde türkünün ana ögesidir:

*"Bir sarı yılan sarıldı belime
On yedi yerimden yaraladı beni*

*Varın söyleyin de babam gelsin
Alsın yılanı da sarsın eline*

*-Alamam yılanı saramam elime
Sensiz olurum elsiz olamam*

*Varın söyleyin anneme gelsin
Salsın elini alsın yılanı*

*-Alamam yılanı saramam elime
Sensiz olurum elsiz olamam*

*Varın söyleyin sevgilime gelsin
Salsın elini alsın yılanı*

*-Salarım elimi alırım yılanı
Elsiz olurum sensiz olamam"* (Elçin, 1986, s.224).

Kurtuluş Savaşı yıllarında Anadolu'da öğrencilerin söylediği "Karayılan" adlı marş-türküde de yılan, motif olmaktan çok türkünün ana unsurudur. Bu türküde Antep'in Fransız işgalinden kurtulmasında büyük katkısı olan Kurtuluş Savaşı kahramanlarından Mehmet Karayılan'a gönderme yapılmıştır. "Karayılan" adlı türkü şu şekildedir:

*"Karayılan der ki gelin oturak
Kilis yollarından gelin getirek
Fransız adını bütün batırak
Vurun çetelerim Antep günüdür.*

*Antebinmiş elinde dizgin
Girdiği cephede hiç olmaz yorgun
Çeteler içinde yılanım azgın
Vurun çetelerim Antep günüdür.*

*Başına vurduğun kırmızı fesi
Düz tepeden geliyor Mollanın sesi
Ben de bilmiyorum Antep neresi
Vurun çetelerim Antep günüdür.*"(Ünlü ve Özcan, 1987, s.187).

Erzincan- Çayırılı yöresine ait "Kabaralı Sandığım" adlı türküde de yılan motifi geç-

mektedir. Bu türküde yılan olumsuz anlamda kullanılmıştır:

“Derenin kıyısında

Yılanın kemikleri

Hiç aklımdan çıkmıyor

Yarimin dedikleri” (Yılmaz, 2003, s.222).

Divriği yöresine ait “Dam Üstünde Çul Serer” türküsünde de yılan, sevilmeyen ve istenmeyen bir varlık olarak kullanılmıştır:

“Ağ taşı kaldırsalar

Yılanı öldürseler

Küçükten yâr seveni

Cennet’e gönderseler” (Yıldız, 2011, s.53).

Adana yöresine ait “Çingiraklı Yılan” adlı türküde; aşk acısı çeken âşık, aşkına ihanet eden yârini çingiraklı yılanla benzetir:

“Koynumda besledim tam on üç sene

Çingiraklı yılan çıktı sevdiğim

Ne yılan benzer ne de çiyana

Çingiraklı yılan çıktı sevdiğim” (Yazıcı, 2018, s.12-13).

Ninnilerde Yılan

Anadolu başta olmak üzere Türk dünyasında yaygın bir tür olan ninni genel olarak; *“Ağlayan çocuğu susturmak veya uyku saati gelen çocuğu uyutmak için anne kucağında, dizinde veya beşikte söylenen ezgilerdir.”* (Alptekin, 1990, s.63). şeklinde tanımlanmaktadır. Ninniler tarih boyunca kolektif bilinçte yer eden ve kültürel bellek sayesinde nesilden nesle aktarılan önemli kültür ürünlerindedir. Kültürel bellek, biyolojik olarak devredilemediği için kuşaklar boyunca canlı tutulmalıdır (Assmann 2015: 98). *“Ninnilerle geleneğin tecrübe temeline dayalı gelecek kurgusunun anlatımı da gerçekleşir.”*(Uğurlu, 2014, s.46).

Ninni türünü sadece Türk dünyasına özgü düşünmek imkânsızdır. Ninniler; Almanlarda “wiegenlied”, Fransızlarda “berceuse”, İngilizlerde “lullaby”, İtalyanlarda “nenia (nina, ninna, nine)”, İspanyollarda “nana”, Pakistanlılarda “Lori” olarak adlandırılmaktadır (Kaya, 1999, s.340).

Anne ile çocuk arasında duygusal iletişimin başında gelen ve annenin çocuğuyla iletişim kurmasına yardımcı olan ninniler evrenseldir. Ninniler ait oldukları toplumların; anne-çocuk ilişkisi, aile-toplum iletişimi ve çocuk psikolojisi, gelenek ve görenekleri, inanışları, yaşam tarzları vb. gibi konular hakkında kaynak niteliği taşıyan önemli türlerdir (Kunoş, 2013, s.18). Bu nedenle ninnilerde kullanılan semboller ve varlıklar bilinçli şekilde seçilen ve söyleyen kişinin (anne, teyze, anneanne, babaanne...) sosyo-kültürel özellikleri hakkında ipucu veren kaynaklardır.

Anadolu sahası ninnileri incelendiğinde genellikle doğaya ve doğa unsurlarına yer verildiği görülmektedir. Yılan da bu unsurların başında gelmektedir. Genellikle annelerin bebeklerine yönelik güzel dileklerini anlattıkları ninnilerden bazılarında yılanın zararlı

oluşu, bu nedenle de öldürülmesi gerektiği anlatılmaktadır:

“*Ağ taşı kaldırsalar
Leyli de yar loylu da yar loyloy loy
Yılanı öldürseler
A benim ninni de
Kınalım ninni de
Belalım nenni de nenni
Yılanı öldüreni
Leyli de yar loylu da yar loyloy loy
Cennete gönderseler
A benim ninni de
Kınalım ninni de
Belalım nenni de nenni*” (Ungan, 2009, s.54).

Kars ilinden derlenmiş bir ninnide de yılan motifi geçmektedir. Bu ninnide zararlı hayvanların başında gelen yılanın, çocuğa zarar vermemesi isteniyor:

“*Öyle mi gözlerine,
Gözlerim gözlerine,
Bala laylay laylay!
Yalvaram yılanlara,
Değmesin gözlerine.
Kuzu laylay laylay!*”
(Çelebioğlu, 1995, s.112).

Silifke ve Kastamonu yörelerine ait ninnilerde olduğu gibi kimi ninnilerde ise yılanın zararlarından değil doğanın bir parçası olduğundan bahsedilmektedir. Ayrıca bu ninnilerde yılan metaforuna kafiyeyi sağlamak amacıyla yer verilmiştir:

“*Yaylaların boz yılanı,
Akar bulanı bulanı,
Anasının ak doğanı!
Ninni kuzum ninni!*”
(Çelebioğlu, 1995, s.267).

“*Sarı yılan, boz yılan,
Gözüm dolu tozunan,
Benim gibi var mıdır?
Gök bostanken bozulan!*”
(Çelebioğlu, 1995, s.315).

“*Yaylaların boz yılanı
Akar dolanı dolanı
Uyusun da büyüsün
Anasının er doğanı*” (Tuncer ve Yardımcı, 2002: 58).

Diyarbakır yöresine ait dul bir kadının çocuğuna söylediği ninnide de yılan imgesine

yer verilmiştir. Ninnide geçen yılan imgesiyle; ölen kişinin vücudunun toprağa gömüldüğünde çeşitli hayvanlar tarafından yenildiğine gönderme yapılmıştır. Kadın, ölmüş eşinin bedenine kıyamaz ve onun yılan, akrep... gibi canlılar tarafından yenmemesini diler:

“Götürdüler gelmez geri
Toprak oldu artık yeri
Yılan akrep yemen bari
Uyu öksüz yavrum uyu” (Garan, 2011: 211).

Ağıtlarda Yılan

Genel olarak ağıtlar; ölüm veya benzeri bir felaket üzerine yakılan halk türküsü olarak tanımlanmaktadır (Başgöz, 2008: 76). Ağıtlar tarih boyunca insanoğlunun yaşadığı kaybetme acısını anlatmasında oldukça önemli olmuştur. Bu nedenle ağıtların dili evrenseldir ve bütün toplumlarda görülmektedir (Bali, 1997: 1; Görkem, 2001: 11-15). Ağıtlarda ölen kişinin geçmişi, hayalleri, umutları, iyiliği, kadersizliği anlatılır (Boratav, 1984: 198-199). Ağıtlarda ölen kişilerin iyilikleri anlatılırken, onların ölümüne sebep olanların ise yaptıkları kötülükler anlatılmaktadır. Bu nedenle olumsuz özellikleriyle ele alınan yılanlar hayatın hemen her alanında olduğu gibi ağıtlarda da kullanılmıştır. *Dede Korkut Hikâyeleri*'nde; Dirse Han'ın eşi, oğulları Boğaç Han'ın babasıyla çıktığı avdan dönmediğini görünce onun öldüğünü sanır ve acısıyla şunları söyler:

“Beri gel, ey başımın bahtı, evimin tahtı! Göz açıp gördüğüm, gönül verip sevdiğim! Yerinden kalktın, yüğrük atına bindin, yüce dağlara ava çıktın. İki gittin, bir gelirsin; yavrum hani? Karanlık gecede bulduğum oğlum hani? Gözlerim pek seğirmekte, a Dirse Han, oğlumu emzirdiğim göğüslerim pek sızlamakta! Yılan sokmadan akça tenim şişti; oğlumu göremedim bağrım yandı.” (Elçin, 1990: 153; Develi, 2006: 23).

Yakın zamana ait ağıtlardan olan “*Deli Hacı'nın Ağıtı*” adlı ağıtta da yılan imgesi yer almaktadır. Deli Hacı adında biri, dört oğlu ile eşkıyalık eder. Bir baskında zaptiyeler tarafından öldürülür. Bu ağıtı, karısı Fatma Hatun onun için yakar:

“Yılan gelir aka aka
Etrafına baka baka
Av ediyor Hasan oğlum
Keklik gimi seke seke” (Kemal, 1994: 72-73).

1890 yılında Ermeni eşkıyalar Kadırlı'nın Bahçe köyünden Poyrazoğlu'nu, yaylada çadırını basarak öldürürler, bunun üzerine eşleri onun için “*Poyrazoğlunun Ağıtı*” adlı ağıtı yakarlar:

“Kefiye yağlık başında
Azgın yarası düşünde
Öldürmüşler Poyrazoğlun'
Yılanltaşın başında” (Kemal 1994: 142).

Erdemli'nin Alibeyli köyünde yaşayan Nesibe Titiz kardeşinin ölümü üzerine yaktığı

ağıtta yılan imgesi ile kardeşi arasında benzerlik kurmuştur:

*"Yaylaların boz yılanı
Akar bulanı bulanı
Sen gittin de yavrum kaldıysa
Gelirsin dolanı dolanı"* (Kırmızı, 2015: 253).

Gaziantepspor başkanı Halil Bey'in bir sabah silahlı saldırı sonucu ölmesi üzerine kardeşi Fatma Erol tarafından yakılan ağıtta acısını anlatmak amacıyla yılan kavramına yer verilmiştir. Manide yılanın, ölen kişinin çürüyen bedeni ile toprağın altında yaşayan yılan arasında özdeşim kurulmuştur:

*"Kesik başın günde yüzü
Gün deydikçe erir buzu
Gardaşımın ala gözü
Yılan çıyan oydu m'ola"* (Özcan Arslan, 2007, s.106).

Gaziantep yöresinde Fatma Kaygısız'ın kanser nedeniyle ölen kardeşi için söylediği ağıtta yılan doldurma dizelerde asıl söylenmek istenene giriş yapmak amacıyla şu şekilde kullanılmıştır:

*"Gız Karadağın boz yılanı
Gız gelir dolanı dolanı
Yüz bir sene mahkûm yatsam
Unutmam kardaşı vuranı oy oy
Oy sefil gardaşlar oy oy"* (Özcan Arslan, 2007, s.140).

Aynı yörede Meryem Sezer'in oğlu Celal'i on yedi yaşında kan kanseri nedeniyle kaybetmesi üzerine söylediği ağıtta da yılanın şekil çizerek hareket etmesine ve toprakta yaşayan bir varlık olmasının yanı sıra boz renginin toprağı çağrıştırmasına gönderme yapılmıştır:

*"Şu derenin boz yılanı
Gelir dolanı dolanı
Hiç kimsenin suçu yoktur
Azrail senin alanın"* (Özcan Arslan, 2007, s.181).

Sonuç

Tarih boyunca insanoğlu hem içinde yaşadığı evreni anlamak hem de kendini anlatmak ihtiyacı içinde olmuştur. Bu ihtiyacını karşılamak amacıyla da sözlü ve yazılı kültür ürünlerinden yararlanmıştır. İnsanoğlu yaradılışı itibariyle sosyal bir varlıktır ve bu nedenle de duygu ve düşüncelerini diğer insanlarla paylaşma eğilimindedir.

Bu eğilimlerinin sonucunda ortaya çıkan türkülerle sevinçlerini, hüznlerini, ayrılıklarını, özlemlerini, mutluluklarını vb. kısacası kendisine ve yaşama ait her şeyi anlatma fırsatı bulmuştur. Yılan da doğayla iç içe yaşayan ve yaşamını, hayat şartlarını, gelenek ve göreneklerini, inançlarını içinde bulunduğu ortamdaki yola çıkarak şekillendiren

insanoğlunun hayatında tarih boyunca etken rol oynamıştır. Bu nedenle türkülerde yılan metaforuna yer verilmiştir.

Ağıtlar da türküler gibi kendini anlatma ihtiyacı içinde olan insanoğlunun duygularına tercüman olmuştur. İnsanoğlunun kaybetme acısıyla ruhsal olarak sığındığı ağıtlarda ölümle özdeşleştirdiği ve olumsuz özellikler yüklediği varlıklara yer verilmiştir. Toprakta yaşayan ve sahip olduğu fiziksel özellikler nedeniyle genellikle sevilmeyen yılanın ağıtlarda yer alması bu nedenle kaçınılmazdır.

Anneyle çocuk arasında iletişim kurmada temel rol oynayan ninniler de türküler ve ağıtlar gibi kendini ifade etmek isteyen insanoğlunun yararlandığı türlerin başında gelmektedir. Anne, ninniler vasıtasıyla bebeğine duygu ve düşüncelerini, içinde bulunduğu ortamı, gelenek ve göreneklerini kısacası kendine ait her şeyi iletir ve öğretir. Duygu ve düşünceler insanoğlunun yaşadığı çevreden kısacası ona ait her şeyden beslenir. Bu nedenle insanoğlu sözlü ve yazılı kültür ürünlerini yaşadığı evrenden, kendi duygularından ve düşüncelerinden yola çıkarak oluşturur. Yılan da insanoğlunun çeşitli şekillerde etkileşim halinde olduğu doğa unsurlarının başında geldiği için ninnilerde yılan kavramına rastlamak kaçınılmazdır.

Tarih boyunca Türk kültüründe önemli rol oynamış yılan, genellikle anlatı türleri içerisinde yer verildiği inancının aksine ezgili türler olarak adlandırdığımız türkü, ağıt ve ninnilerde de çeşitli şekillerde yer verilmesi yılan kültürünün insanoğlunun bilincinde önemli rol oynadığının en güzel kanıtıdır. Bu nedenle yılanı, belirli türlerle sınırlamak ve onu sadece bilinen özelliklerle ele almak yanlış olur. Yılan, insanoğlunun duygu ve düşüncelerini anlattığı her türde çeşitli özellikleriyle yer alan ve kült özelliği taşıyan bir varlıktır.

Sonuç olarak; yılan; destanlarda, halk hikâyelerinde, masalarda vb. türlerde yenilenmenin, ölümsüzlüğün, sağlığın, bereketin, doğumun vb. simgesi olarak ele alınırken ezgili türler başlığı altında ele aldığımız türkü, ağıt ve ninnilerde ise genellikle olumsuz özellikleriyle ele alınmıştır. Özellikle ninnilerde yılan, çocuğun korunması gereken olumsuz bir varlık olarak ifade edilmiştir. Ağıtlarda ise yılanın toprakta yaşaması ve ölen kişilerin toprağa gömülmesi arasındaki benzerlik vurgulanmıştır. Yılan, ağıtlarda bazen rengi ve şekli gibi fiziksel özellikleriyle bazen de toprağın altında yaşaması nedeniyle yer verilmiştir. Ölümle ve ölüyle ilişkilendirilen yılan bu nedenle ağıtlarda çoğunlukla olumsuz bir varlık olarak nitelendirilmiştir.

KAYNAKÇA

- Alptekin, A. B. (1990). "Ninni". Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi. C. VII. İstanbul: Dergah Yayınları.
- Assmann, J. (2015). (Çev. Tekin, A.). Kültürel Bellek. İstanbul: Ayrıntı Yayınları.
- Bali, M. (1997). Ağıtlar. Ankara: Kültür Bakanlığı Yayınları.
- Başgöz, İ. (2008). Türkü. İstanbul: Pan Yayıncılık.
- Boratav, P. N. - Fıratlı, H. V. (1943). İzahlı Halk Şiiri Antolojisi. Ankara: Maarif

Matbaası.

Çelebioğlu, A. (1995). Türk Ninniler Hazinesi. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Çelebioğlu, A. - Öksüz, Y. Z. (1995). Türk Bilmeceler Hazinesi. İstanbul: Kitabevi Yayınları.

Develi, H. (2006). Dede Korkut Hikâyeleri. İstanbul: Alkım Yayınevi.

Elçin, Ş. (1992). "Ağıt" Türk Dünyası El Kitabı. Ankara: Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü Yayınları. Cilt: 3.

Elçin, Ş. (1990). Türkiye Türkçesinde Ağıtlar. Ankara: Kültür Bakanlığı / 1197. Gençlik ve Halk Kitapları /49.

Elçin, Ş. (1986). Halk Edebiyatına Giriş. Ankara: Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları: 365. Kültür Eserleri Dizisi: 52.

Garan, F. S. (2011). Diyarbakır Monografisi. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Eskişehir: Anadolu Üniversitesi.

Gedik, S. (2019). Anadolu Sahası Masal ve Efsanelerinde Yılan. İzmir: Ege Üniversitesi. (Basılmamış Doktora Tezi).

Görkem, İ. (2001). Türk Edebiyatında Ağıtlar. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kaya, D. (1999). Anonim Halk Şiiri. Ankara: Akçağ Yayınları.

Kemal, Y. (1994). Ağıtlar. İstanbul: Görsel Yayınlar.

Kırmızı, Ö. (2015). Erdemli Halk Kültürü Araştırması. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Mersin: Mersin Üniversitesi.

Kunoş, I. (2013). (Çev. Çıblak Coşkun, Nigün.). Türkçe Ninniler. Ankara: Otorite Yayınları.

Makal, T. K. (1986). Acıpayam Türküleri. Türk Folklorundan Derlemeler. Kültür ve Turizm Bakanlığı Milli Folklor Araştırma Dairesi Yayınları. 72: 195-204.

Özcan Arslan, N. (2007). Gaziantep Yöresinde Ağıt Geleneği ve Ağıtçı Kadınlar. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü. (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi).

Uğurlu, E. K. (2014). "Kültürel Bellek Aktarıcısı Olarak Ninni". Ankara: Milli Folklor Dergisi. Cilt: 13. Yıl: 26. Sayı: 102. ss. 43-52.

Ungan, S. (2009). İşlevsel Yönleriyle Ninniler. Ankara: Pegem Yayınları.

Ünlü, M. - Özcan, Ö. (1987). 20. Yüzyıl Türk Edebiyatı -1. İstanbul: İnkılâp Kitabevi.

Tuncer, H. - Yardımcı, M. (2002). Eğitim Fakülteleri İçin Çocuk Edebiyatı. Ankara: Ürün Yayınları.

Yakıcı, A. (2007). Halk Şiirinde Türkü (Tanım-Tasnif-İnceleme-Metin). Ankara: Akçağ Yayınları.

Yazıcı, T. (2018). "Adana Türkülerinde Kadın Teması". Artbilim: Adana Bilim ve Teknoloji Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi. Cilt:1. Sayı: 1 ss. 21-38.

Yıldız, K. (Derleyen). (2011). Türküler ve Mâniler. İzmir: Tudem Yayınları.

Yılmaz, A. (2003). Türk Kültüründe Kadın ve Kadın Ağzı Türküler. Ankara: Bizim Büro Basımevi.

VOCABULARY LEARNING STRATEGIES OF TURKISH HIGH SCHOOL EFL LEARNERS¹

Engin Yıldız²
Meryem Mirioğlu³

Abstract

In all schools in Turkey, English is a compulsory subject. Therefore, English is taught for two hours a week depending on the school type or grade. Since vocabulary is regarded as a crucial aspect in language learning, the purpose of the study is to investigate vocabulary learning strategies (VLS) adopted by 9th grade students in general and to find out which vocabulary learning strategies used the most and the least. Another purpose of this study is to present whether there were any differences between male and female learners regarding vocabulary learning strategy use. 172 9th grade students took part in this study and they were asked to fill in a questionnaire of 25 vocabulary learning strategy items. Also, a semi-structured interview with ten students was held. Data were analyzed and presented in frequencies, percentages, and means. The results revealed that the most frequently used vocabulary learning strategies were Social (Discovery) and Determination Strategies and the least ones were Social (Consolidation) and Metacognitive Strategies. Although no significant difference of vocabulary learning strategy use between female and male students was observed, slight differences were noted when the strategy items were examined individually. The findings indicate that teachers' awareness regarding their students vocabulary learning strategies may trigger them to consciously improve and modify their VLS instructions more effectively. Besides, the findings may contribute to teachers' selection of appropriate course books as well as materials to enhance vocabulary learning strategy use of their students.

Keywords: Vocabulary, vocabulary learning strategies, use of strategy.

İNGİLİZCEYİ YABANCI DİL OLARAK ÖĞRENEN LİSE SEVİYESİNDEKİ ÖĞRENCİLERİN KELİME ÖĞRENME STRATEJİLERİ

İlkokuldan üniversiteye kadar Türkiye'deki bütün okullarda İngilizce, öğrenciler için zorunlu bir derstir. Bu nedenle İngilizce dersi öğrencilerin öğrenim gördükleri okula ve sınıfa göre değişmekle beraber haftada iki saat okutulmaktadır. Kelime bilgisi, dil öğrenmenin genel kabul gören önemli bir yönü olduğundan bu çalışmanın amacı, 9. sınıf öğrencileri tarafından kullanılan kelime öğrenme stratejilerini araştırmak, hangi kelime öğrenme stratejilerini en çok ve en az kullandıklarını bulmaktır. Bu çalışmanın diğer bir amacı da, bu stratejileri kullanma açısından kız ve erkek öğrenciler arasında herhangi bir fark olup olmadığını ortaya çıkarmaktır. Bu hedeflerin ışığında, bu çalış-

1. This paper constitutes the main part of the MA study supervised by Dr. Meryem Mirioğlu and the pilot of the study was presented orally at CUELT 2017.

2. enginyildiz2012master@gmail.com

3. Dr. Öğr. Üyesi, mirioglumeryem01@gmail.com

maya dokuzuncu sınıfta öğrenim gören 172 öğrenci katılmış ve 25 maddeden oluşan bir kelime öğrenme stratejisi anketi doldurmaları istenmiştir. Ayrıca on öğrenciyle bir yarı yapılandırılmış görüşme gerçekleştirilmiştir. Veriler toplandıktan sonra frekans, yüzde ve ortalamalar kullanılarak bir analiz yapılmıştır. Verilerin analizi sonucunda öğrencilerin en çok kullandıkları stratejilerin Sosyal (Keşif) ve Kararlılık Stratejisi olduğu tespit edilmiştir. En az kullanılan stratejiler ise Sosyal (Pekiştirme) ve Üstbilişsel Stratejileridir. Cinsiyet açısından, kız ve erkek öğrenciler arasında stratejilerin kullanımı bakımından önemli bir fark görülmemiştir. Bununla birlikte strateji maddeleri teker teker ele alındığında, bazı küçük farklılıklar göze çarpmaktadır. Bu araştırmanın bulgularının kelime öğrenme stratejilerinin öğretimi konusunda öğretmenlerin ve öğrencilerin kendilerini geliştirmelerine yardımcı olması, ayrıca bu çalışmanın sonuçlarını dikkate alarak öğrencilerin strateji kullanımlarıyla ilgili olarak öğretmenlerin daha uygun ders kitapları ve materyalleri seçmelerine de katkı sağlaması beklenmektedir.

Anahtar Kelimeler: Kelime, kelime öğrenme stratejileri, strateji kullanımı.

Introduction

Feet of a person are vital for his walking and similarly, vocabulary is a vital element for foreign language learners in order to speak, understand, write and read in the target language. Folse and Briggs (2004) imply that a number of different aspects such as “pronunciation, syntax, culture” are entailed in language learning but vocabulary is the most important of all these aspects. Given that a robust vocabulary is crucial in improving communication successfully in all language learning skills like listening, speaking, reading and writing, vocabulary development is an essential part of language learning that paves the road to language acquisition in first and foreign languages. Hence, this important aspect of any language learning calls for special attention not only by language teachers and learners, but also by producers of language learning materials. Successful vocabulary expansion may be realized by using effective vocabulary learning strategies. On the basis that vocabulary is an important component of learning a language and that this importance derives from the reason that learning a language will enable language learners to communicate with each other and master other aspects of language, vocabulary mastery further necessitates the knowledge and proper use of language learning strategies. It is this necessity of vocabulary learning strategies that has aroused interest among specialists such as linguists, psychologists and language teachers for a long time (Levenston, 1979). Although students study in the same schools and classes and the teacher gives the same learning material, the vocabulary learning strategies shown by them are not the same. The factors influencing the use of vocabulary learning strategies affect their choices, too. While choosing a vocabulary learning strategy, some particular factors become the reason for this choice. When the factors and reasons for that choice are known and understood clearly, their benefits to teachers and researchers will be much of help and thus teachers will have better opportunities to design more appropriate materials aimed to enhance students' vocabulary.

Knowing a word is different from using a word. Sometimes you may know the meaning of words, but using them requires some more competence. So distinguishing

them from each other is a good and useful method to observe the vocabulary learning task generally. In other words, remembering words and using them spontaneously in various language contexts are aimed by vocabulary learning (McCarthy, 1984). Indeed, evidence suggests that “the knowledge aspect (both breadth and depth) requires more conscious and explicit learning mechanisms whereas the skill aspect involves mostly implicit learning and memory (Ellis, 1996).” Therefore, VLS do serve as an important factor in vocabulary expansion in learning any language. The main purpose of this study is to investigate vocabulary learning strategies employed by 9th grade students in a Turkish public school. With this in mind, the study attempts to find answers to three research questions:

1. What are the most frequently used vocabulary learning strategies by the 9th grade students?
2. What are the least frequently used vocabulary learning strategies by the 9th grade students?
3. Are there any significant differences between vocabulary learning strategies used by the 9th grade students in terms of gender?

Literature Review

Neuman and Dwyer (2009) define vocabulary as words which a learner must know so that he does not have difficulty during his speech and communication. The more words a speaker knows the more effectively he will be able to get his messages across or express his feelings or ideas. According to Nunan (1999), vocabulary is a list consisting of many words to be learnt at the targeted language. Vocabulary is a vital element for all language skills and therefore, communicating competently can be achieved by improving vocabulary learning and teaching. While there are many students thinking that vocabulary learning is easy, there are also many others who think that it is one of the most difficult parts of learning a language. They are right as they have serious problems while they are trying to remember large amounts of vocabulary necessary to communicate fluently and understand texts easily in the target language. Since words are building blocks of a language, they serve as an integral part of learning a language, effective vocabulary strategies might be helpful tools in this regard. Asgari, A., & Mustapha, G. B. (2011) also emphasize the importance of second learning vocabulary and the challenges it poses to language learners. They also assert that students need to be trained and made aware to use effective vocabulary learning strategies for successfully broaden their vocabulary.

Learning strategies are very important in the sense that they accelerate the learning process and make it more effective and pleasant. Kırmızı, Ö. (2014) investigated vocabulary strategy use of Turkish tertiary level EFL learners in relation to academic success and vocabulary size. In his study he reports that the participants used vocabulary learning strategies at a moderate level which in return contributed significantly to their academic success. Another study by Çelik, S., & Toptaş, V. (2010) examined VLSs employed by Turkish university EFL students to find out the frequencies of strategy use, strategy patterns and whether or not there was a difference between between strategy use and

different language levels. However, the analyzed data indicated that the use of VLS was insufficient among these learners.

During the learning process, students often encounter unknown vocabulary items and concepts which makes it difficult to comprehend the content. Cameron (2000, p. 40) comments, "...if they are not understanding, they cannot be learning." In this context, learning strategies have a vital importance in a language learning period. In her study Subaşı, G. (2014), suggests that helping students get familiarized to adopt appropriate vocabulary learning strategies may boost their encouragement to improve their L2 vocabulary. It is indeed important that learners are made aware of various strategies by their instructors.

Various kinds of strategies are used for various kinds of tasks and skills in language learning (Cohen 2007). One of the claims is that some language learners who are not efficient enough at learning a foreign language tend to use strategies which are not appropriate for certain tasks and consequently they do not succeed in fulfilling them (Vann & Abraham, 1990; Gu, 2003; O'Malley & Chamot, 1990; Chamot, 2008). As long as learners make these kind of mistakes so frequently they won't be able to get a long way in language learning and it will be an obstacle for them in terms of reaching their goals. But they can be successful and better learners if they find and use the right strategy in order to make progress.

According to O'Malley & Chamot (1990, p. 8, 44, 45) LLSs can be grouped in three types:

- 1) The first type of strategy is metacognitive strategy which includes making a plan of language learning, monitor it and make an evaluation of the learning activity
- 2) The second type of strategy is cognitive strategy which includes the use of information that has just been learnt, making practice and revision, organizing what is going to be learnt and elaboration
- 3) The third type of strategy is social or affective strategy which includes communicating with people and controlling ideas over impacts (e.g. ways of reducing uneasy feelings and stress etc.).

In the classification of Gu and Johnson (1996), four main vocabulary learning strategies are suggested for learners of a second language. These are "metacognitive, cognitive, memory and activation strategies." Learners who employ metacognitive strategies use "selective awareness and self-initiation strategies." In other words, they are able to make differentiation among words in terms of their importance. The learners know which words require an initial importance for learning and understanding a reading text and which do not require an urgent importance. The learners who employ "self-initiation strategies" try to apply various methods and tools so as to make the vocabulary items more understandable. In Gu and Johnson's taxonomy, cognitive strategies include guessing strategy, using dictionaries and note-taking strategies. While using guessing strategies, learners make connections with their present and prior knowledge in order to guess the meaning of a word. Memory strategies include two items. The first item is revision (repeating words and making word lists) and the second item

is encoding strategies including “association, imagery, visual, auditory, semantic, and contextual encoding”. By means of activation strategies the learners learn some new words and then they use these newly learnt words in a sentence in different contexts. The summary of explanations made above can be shown as follows:

STRATEGIES	Metacognitive	*Selective attention: Identifying essential words for comprehension *Self-initiation: Using a variety of means to make the meaning of words clear
	Cognitive	*Guessing: Activating background knowledge, using linguistic items *Use of dictionaries *Note taking
	Memory	*Rehearsal: Word lists, repetition, etc. *Encoding: Association (imagery, visual, auditory, etc.)
	Activation	*Using new words in different contexts

Table 1. The classification of Gu and Johnson (1996)

However, in the taxonomy of Nation (2001) different vocabulary learning strategies are suggested. Three general divisions are made in the taxonomy and they are “planning, sources and processes.” In the planning category learners make a decision of choosing the focusing point on the vocabulary item and they decide to arrange the time and frequency of focusing attention on words. The strategies of the first division include “choosing words, choosing aspects of word knowledge and choosing strategies and planning repetition.” In the sources category in Nation’s taxonomy getting information about the word is added. The way to get this information can be acquired by looking at the word form, by context, by a dictionary, or by making a connection with other languages. The last category in Nation’s taxonomy (2001) is the process and learners focus on finding their knowledge of words by using strategies such as “noticing, retrieving and generating strategies.” According to Nation, by using noticing strategy a learner can better see the word item to learn. Noticing strategies contain constituting vocabulary notebooks by writing the words in them and making oral or visual repetition of words by writing the words on cards. Retrieval strategies include remembering the items which had been encountered before. It contains recalling knowledge in the same way it was originally stored. Nation (2001) explains that generating strategies contain connecting the new characteristics of data to the existing knowledge through visualization, analyzing words, “semantic mapping and using scales and grids.” The summary of explanations made above can be shown as follows:

General class of strategies	Types of strategies
Planning: choosing what to focus on and when to focus on it	<ul style="list-style-type: none"> • Choosing words to focus on • Choosing aspects of word knowledge to focus on • Choosing appropriate strategies to use and when to switch to another strategy • Planning repetition (increasingly spaced repetition)
Sources: finding information about the words	<ul style="list-style-type: none"> • Analysing word parts • Using the context • Consulting a reference source in L1 and L2 words (e.g. dictionaries, glosses) • Comparing similarities and differences in L1 and L2 words (e.g. cognate words)
Processes: establishing knowledge	<ul style="list-style-type: none"> • Noticing (seeing a word as an item to be learnt, e.g. keeping a notebook, using word cards, written and verbal repetition) • Retrieving (recall of previously learnt/met items, e.g. meeting a word in a new context, covering parts of a word recorded in a notebook) • Generating (generation of word knowledge, e.g. using a word in new contexts across the 4 skills)

Table 2. Taxonomy of Nation (2001)

Schmitt's taxonomy of vocabulary learning strategies

After Oxford (1990) and Nation (1990), another important classification is made by Schmitt (1997). He developed a taxonomy of VLSs by combining Oxford's (1990) taxonomy of VLSs. He also took into account Nation's (1990) distinction between discovery and consolidation strategies in vocabulary learning. Schmitt's taxonomy is important for the first instrument used to gather data in this study was Vocabulary Learning Strategies Questionnaire which included 25 items based on Schmitt's Taxonomy. His taxonomy contains:

1. Discovery: discovering the meaning of unfamiliar words
 - a) *Determination strategies* (finding meaning without asking for help from others)
 - b) *Social strategies* (making cooperation with others to find meaning)
2. Consolidation: remembering words as soon as their meanings are found
 - a) *Social strategies*
 - b) *Memory strategies* (mnemonics)
 - c) *Cognitive strategies* (strategies involving mental processing, but without the use of mnemonics)
 - d) *Metacognitive strategies* (related with the management of learning)

Methodology

This study is a mixed method research which requires the collection of information about variables or phenomenon within a population by combining both quantitative and qualitative methods. Timans, R., Wouters, P., & Heilbron, J. (2019) point out that Mixed Methods Research (MMR) has recently become favorable particularly by the community in the social sciences. This design involves data collection at a single point in time from samples representing a population. Creswell (2007) defines mixed methods research as a methodology for conducting research that involves collecting, analyzing, and integrating quantitative and qualitative research in a single study or a longitudinal program of inquiry. This mixed method study was conducted at an Anatolian High School with the participation of 9th graders to investigate vocabulary learning strategies they used.

Participants

The study was conducted in 9th grade classes of an Anatolian High School during the academic year of 2015-2016. The school is a public school in İstanbul, Eyüp district. The number of the participants was 172 and they were 15 years old.

Data Collection Instruments

The first instrument administered in this study was Vocabulary Learning Strategies Questionnaire based on Schmitt's Taxonomy. It was designed by Schmith (1997, Akt. Riankamol, 2008) specifically for the purpose of investigating vocabulary learning strategies used by students.

The second instrument was semi-structured interviews with ten students. The students for the interview were chosen from students who got the highest marks from the official exam (TEOG) given by the Turkish Ministry of National Education in the eighth year of primary school in order to enter high school.

Semi-Structured Interview

The second instrument used to gather data in the study was an interview. This interview was held with ten students. A semi-structured interview form was used in these interviews. During the preparation period of this interview form, primarily a literature review was made and then expert opinions were taken and necessary corrections were made. Accordingly, the final version of the interview form consisted of two main parts: The first part (Questions 1 to 3) was concerned about gathering basic information about interviewees like when they started to learn English, what they thought about their language learning ability, and the importance of English in their life and its effect in their career in the future. The second part of the interview (Questions 1 to 7) focused on the students' VLSs they applied both inside and outside their English classroom. In this part, the purpose was to investigate which VLSs the students used in language learning and how they overcame problems related with learning new vocabulary.

Research Findings

The statistical package, SPSS program, was used to analyze the data obtained from the questionnaires. The descriptive statistics were used to find frequencies, percentage, and mean. Also, a t-test was used in order to see the similarities and differences between males and females. Before filling out the questionnaire, the students were asked to answer as honestly as possible. Since all the participants' English level was not the same, the questionnaire was translated into Turkish. The participants were asked to indicate if they had used a particular strategy. Moreover, ten students out of 172 students were selected as interviewees. All interviews were conducted in Turkish, the first language of the interviewees, to assure that they understood questions correctly.

Quantitative Findings of the Research

The quantitative findings of the research were obtained by a vocabulary learning strategies questionnaire. The findings of the research are shown by numbers and percentages in tables.

Points Obtained from Vocabulary Learning Strategies Questionnaire

The standard deviations and means of the 172 students who have taken the questionnaire according to six categories are shown in Table 3.

Strategy Category	N	Mean (\bar{X})	SD
Determination	172	2.85	1.14
Social (Discovery)	172	2.92	1.11
Social (Consolidation)	172	2.30	1.21
Memory	172	2.67	1.29
Cognitive	172	2.45	1.12
Metacognitive	172	2.42	1.23

Table 3. *Percentage of Overall Strategy Use*

The findings show that in six categories, the most frequently used strategies by the respondents were Social (Discovery) Strategy with the highest mean score of 2.92 and Determination Strategy with a mean score of 2.85. It can be inferred from those scores that the students mostly prefer asking their classmates meaning and using an English-Turkish dictionary to help them translate English words into the Turkish language. Also, they usually learn some new words when working in group works.

Meanwhile, the least used strategies were Social (Consolidation) strategies with the lowest mean score (2.30) following that Metacognitive Strategy with the second lowest

mean score (2.42). Social (Consolidation) Strategies include practising English in group work activities, asking native speakers for help, learning words about the culture of English speaking countries. As most students think that the class atmosphere is artificial, not natural for English conversations and as they know that nobody in the class is a native speaker, and that they do not have the chance to share the same atmosphere with natives, it can be understood why the least used strategies are Social (Consolidation) Strategies. Metacognitive Strategy users make preparation for the lesson, evaluate their own learning, and continue their vocabulary studies perpetually. But as my students lack the testing of themselves and their studies, plans and preparations are not continuous, the mean score of their Metacognitive Strategy use is only 2.42. Findings Related to the Vocabulary Learning Strategies' Frequency of Use Vocabulary Learning Strategies Questionnaire includes 25 vocabulary learning strategies grouped into six categories. The strategies in each category are presented in separate tables below. The arithmetic mean and standard deviation distributions of responses to the items given by students for the Determination Category are displayed in Table 4.

Determination Strategy items	N	Mean (\bar{X})	SD
1. I use a bilingual dictionary to help me translate English words into the Turkish language.	172	3,33	1,003
2. I use pictures illustrated in the textbook to find the word meanings.	172	2,58	1,214
3. I learn the meaning of words by identifying its part of speech.	172	2,65	1,221

Table 4. Descriptive Statistics for Strategy Use in Individual Item of Determination

When the results for determination strategies examined, it can be seen that respondents most frequently used the strategy item 1; "I use a bilingual dictionary to help me translate English words into the Turkish language. ($\bar{X} = 3.33$). Meanwhile, the least used strategy was item 2; "I use pictures illustrated in the textbook to find the word meanings." ($\bar{X} = 2.58$).

Table 5 displays the arithmetic mean and standard deviation distributions of responses to the items given by students for the Social Strategies (Discovery) Category.

	N	Mean (\bar{X})	SD
4. I ask the teacher to translate the words into Turkish.	172	2,98	1,175
5. I ask the teacher to put an unknown word into a sentence to help me understand the word meaning.	172	1,94	1,074
6. I ask my classmate for meaning.	172	3,41	1,107
7. I know some new words when working in group works.	172	3,35	1,091

Table 5. Descriptive Statistics Use in Individual Item of Social Strategies (Discovery)

According to the frequency of social strategies for discovery, the results show that to interact with other people in vocabulary learning, the strategy, which the students use most frequently, was item 6; “I ask my classmate for meaning.” ($X^- = 3.41$). While the least used strategy was item 5; “I ask the teacher to put an unknown word into a sentence to help me understand the word meaning..” ($X^- = 1.94$).

Table 6 shows the arithmetic mean and standard deviation distributions of responses to the items given by students for the Social Strategies (Consolidation) Category.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
8. I practice English in group work activities.	172	1	5	2,71	1,241
9. I ask native speakers for help.	172	1	5	1,85	1,203
10. I learn words about the culture of English speaking countries.	172	1	5	2,34	1,200
Valid N (listwise)	172				

Table 6. Descriptive Statistics for Strategy Use in Individual Item of Social (Consolidation)

To promote vocabulary learning the respondents used the Social strategies for consolidation most frequently, as clearly shown in item 8; “I practice English in group work activities.” which had the highest mean score of 2.71. The strategy which the respondents used the least frequently was item 9; “I ask native speakers for help.” with the lowest mean score by 1.85.

Table 7 displays the arithmetic mean and standard deviation distributions of responses to the items given by students for the Memory Strategy Category.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
11. I write a new word in a sentence so I can remember it.	172	1	5	2,54	1,105
12. I study the spelling of new words.	172	1	5	2,11	1,197
13. I use physical actions when learning words.	172	1	5	2,74	1,395
14. I speak words out loud when studying.	172	1	5	3,29	1,470
Valid N (listwise)	172				

Table 7. Descriptive Statistics for Strategy Use in Individual Item of Memory

The results in the table above show that the Memory strategy which the respondents

most frequently used for storing and retrieving new information was item 13; “I use physical actions when learning words.” ($X^- = 2.74$). Meanwhile, the least used strategy by the respondents was item 12; “I study a spelling of new words.” ($X^- = 2.11$).

Table 8 shows the arithmetic mean and standard deviation distributions of responses to the items given by students for the Cognitive Strategy Category.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
15. I repeatedly practice new words.	172	1	5	3,13	1,103
16. I write a new word on a flash card so I can remember it.	172	1	5	2,35	1,354
17. I learn words by listening to vocabulary CDs.	172	1	5	1,91	,993
18. I record vocabulary from English soundtrack movies in my notebook.	172	1	5	2,28	1,295
19. When I try to remember a word, I write or say it repeatedly.	172	1	5	3,56	1,130
20. I make vocabulary cards and take them with me wherever I go.	172	1	5	1,51	,895
Valid N (listwise)	172				

Table 8. Descriptive Statistics for Strategy Use in Individual Item of Cognitive

Table 8 shows that to develop automatic vocabulary retrieval, the Cognitive strategy that the students used most frequently was item 19; “When I try to remember a word, I write or say it repeatedly.” ($X^- = 3.56$), while the strategy “I make vocabulary cards and take them with me wherever I go.” was least used ($X^- = 1.51$).

Table 9 shows the arithmetic mean and standard deviation distributions of responses to the items given by students for the Metacognitive Strategy Category.

	N	Minimum	Maximum	Mean	Std. Deviation
21. I listen to English songs and news.	172	1	5	3,47	1,378
22. I memorize word from English magazines.	172	1	5	2,08	1,289
23. I review my own English vocabulary cards for reviewing before the next lesson starts.	172	1	5	1,75	1,038
24. I don't worry very much about the difficult words found when reading or listening, I pass them.	172	1	5	2,36	1,246
25. I use on-line exercise to test my vocabulary knowledge.	172	1	5	2,44	1,244
Valid N (listwise)	172				

Table 9. Descriptive Statistics for Strategy Use in Individual Item of Metacognitive

Table 9 depicts the results of the most frequently used strategy of Metacognitive as item 21; “I listen to English songs and news.” by the respondents ($X^- = 3.47$), while the item 23; “I review my own English vocabulary cards for reviewing before the next lesson starts.” was least used ($X^- = 1.75$).

Findings Related to Gender Differences

	Gender	N	Mean	Std. Deviation	Std. Error Mean
1-I use a bilingual dictionary to help me translate English words into Turkish language	F	89	3,51	1,035	,110
	M	83	3,14	,939	,103
2-I use pictures illustrated in the textbook to find the word meanings	F	89	2,71	1,227	,130
	M	83	2,45	1,192	,131
3-I learn meaning of words by identifying its part of speech	F	89	2,53	1,178	,125
	M	83	2,78	1,260	,138
4-I ask the teacher to translate the words into Turkish	F	89	3,00	1,197	,127
	M	83	2,95	1,157	,127
5-I ask the teacher to put an unknown word into a sentence to help me understand the word meaning	F	89	2,02	1,168	,124
	M	83	1,86	,964	,106

6-I ask my classmate for meaning	F	89	3,61	1,114	,118
	M	83	3,19	1,064	,117
7-I know some new words when working in group works	F	89	3,52	1,013	,107
	M	83	3,18	1,149	,126
8-I practice English in group work activities	F	89	2,81	1,339	,142
	M	83	2,60	1,126	,124
9-I ask native speakers for help	F	89	1,94	1,265	,134
	M	83	1,76	1,133	,124
10-I learn words about the culture of English speaking countries	F	89	2,48	1,188	,126
	M	83	2,18	1,201	,132
11-I write a new word in a sentence so I can remember it	F	89	2,61	1,094	,116
	M	83	2,47	1,119	,123
12-I study a spelling of new words	F	89	2,12	1,242	,132
	M	83	2,10	1,154	,127
13-I use physical actions when learning words	F	89	2,97	1,457	,154
	M	83	2,51	1,291	,142
14-I speak words out loud when studying	F	89	3,85	1,248	,132
	M	83	2,69	1,456	,160
15-I repeatedly practice new words	F	89	3,24	1,168	,124
	M	83	3,02	1,024	,112
16-I write a new word on a flash card so I can remember it.	F	89	2,63	1,449	,154
	M	83	2,06	1,183	,130
17-I learn words by listening to vocabulary CDs	F	89	1,97	1,071	,114
	M	83	1,84	,904	,099
18-I record vocabulary from English soundtrack movies in my notebook	F	89	2,30	1,360	,144
	M	83	2,25	1,228	,135
19-When I try to remember a word, I write or say it repeatedly	F	89	3,76	1,108	,117
	M	83	3,35	1,120	,123
20- I make vocabulary cards and take them with me wherever I go	F	89	1,42	,795	,084
	M	83	1,72	1,425	,156
21-I listen to English songs and news	F	89	3,80	1,281	,136
	M	83	3,12	1,400	,154
22-I memorize words from English magazines	F	89	2,25	1,376	,146
	M	83	1,89	1,169	,128

23-I review my own English vocabulary cards for reviewing before the next lesson starts	F	89	1,72	1,000	,106
	M	83	1,78	1,083	,119
24-I do not worry very much about the difficult words found when reading or listening, I pass them	F	89	2,18	1,183	,125
	M	83	2,55	1,290	,142
25-I use on-line exercise to test my vocabulary knowledge	F	89	2,44	1,270	,135
	M	83	2,45	1,222	,134

Table 10. Group Statistics

This research was conducted on 172 9th grade Turkish high school students in İstanbul. 89 of the participants were females and 83 males. When we look at the mean scores of strategy use between males and females, it can be concluded that there are not dramatic differences in terms of using vocabulary learning strategies. However, in some strategies, slight differences are worth mentioning. For example, the biggest difference is seen in the fourteenth item “I speak words out loud when studying “. The mean score of females is 3.85 for this item, it is 2.69 for males. Another difference is observed in the twenty-first item, “I listen to English songs and news”. The mean score of females is 3.80 and the mean score of males is 3.12. The result reveals that while learning vocabulary, females prefer listening to English songs and news more than males. Another difference is in the sixteenth item, “I write a new word on a flash card so I can remember it”. The mean scores are 2.63 for females and 2.06 for males. Again the mean score of females is much higher than males. Females use flash cards more often than males. The thirteenth item, “I use physical actions when learning words” is used more by females than males. The mean scores are 2,97 and 2,51 respectively for females and males.

Gender Differences in terms of Overall Strategy Use

Strategy Category	Gender	N	Mean (X̄)	SD	Gender	N	Mean (X̄)	SD
Determination	M	83	2.79	0.73	F	89	2.91	0.78
Social (Discovery)	M	83	2.79	0.64	F	89	3.03	0.67
Social (Consolidation)	M	83	2.18	0.82	F	89	2.41	0.93
Memory	M	83	2.43	0.84	F	89	2.88	0.77
Cognitive	M	83	2.47	1.17	F	89	2.55	0.77
Metacognitive	M	83	2.35	0.66	F	89	2.47	0.65

Table 11. Percentage of Gender Differences in terms of Overall Strategy Use

This table shows that in six categories the mean scores of females are higher than males. Especially females tend to use Memory Strategies (M=2.88) more than males (M=2.43).

Qualitative Findings of the Research

Ten students are interviewed in this study. The findings of this interview are shown below.

Findings on Students' Age When They Started to Learn English

The first question of the first part of the interview form aims at finding when the interviewees started learning English. According to the answers they gave to this question, all the students started learning English in the fourth grade of primary school. However, one participant stated that before the fourth grade his mother had given her English books so that she could learn numbers and colours.

Students' Opinions About Their Ability to Learn English Language

In the interviews the question of "What do you think about your ability to learn English language?" was asked and according to the results of the analysis it was found that four students thought that their ability to learn English was really enough, three students thought that their ability to learn English was enough and the other three students thought that their ability to learn English was at a medium level, neither really enough nor enough.

Students' Opinions About the Importance of English in Their Life and Its Effect on Their Career

Generally, all the students are aware of the importance of English. They know that it is an international language, and that it is important for them to find a good job easily. Also, the students think that learning English may help them to be promoted at work in future. It is also important for knowing about different cultures and communicating with different people.

Students' Opinions About What They Find Difficult in Learning English and How They Solve the Problems

Six students think that the most difficult part of learning English is memorizing words. They find it difficult to retain the words while four students find grammar difficult in learning English and they think that the reason behind being unable to form and produce accurate sentences easily is their lack of grammar knowledge. In order to solve these problems, the students try to write the words for multiple times, watch English videos, listen to English songs and try to understand the lyrics. When they encounter unknown vocabulary, they mostly use a dictionary to look up the meaning of words.

Students' opinions on what features are necessary for learning English

Seven students reported that for learning English three aspects are important. They are ambition, patience and ability. Three students think that the necessary things to learn English are knowledge of grammar and the words. The findings show that the students think that intrinsic motivation is more important than extrinsic motivation in learning English.

Students' opinions on problems they have in learning vocabulary items

Five students expressed that pronunciation is too difficult for them. While some words are nearly pronounced the same as they are written, others are pronounced quite differently from their written forms. The other four students explained that the words in English are similar to each other in writing, so they cannot differentiate them and that makes memorising and spelling the words more difficult. Only one student reported that she has no problem in learning English words.

Students' opinions on which language skill they use vocabulary learning strategies—the Most Frequently

Four students use vocabulary learning strategies mostly in reading and writing skills. Three students use them in writing, two students use them in listening and speaking and one student use them only in speaking skill.

Students' use of vocabulary learning strategies to discover the meaning of new English vocabulary items

Eight students responded that they use a dictionary to discover the meaning of new English words whereas two of them preferred to guess the meaning from the context of the word. The students who look up the words in the dictionary explained that if they do not possess a dictionary, they try to make use of online dictionaries available on the internet or they simply ask the teacher or a person who can help with the meaning of the word.

Students' use of vocabulary learning strategies to remember the meaning of English vocabulary items that have just been learnt

Five students revealed that they usually associate the newly learnt words with a similar word in their native language, however three students mentioned that they revise the recently learnt words regularly. Only two students reported that revise the words by writing them on small pieces of papers with their meanings.

Students' use of vocabulary learning strategies that they have already been aware of using

As six of the ten students are aware that they usually write the words and consult the dictionary for learning, it can be said that the students usually use the determination strategy of vocabulary learning. They also use social strategies as two of them ask the teacher or their classmates for meaning. The other two reported that they use memory strategies when they try to remember the meanings of unknown words by associating them to those of words that sound like the words in their mother tongues.

Results

The aim of the first research question of this study was to reveal the most frequently

used vocabulary learning strategies by the 9th grade students. The results of the study show that, Social (Discovery) Strategy with a mean score of 2.92 and Determination Strategy with a mean score of 2.85 are the most frequently used strategies. Asking classmates for the meaning of words (3.41), learning new words when working in group work activities (3.35), using a bilingual dictionary to help them translate English words into Turkish language (3.33), asking the teacher to translate the words into Turkish (2.98), using pictures illustrated in the textbook to the word meanings (2.58), and learning meaning of words by identifying its part of speech were found to be the most frequently used vocabulary learning strategies. The obtained results show that the students mostly prefer to ask for help from someone such as a teacher or a classmate before looking up an unknown word in their dictionaries. As with Schmitt's (1997) study on vocabulary learning strategies, it can be seen that there are some correlations between the results of his and our study. According to the results of the study conducted by Schmitt (1997) with 600 Japanese learners of English, among the ten most used vocabulary learning strategies, Schmitt (1997) found, "*bilingual dictionary*" with 85 % is the first and "*ask classmates for meaning*" with 73% was the sixth mostly used strategy. The similarity between Japanese and Turkish learners of English can be seen clearly.

It should be noted that although the most commonly used strategies are the Social (Discovery) and Determination Strategies, when we look at the 25 strategies in the questionnaire as an individual item, with a mean score of 3.56, the 19th item "when I try to remember a word, I write or say it repeatedly" is the first most used strategy item. With a mean score of 3.47 the 21st item "I listen to English songs and news" is the second most used strategy. From these quantitative findings, it can be concluded that "asking others for learning" is very common and students tend to choose the easiest way to learn vocabulary meaning, obviously for practical reasons. The findings also show that the students are not independent learners. In other words, they seem not take the necessary responsibility for their own educational improvement. Asking for help is the first option that comes to their mind.

The aim of the second research question of this study was to reveal the least frequently used vocabulary learning strategies by the 9th grade students. The findings show that with a mean score of 2.42, the Metacognitive Strategies and with a mean score of 2.45, Cognitive Strategies are the least frequently used vocabulary learning strategies. The twentieth item from the Cognitive Strategies group, "I make vocabulary cards and take them with me wherever I go" is the least used vocabulary learning strategy with a mean score of 1.51. From the Metacognitive Strategy group, the twenty-third item with a mean score of 1.75 is the second least used strategy, "I review my own English vocabulary cards before the next class starts". As for the third least used strategy, this is the seventeenth item from the Cognitive Strategy group with a mean score of 1.91, "I learn words by listening to vocabulary CDs". It may be concluded that strategies such as repetition, keeping vocabulary notebooks, listening to taped wordlists or using flash cards are not so common among 9th grade students.

Strategy	Category	Mean	SD	Rank
When I try to remember a word, I write or say it repeatedly	Cognitive	3,56	1,130	1
I listen to English songs and news	Metacognitive	3,47	1,378	2
I ask my classmate for meaning	Social (Disc.)	3,41	1,107	3
I know some new words when working in group works	Social (Disc.)	3,35	1,091	4
I use a bilingual dictionary to help me translate English words into the Turkish language.	Determination	3,33	1,003	5
I speak words out loud when studying	Memory	3,29	1,470	6
I repeatedly practice new words	Cognitive	3,13	1,103	7
I ask the teacher to translate the words into Turkish	Social (Disc.)	2,98	1,175	8
I use physical actions when learning words	Memory	2,74	1,395	9
I practice English in group work activities	Social (Cons.)	2,71	1,241	10
I learn the meaning of words by identifying its part of speech	Determination	2,65	1,221	11
I use pictures illustrated in the textbook to find the word meanings	Determination	2,58	1,214	12
I write a new word in a sentence so I can remember it	Memory	2,54	1,105	13
I use on-line exercise to test my vocabulary knowledge	Metacognitive	2,44	1,244	14
I don't worry very much about the difficult words found when reading or listening, I pass them	Metacognitive	2,36	1,246	15
I write a new word on a flash card so I can remember it	Cognitive	2,35	1,354	16
I learn words about the culture of English speaking countries	Social (Cons.)	2,34	1,200	17
I record vocabulary from English soundtrack movies in my notebook	Cognitive	2,28	1,295	18
I study a spelling of new words	Memory	2,11	1,197	19
I memorize word from English magazines	Metacognitive	2,08	1,289	20
I ask the teacher to put an unknown word into a sentence to help me understand the word meaning	Social (Disc.)	1,94	1,074	21
I learn words by listening to vocabulary CDs	Cognitive	1,91	,993	22
I ask native speakers for help	Social (Cons.)	1,85	1,203	23
I review my own English vocabulary cards for reviewing before the next lesson starts	Metacognitive	1,75	1,038	24
I make vocabulary cards and take them with me wherever I go	Cognitive	1,51	,895	25

Table 12. Rank Order of the Most and Least Frequently Used Strategies

The aim of the second research question of this paper was to discover whether there are any significant differences between vocabulary learning strategies used by the 9th

grade students in terms of gender. When we look at the findings related to gender differences in terms of Overall Strategy Use, it can be concluded that there are not significant differences. But if we look at the 25 strategies one by one, there are significant differences can be observed in some of them. For example, the fourteenth item from the Memory Strategy Category, “I speak words out loud when studying” is much higher among females. While the mean score of females 3.85, the mean score of males is 2.69. Another difference can be seen in the sixteenth item from the Cognitive Strategy Category “I write a new word on a flash card so I can remember it”. The mean score of females is 2.63 and the mean score of males is 2.06. The last significant difference is seen in the twenty-first item from the Metacognitive Strategy Category, “I listen to English songs and news”. While the mean score of females 3.80, the mean score of males is 3.12.

Conclusion

The results of the research presented in this article indicate that the most frequently used vocabulary learning strategies by 9th grade high school EFL students are Social (Discovery) and Determination Strategies. However, the least used VLS s are Social (Consolidation) and Metacognitive Strategies. While no significant difference of vocabulary learning strategy use between female and male students was observed, slight differences were noted when the strategy items were examined individually. The study has limitations as it was conducted on limited number of participants, therefore it may not be generalized to all 9th graders. The findings may have implications on teachers' awareness regarding their students use of vocabulary learning strategies which in turn may trigger them to consciously improve and modify their VLS instructions more effectively to promote L2 vocabulary enrichments in their teaching contexts.

References

- Asgari, A., & Mustapha, G. B. (2011). The type of vocabulary learning strategies used by ESL students in University Putra Malaysia. *English language teaching*, 4(2), 84-90
- Cameron, L. (2001). *Teaching languages to young learners*. Cambridge: Cambridge University Press.
- Chamot, A.U. (2008). Strategy instruction and good language learners. In Griffiths, C. (ed.), *Lessons from good language learners*. Cambridge: Cambridge University Press, 266-281.
- Çelik, S., & Toptaş, V. (2010). Vocabulary learning strategy use of Turkish EFL learners. *Procedia-Social and Behavioral Sciences*, 3, 62-71.
- Cohen, A.D. (2007). Coming to terms with language learner strategies: surveying the experts. In A.D. Cohen and E. Macaro (eds.), *Language learner strategies: thirty years of research and practice*. Oxford: Oxford University Press, 29-45.
- Creswell, John W. (2007). *An Introduction to Mixed Methods Research* (p.9) University of Nebraska-Lincoln March, 9.
- Ellis, N. C. (1996). Working memory in the acquisition of vocabulary and syntax:

Putting language in good order. *The Quarterly Journal of Experimental Psychology Section A*, 49(1), 234-250.

Folse, K. S. , & Briggs, S. J. (2004). *Vocabulary myths: Applying second language research to classroom teaching* (No. Sirsi) i9780472030293). Ann Arbor: University of Michigan Press.

Gu, Y., & Johnson, R. K. (1996). Vocabulary learning strategies and language learning outcomes. *Language Learning*, 46(4), 643-679.

Kirmizi, Ö. (2014). Measuring Vocabulary Learning Strategy Use of Turkish EFL Learners in Relation to Academic Success and Vocabulary Size. *World Journal of Education*, 4(6), 16-25.

Levenston, E. A. (1979). Second language acquisition: Issues and problems. *Interlanguage Studies Bulletin*, 147-160.

McCarthy, M. J. (1984). A new look at vocabulary in EFL. *Applied Linguistics*, 5(1), 12-22.

Nation, I. S. P. (1990). *Teaching and learning vocabulary*. New York: Newbury House.

Nation, P. (2001) *Learning Vocabulary in Another Language*. Cambridge: C.U.P. (Chapter 7 – Vocabulary learning strategies and guessing from context)

Neuman, S. B., & Dwyer, J. (2009). Missing in action: Vocabulary instruction in pre-K. *The reading teacher*, 62(5), 384-392.

Nunan, D. (1999). *Second Language Teaching & Learning*. Heinle & Heinle Publishers, 7625 Empire Dr. , Florence, KY 41042-2978.

O'Malley, J. M., O'Malley, M. J., Chamot, A. U., & O'Malley, J. M. (1990). *Learning strategies in second language acquisition*. Cambridge University Press.

Oxford, R. (1990). *Language Learning Strategies*. New York, 3.

Riankamol, N. (2008). A survey study of vocabulary learning strategies of gifted English students at Triam Udomsuksa School in the first semester of academic year 2008. Language Institute, Thammasat University.

Schmitt, Norbert. (1997). Vocabulary learning strategies. In Norbert Schmitt & Michael McCarthy (Eds.), *Vocabulary: description, acquisition, and pedagogy* (pp. 199-227). Cambridge: Cambridge University Press.

Schmitt, N. (2008). Instructed second language vocabulary learning. *Language Teaching Research*, 12 (3), 329-363.

Subaşı, G. (2014). Vocabulary learning beliefs and strategies of Turkish ELT students. *Online International Journal of Arts and Humanities*, 3(7), 91-104.

Timans, R., Wouters, P., & Heilbron, J. (2019). Mixed methods research: what it is and what it could be. *Theory and Society*, 48(2), 193-216.

Vann, R., & Abraham, R. (1990). Strategies of Unsuccessful Language Learners. *TESOL Quarterly*, 24(2), 177-1

TÜRKİYE'DE ENFLASYON, İŞSİZLİK VE BÜYÜME' NİN ASGARI ÜCRET ÜZERİNDEKİ ETKİSİNİN EKONOMETRİK ANALİZİ

Barış Karamızrak¹

ÖZET

Asgari ücret, çalışan kişinin kendisi ve ailesinin zorunlu temel ihtiyaçlarını gidermesi için devlet tarafından garanti altına alınan bir sosyal politika aracıdır. Özellikle günümüzde ülkeler için gelişmişliği gösteren bir kıstas olarak ele alınmakta ve ülkemizde de asgari ücret düzeyinde çalışan nüfusun çok olması sebebiyle her zaman gündem de yer almaktadır. Gündem de yer almasının en önemli sebepleri incelendiğinde enflasyon oranında yaşanan artışın maliyetler de ortaya çıkardığı etki sebebiyle asgari ücretli çalışanların alım gücünün düşmesinden kaynaklanmaktadır. Devlet yönünden bakıldığında ise asgari ücret düzeyi tespit edilirken birçok ekonomik etmenin göz önünde bulundurularak bir artış yapılması gerekmektedir. Bu çalışma da enflasyon, büyüme ve işsizlik olgularının asgari ücret üzerinde ki etkileri araştırılmıştır. Bu amaçla Türkiye'nin 1984-2017 arasında ki enflasyon, büyüme, işsizlik ve asgari ücret artış oranları zaman serisi kullanılarak analiz yapılmıştır. Kurulan modelde asgari ücretteki değişimin nelerin etkilediğini hem cari dönemde hem de bir önceki dönem deki değerleri dikkate alınarak test sonuçları sınanmıştır. Çalışmada yapılan granger nedensellik testinde büyüme ve enflasyonun asgari ücret üzerinde etkisi olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Asgari Ücret, Enflasyon, İşsizlik, Büyüme

ECONOMETRIC ANALYSIS OF INFLATION, GROWTH, UNEMPLOYMENT'S EFFECT ON MINIMUM WAGE IN TURKEY

Abstract

The minimum wage is a social policy instrument that is guaranteed by the state to meet the essential basic needs of the worker himself and his family. Especially today, it is considered as a criterion for developing countries and because of the dense population working at minimum wage level in Turkey, it has always been on the agenda. The issue of the Universal Declaration of Human Rights emphasizes that every employee has the right to a fair and appropriate remuneration to provide himself and his family with a standard of living that is dignified to human dignity and, if necessary, supported by all kinds of social protection measures. As it is seen in the Universal Declaration of Human Rights, it gives employees the right to have a wage that will provide them and their family with a good living. This is done by determining the minimum wage in fair and appropriate wages. In this study, the effects of inflation, growth and unemployment on minimum wage were investigated. For this purpose, the inflation in Turkey in 1984-2017, growth, unemployment and minimum wage increase rate analysis is performed using time series. In the proposed model, the test results,

1. Arş. Gör., Sivas Cumhuriyet Üniversitesi, İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, b.karamizrak5@gmail.com Orcid ID: 0000-0001-8058-4402

considering the changes in the minimum wage both in the current period studied and in the previous period. Granger causality test results suggest that it was concluded that growth and inflation had an effect on minimum wage.

Keywords: Minimum Wage, Inflation, Unemployment, Growth

GİRİŞ

İşverenler tarafından yapılan iş karşılığı ücret ödeme borcunun en alt sınırı anlamına gelen asgari ücret genel manasıyla, işçilere insan olmalarından dolayı sosyal yönden uygun bir asgari yaşam düzeyi sağlamaya yönelik olan, diğer yönüyle ise işverenlerin tespit edilen miktarın altında bir ücret ödemesini engelleyen zorlayıcı bir uygulamadır (Tokol, 2000, s.162). İktisatçılar tarafından her dönem ilgi duyulan konulardan biri olan asgari ücretin birçok ekonomik etkisi olduğu görülmektedir. Son yıllarda gerek yazılı medya organlarında gerekse görsel medya organlarında asgari ücretin ekonomik olarak etkileri yalnızca iktisatçılar tarafından değil aynı zamanda ülkede yaşayan tüm vatandaşların ilgisini çekmektedir. İşçinin yaşamını devam ettirebilmesi için gerekli olan ihtiyaçların asgari düzeyde karşılanmasına yetecek ücret olarak tanımlanan asgari ücret devlet, işveren ve işçi temsilcileri tarafından belirlenmektedir (Sever ve İğdeli, 2018, s.2).

Asgari ücret kavramı ekonomi de genel olarak işçi ve işveren arasındaki bir olgu olarak görülmektedir. Fakat asgari ücret ekonomideki çoğu ekonomik birimleri etkilediği görülmektedir. Asgari ücretin özellikle işsizlik arasında sıkı bir bağ olduğu görülmektedir. Asgari ücretteki artışların fazla olması durumunda işverenlerin maliyetlerin de artış meydana gelecek olmasından dolayı işletmeler bu artışı ya fiyatlara yansıtma eğilimine yönelmekte ya da işçileri işten çıkararak maliyette meydana gelen artışı telafi etme yoluna gitmektedir. Fakat genel olarak işletmeler ürünün fiyatında yapılacak artışın rekabette kendilerini olumsuz etkileyecek olmasından dolayı işçi çıkarmayı daha çok tercih etmektedir. Bu durum da işsizliğin artmasına sebep olmakta ve ekonomik dengeleri olumsuz etkilemektedir.

Asgari ücretin büyüme üzerindeki etkisi incelendiğinde, Asgari ücretin yükseltilmesi ekonomik büyüme üzerinde hem olumlu hem de olumsuz etki meydana getirmektedir. Olumlu etkisi şu şekilde olmakta; ücret artışlarının toplam talebi artırıcı özelliğinden yararlanarak üretim artışının sağlanması ve bunun sonucunda da ekonomik büyümeye yardımcı olacağı görülmüştür (Gerek 1999, s.14). Sosyalist iktisatçılara göre asgari ücretin olmaması durumunda işverenler tarafından tespit edilen asgari ücretin çok düşük seviyede kalacağını ve bunun sonucunda ekonomik büyüme üzerinde olumsuz etkileri olacağını görüşünü ortaya koymaktadır. Tüketim eğilimi daha fazla olan işçi kesiminin eline geçen ücretin azalması sonucunda toplam talep yönünden bir azalış meydana gelerek ekonomik daralmaya yol açmaktadır. Bu yüzden sosyalistler asgari ücret uygulamasının varlığı bu olumsuz etkiyi ortadan kaldırdığını düşünmektedir (Dağlıoğlu ve Bakır, 2015, s.37).

Asgari ücret uygulamasının işsizlik üzerinde önemli bir düzeyde etkisinin olduğu ka-

bul edilmektedir. Fakat farklı ekolleri savunan iktisatçılar tarafından yapılan deneysel bulgular, asgari ücret ile işsizlik etkisi arasında bir uzlaşma sağlanamamaktadır. Liberal iktisatçılar, asgari ücretin istihdam üzerine negatif yönde etkisi olduğunu savunmaktadırlar. Keynesyen iktisatçılar ise liberal iktisatçıların tersine pozitif yönlü bir etkisi olduğunu ileri sürmektedirler. Deneysel çalışmaların sonucunda ortaya çıkan bulgulardaki bu farklılıklar, sektörler bazında yapılan deneysel çalışmalarda net olarak görülmektedir (Dağhoğlu ve Bakır, 2015, s.35).

Asgari Ücret Enflasyon, İşsizlik ve Büyüme İlişkisi

Ekonomik olarak fiyatlarda yaşanan sürekli ve hissedilir şekilde artması sonucunda enflasyon olgusu ortaya çıkmaktadır. Bu tanımda da görüldüğü üzere bir ekonomide enflasyonun varlığından söz edilebilmesi için bir veya birkaç mal da oluşan fiyat değişimi değil, çoğu mal ve hizmet fiyatının süreklilik gösterecek şekilde değişim göstermesi gerekmektedir. Bir ülke de enflasyon olgusu, doğrudan veya dolaylı yollarla ülkedeki çok sayıda makroekonomik değişkeni etkileyen bir gösterge olduğu görülmektedir. Fakat en çok gelir dağılımı ve satın alma gücünü etkilediği görülmektedir. Enflasyon özellikle asgari ücretle çalışan sabit gelirli çalışanların satın alma durumunu büyük ölçüde etkilemektedir (Karaca 2016, s.118). Enflasyonun yüksek olması aynı zaman da asgari ücretliler gibi dar gelirli kişilerin reel gelirlerinin azalmasına neden olmaktadır. Asgari ücretliler enflasyon nedeniyle reel gelir kaybı yaşamaktadır. Asgari ücretliler enflasyon nedeniyle zarar görmekte ve üretim yetersizliğini fırsata çeviren sanayiciler ise spekülatif yatırımlar yaparak daha fazla kazanç elde etmektedir (Öztürk, 2017, s.284).

Ekonomistlere göre asgari ücret, piyasadaki en düşük ücretin üzerinde yapılan asgari ücret artışının işsizliği de artıran etkisi olduğu görüşündedir. Bu görüşe göre, işgücü piyasasındaki talep eğrisi aşağı doğru, emek arzı eğrisinin ise yukarı doğru eğimli olmasından dolayı olduğunu savunmaktadır. İşsizlik oranında artan bir etki meydana getireceği, oluşan bu yüksek etkinin sonuç olarak istihdam üzerinde negatif bir yansıma oluşturacağı savunulmaktadır (Akgeyik ve Yavuz, 2011, s.3). Asgari ücretin yüksek olması istihdam üzerinde olumsuz bir etkiye neden olmaktadır. Yüksek asgari ücret, belirli bir işgücü hacminin toplam ve ortalama verimliliğini artırsa bile, bazı işçi gruplarının marjinal verimlilik yönünden olumsuz etkilenmesine sebep olmaktadır (Costers, 2000, s.72). Yani bu şu anlama gelmektedir, önceden faal olarak çalışan işçi artık fazla işçi pozisyonuna düşmektedir. Bu durum da işten çıkarılacak durumda kalan işçi istihdam düzeyinin düşmesine sebep olacaktır. Talep miktarının da, istihdam üzerinde oldukça yoğun bir etkisi vardır. Talep miktarının istenilen düzeyde oluşması, belirli şartların yerine getirilmesine bağlıdır (Pürsünlerli, 2003, s.35).

Asgari ücret artırımının ekonomik büyüme üzerinde etkisi olduğu görülmektedir. Ekonomik büyümenin hızlı olduğu zamanlarda, asgari ücreti artırma olasılıkları daha fazla artmaktadır. Fakat asgari ücretin yüksek bir oranda tutulması kısa ve orta dönemde maliyetler üzerinde olumsuz etki meydana getirmektedir. Ama işçiler tabi ki gelirlerinin artırılmasını istediğinden kısa vadede ücretlerinin artırılmasını istemektedir. Oysa düşük asgari ücret aynı zamanda maliyetleri düşürüp yabancı mallarla rekabet etmesine olanak sağlayacağından ihracatı artırmaktadır. İhracatın artması sonucunda ekonomik büyüme gerçekleşmektedir (Gökdere, 1997, s.19).

Literatür Taraması

Korkmaz ve Orhan (2006) çalışmalarında, 1969-2006 dönemi baz alınarak asgari ücret, işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişki analiz edilmektedir. Bu çalışmanın amacı, zaman serisi analizleri yardımıyla Türkiye emek piyasasına ilişkin asgari ücret, işsizlik ve enflasyon arasındaki ilişkilerin neler olduğunun ortaya konulmasıdır. 1969-2006 döneminin dikkate alındığı analizlerde kullanılan enflasyon ve işsizlik serileri devlet istatistik enstitüsü yayınlarından derlenmiştir. Değişkenler arasındaki ilişkiler analizi yapılmadan önce ilgili veriler durağanlık testine tabi tutularak değişkenler arasında eş-bütünleşme (koentegrasyon) olup olmadığı Johansen tarafından geliştirilmiş eş-bütünleşme testiyle incelenmiştir. Eş-bütünleşik olan değişkenler arasındaki etkileşimi ortaya koymak ve etkisinin yönünü tespit etmek amacıyla Granger (1988) tarafından geliştirilen nedensellik testinden yararlanılmıştır.

Akgeyik ve Yavuz (2006) Türkiye’de asgari ücret milli gelir ve işsizlik ilişkisi analizi çalışmasındaki amacı, Türkiye’de tespit edilen asgari ücretin işsizlik ve istihdam düzeyi üzerindeki etkisini analiz etmektir. Bu çalışmanın ekonometrik analizinde birinci aşamada birim kök analizi uygulanmıştır. İkinci aşamada, uzun dönem ilişkisinin varlığının ortaya çıkarılması için koentegrasyon testi uygulanmıştır. Üçüncü aşamada ise ilk aşama sonucunda elde edilen bulguların değişkenler arasındaki Granger nedensellik ilişkisinin araştırılması olmaktadır.

Rakıcı ve Vural (2011) çalışmalarında, asgari ücret üzerinde oluşan toplam vergi yükünü ve ücret tutarının anlamını araştırmaktadır. Ayrıca asgari ücretin vergi boyutu dikkate alınarak, asgari ücretten yapılan kesintiler ve net asgari ücreti incelemiş ve aynı zamanda asgari ücret üzerindeki vergi yükünü hesaplamıştır. Araştırma sonucunda, asgari ücretteki vergi yükünün yüksek olduğu sonucuna ulaşılmıştır. Asgari ücrette yükselmeler olmasına rağmen, açlık ve yoksulluk sınırının altında yer aldığı görülmüştür.

Fonti ve Gori (2011), asgari ücret uygulamasının gelir dağılımı adaletini sağlayan eşitlikçi bir etkisinin yanı sıra, ekonomik büyümeyi ve refahı arttıran etkilerinin de olabileceğini göstermiştir. Irmen ve Wigger (2002) de benzer şekilde, emek ve sermaye faktörünün birbiri için tamamlayıcı olduğu varsayımı altında yüksek olarak belirlenmiş bir asgari ücret uygulamasının ekonomik büyüme ile olumlu yönde bir ilişkisinin olabileceğini belirlemiştir.

Kargı (2013) çalışmasında, Türkiye ekonomisinin 2005-2012 dönemine ait çeyreklik verileri ile zaman serileri yöntemine başvurularak asgari ücretin, ücret yapışkanlığı etkilerini analizi yapılmaktadır. Elde edilen sonuçlara göre asgari ücretin, yoksulluk sınırı ile arasındaki seviye yüksek olmakla birlikte, açlık sınırının üzerine çıkmış olduğu; enflasyonla karşılıklı bir etkileşim içinde olmadığı ve GSYİH artışları tarafından yeterince desteklenmediği sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca, yüksek işsizlik nedeniyle, düşük asgari ücretin, piyasalardaki cari ücret düzeyini de aşağı çektiği ve asgari ücretli istihdamının giderek arttığı sonucu elde edilmiştir.

Benzer başka çalışmalarda, (Cahuc ve Michel 1994; Ravn ve Sorensen 1999) vasıfsız işçiler için uygulanacak olan bir asgari ücretlendirmenin, bu işçilere olan talebi dü-

şüreceği ve işsiz kalma kaygısıyla özellikle genç olan vasıfsız işçilerin beşeri sermaye eğilimlerini arttıracacağı varsayımına ulaşılmıştır. Böylece asgari ücretin yüksek vasıflı bir insani sermaye birikimi yaratarak emek verimliliğini arttıracacağı ve bu sayede ekonomik büyümeye katkı sağlayacağı sonucuna ulaşılmıştır (Sunal ve Sezgin-Alp, 2015, s.113). Sunal ve Sezgin Alp (2015) çalışmalarında, 1987-2012 yılları arasındaki reel asgari ücretler ve reel GSYİH büyüme oranları arasında ilişki olup olmadığı ayrıca asgari ücret ile enflasyon arasında ilişki olup olmadığı Granger nedensellik testi uygulanarak ulaşılmaya çalışılmıştır. Çalışmada işçilerin daha yüksek bir oranda bir gelire sahip olması, harcama eğilimini artırdığı ve bu nedenle bu kesimin gelirlerini temsil eden asgari ücretlerde gerçekleşen bir artışın toplam talebi ve reel GSYH’yi arttıracığı sonucuna ulaşılmaktadır.

Dağlıoğlu ve Bakır (2015) yaptıkları çalışmada, Türkiye’de ki asgari ücret ve istihdam arasındaki ilişki incelenmiştir. Bu çalışmada 16 sektöre ilişkin verilerden yola çıkarak panel regresyon modelleri uygulanmıştır. Çalışmada, asgari ücretin istihdamı olumsuz yönde etkilediği görüşünün tersine, asgari ücret ile istihdam arasında pozitif yönlü bir ilişki olduğu bulgusuna ulaşılmıştır. Aynı zamanda cinsiyet ayrımında elde edilen modeller, elde edilen kazanç değişimlerinin, kadın ve erkek istihdamını farklı yönde etkilediğini gösterdiği görülmektedir.

Tütüncü ve Gönülçalan (2017) çalışmalarında, asgari ücret ve ekonomik büyüme ilişkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Buradan yola çıkarak reel asgari ücret ve ekonomik büyüme değişkenleri 1983-2014 yılları Türkiye üzerinden incelenerek analiz yapılmıştır. TY-VAR nedensellik testinin kullanılarak yapılan bu çalışmada, ekonomik büyüme oranlarından asgari ücrete doğru istatistiksel olarak anlamlı ve pozitif tek yönlü bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Sonuç olarak ekonomik büyümede meydana gelen artışların, asgari ücrete pozitif yansıdığı sonucu görülmektedir.

Veri Seti ve Yöntem

Bu çalışma da Türkiye’de ki asgari ücretin enflasyon, işsizlik ve büyüme üzerine etkisinin analiz edilmesi oluşturmaktadır. Türkiye’de düşük geliri ücretle çalışan kişilerin çok fazla olmasından dolayı asgari ücrette ki artışın enflasyon, işsizlik ve büyüme üzerine etkisinin olup olmadığı, etkisi olduğu durumda ne gibi ekonomik sonuçlar doğurduğu araştırma konusunu oluşturmaktadır.

Günümüzde asgari ücret ülkelerin ekonomik politikalarını önemli ölçüde etkilemektedir. Asgari ücretin aşırı yüksek veya düşük belirlenmesi ekonomik dengelerin bozulmasına yol açmaktadır. Bundan dolayı asgari ücret artışının fazla olması işsizliğin artışına yol açmaktadır. Buradan yola çıkarak bu çalışmanın amacı asgari ücret artışının işsizlik, enflasyon ve büyüme üzerindeki etkisi araştırılmasıdır.

Makroekonomik değişkenler ve kredi hacmi arasındaki ilişkilerin yönünü belirlemek üzere Granger nedensellik analizi uygulanmıştır. Bu analizin yürütülebilmesi için değişkenlerin durağanlaştırılması gerekmektedir. Analiz için kurulan modeller (1) ve (2) numaralı denklemlerde gösterilmektedir (Gujarati, 2009, s.621).

Buna göre (1) numaralı denklemde X değişkeninin geçmiş X ve Y değişkenleriyle, (2) numaralı denklemde de Y değişkeninin geçmiş X ve Y değişkenleriyle ilişkili olduğu gösterilmektedir. (1) numaralı denklemin sıfır hipotezi; ve (2) numaralı denklemin sıfır hipotezi şeklindedir.

Asgari ücret oranındaki değişimlerin makroekonomik göstergelere etkisi ve makroekonomik göstergelerin kredi hacmindeki değişimlere etkisi, Peseran, Shin ve Smith (2001) tarafından geliştirilmiş olan ARDL sınır testi ile analiz edilmiştir. ARDL (autoregressive distributed lag; gecikmesi dağıtılmış otoregresif modeller) Sınır Testi, açıklayıcı değişkenlerin cari ve gecikmeli değerleriyle birlikte bağımlı değişkenin de gecikmeli değerlerinin yer aldığı modeller olup uzun dönem ilişkilerinin incelenmesinde aşağıdaki avantajları sağlamaktadır (Çil Yavuz, 2015, s.417-418):

- Analizde kullanılan değişkenlerin durağanlık düzeylerinden bağımsız olarak eşbütünlüşme ilişkisi incelenmektedir.
- Diğer yöntemlere kıyasla küçük örneklem için daha iyi sonuç vermektedir.
- Testin uygulanması, ARDL tahminine dayandığından dışsallık problemi dikkate alınmaktadır.
- Hem uzun hem kısa dönem parametrelerinin tahmini yapılabilmektedir. Hem bağımlı hem de bağımsız değişkenlerin gecikmeli değerlerini içermek suretiyle değişkenler arasındaki dinamik ilişkileri tahmin eden ve $H_0: \rho = 0, \rho_{yx} = 0$ sıfır hipotezi için kurulan ARDL sınır testi modeli olarak karşımıza çıkmaktadır (Çil Yavuz, 2015, s.418-419; IHS, 2016: 283).

4. BULGULAR

Verilerdeki durağanlığın kontrolü için uygulanan ADF testi Tablo 1 'de verilmektedir. Buna göre; sadece büyüme oranının 1(0) düzeyinde durağan olduğu görülmektedir.

Değişken	Düzyey	SABİTLİ		SABİTLİ-TRENDLİ		SABİTİ VE TRENDİ OLMAYAN				
		Test İstatistiği	Kritik Değer	Test İstatistiği	Kritik Değer	Test İstatistiği	Kritik Değer			
Büyüme	I (0)	-6.057447	%1	-3.646342	-6.007515	%1	-4.262715	-3.239638	%1	-2.636901
			%5	-2.954021		%5	-3.55293		%5	-1.951332
			%10	-2.615817		%10	-3.209642		%10	-1.610747
Enflasyon	I (1)	-8.548058	%1	-3.646342	-8.474996	%1	-4.262735	-8.639563	%1	-2.636901
			%5	-2.954021		%5	-3.552973		%5	-1.951332
			%10	-2.615817		%10	-3.209642		%10	-1.610747
İşsizlik	I (1)	-5.059267	%1	-3.646342	-4.990527	%1	-4.262735	-5.086458	%1	-2.636901
			%5	-2.954021		%5	-3.552973		%5	-1.951332
			%10	-2.615817		%10	-3.209642		%10	-1.610747

Asgari Ücret- teki Değişim	11)	-6.512075	%1	-3.653730	-6.425134	%1	-4.273277	-6.603052	%1	-2.639210
			%5	-2.957110		%5	-3.557759		%5	-1.951687
			%10	-2.617434		%10	-3.212361		%10	-1.610579

Tablo 1. ADF Birim Kök Testlerinin Sonuçları

Analizde serilerin durağan oldukları seviyelerin tespit edilmesi amacıyla ADF birim kök testi uygulanmıştır. Sabit terimin bulunduğu model “sabitli”, sabit terim ve trendin her ikisinin birden bulunmadığı model “hiçbirili”, hem sabit hem de trendin ikisinin birden bulunduğu model ise “sabitli-trendeli” çerçevesinde inceleme tamamlanmıştır. Tablo’7 de model de değişkenlerde büyüme I (0) da durağan olduğu görülmektedir. Fakat diğer değişkenler durağan olmadıkları yani birim kök taşıdığı sonucuna ulaşmaktadır. Serilerin birinci farkları alındığında durağan hale geldikleri görülmektedir.

Lag	LogL	LR	FPE	AIC	SC	HQ
0	-269.3303	NA	1806.173	18.85036	19.03896	18.90943
1	-217.6224	85.58542*	156.0477*	16.38775*	17.33072*	16.68308*
2	-204.0722	18.68990	198.3147	16.55671	18.25404	17.08829
3	-192.8883	12.34089	334.1058	16.88885	19.34055	17.65669
4	-173.9797	15.64852	412.4147	16.68825	19.89433	17.69236
5	-160.0667	7.676143	1116.438	16.83218	20.79263	18.07255

Tablo 2. VAR Gecikme Uzunluğu Seçme Kriterleri Sonuç Tablosu

* Kriter tarafından seçilen gecikme uzunluğunu göstermektedir

Çalışmada Tablo 8’de görüldüğü üzere, LR, FPE, AIC, SC ve HQ kriterleri 1 gecikme-ni uygunluğu belirlenmiştir. Uygun gecikme uzunluğu da hepsinde ortak olmasından dolayı 1 olarak belirlenmiştir.

Sıfır Hipotezleri:	F-İstatistiği	Anlamlılık	Karar
Asgari Ücretteki değişim, Enflasyon'daki değişimin granger nedeni değildir.	21.14265	0.0000*	Ret
Asgari Ücretteki değişim, Büyüme'deki değişimin granger nedeni değildir	5.342591	0.0208**	Ret
Asgari Ücretteki değişim, İşsizlik'deki değişimin granger nedeni değildir	0.371162	0.5424	Reddedilemez
Enflasyonda ki değişim, Asgari Ücrette ki değişimin granger nedeni değildir	0.370605	0.5427	Reddedilemez
Enflasyonda ki değişim, Büyümede ki değişimin granger nedeni değildir	9.530020	0.0020*	Ret
Enflasyonda ki değişim, İşsizlik'deki değişimin granger nedeni değildir	0.113265	0.7365	Reddedilemez
Büyümede ki değişim, Asgari Ücrette ki değişimin granger nedeni değildir	0.32857	0.166626	Reddedilemez
Büyümede ki değişim, Enflasyonda ki değişimin granger nedeni değildir	0.166626	1.228594	Reddedilemez
Büyümede ki değişim, İşsizlikte ki değişimin granger nedeni değildir	1.228594	0.166626	Reddedilemez
İşsizlik de ki değişim, Asgari Ücrette ki değişimin granger nedeni değildir	0.565670	0.4520	Reddedilemez
İşsizlik de ki değişim, Enflasyon da ki değişimin granger nedeni değildir	3.037854	0.0813***	Ret
İşsizlik de ki değişim, Büyüme de ki değişimin granger nedeni değildir	2.010361	0.1562	Reddedilemez

* , ** ve *** sırasıyla ;% 1, %5 ve %10 düzeyinde istatistiksel anlamlılık değerlerini göstermektedir.

Tablo 3. Granger Nedensellik Sınaması Sonuçları

Analiz de granger nedensellik testi incelendiğinde büyüme ve enflasyondan asgari ücrete doğru bir nedensellik olduğu görülmektedir. Ayrıca büyümeden enflasyona doğru bir nedensellik olduğu görülmektedir. Enflasyon, Büyüme ve İşsizlik değişimlerin asgari ücretteki oranların değişkenler üzerindeki etkisini incelemek ve seriler arasındaki eşbütünlüşme ilişkisini araştırmak üzere yürütülen sınır testi için hesaplanan F değerleri ve Peseran ve diğ. (2001) tarafından belirlenen kritik değerler Tablo 3 de gösterilmektedir. Analize göre, F değerinin 1(0) kritik değerinden düşük çıkması seriler arasında eşbütünlüşme ilişkisi olmadığını gösterirken, 1(1) kritik değerinden yüksek çıkması seriler arasında eşbütünlüşme olduğunu gösterecektir. Bu iki göstergenin arasında alan F değeri ise kararsız kalınmasına ve dolayısıyla alternatif yöntemlerin denenmesine yol açacaktır (Mercan ve Peker 2013: 106-107).

	Hesaplanan F Değerleri	%1		%5	
		Alt Sınır 1(0)	Üst Sınır 1(1)	Alt Sınır 1(0)	Üst Sınır 1(1)
k*	7.177275				
2		4.13	5.00	3.10	3.87

* k bağımsız değişken sayısını göstermektedir.
%1 ve %5 anlamlılık düzeyleri için kritik değerler Peseran vd. (2001: 300)’den elde edilmiştir.

Tablo 4. Enflasyon ve Büyümeden Asgari Ücretteki Değişime Doğru Sınır Testi

Makroekonomik değişkenlerle ilgili otokorelasyon, değişen varyans, yapısal değişim sınamaları Tablo 4 de gösterilmiştir. Buna göre değişkenler arasında yapısal değişim, otokorelasyon ve değişen varyans sorunu bulunmamaktadır.

	OTOKORELASYON	DEĞİŞEN VARYANS
	Breusch-Godfrey Serial Corr. LM Testi	Breusch-Godfrey Serial Corr. LM Testi
F istatistiği	0.240860	1.693935
Obs*	0.302901	7.879951
Anl. F	0.6277	0.1701
Anl. Ki-kare	0.5821	0.1630

Tablo 5. Otokorelasyon ve Değişen Varyans Testleri

Tablo 5 de Breusch-Godfrey Serial Corr. LM testi uygulandığında otokorelasyon ve değişen varyans sorunu olmadığı sonucuna ulaşılmaktadır. Ayrıca Bounds Teste Göre F istatistiği %1 anlamlılık düzeyindeki kritik değerlerden üst sınırdan büyük olduğu için değişkenler arasında uzun dönemli ilişki olduğu söylenebilir.

Değişken	Katsayı	Stand. Sapma	t-istatistiği	Anlamlılık
Asgari Ücret(-1)	0.156874	0.163926	0.956978	0.3471
Büyüme	0.004638	0.008907	0.520716	0.6068
Büyüme(-1)	0.014011	0.010161	1.378852	0.1793
Enflasyon	0.002647	0.002484	1.065457	0.2961
Enflasyon(-1)	0.006805	0.002922	2.328395	0.0276
C	-0.084827	0.096866	-0.875719	0.3889
R ²	0.770272	Ortalama bağımlı değişken		0.469195
Ayarlanmış R ²	0.727730	Bağımlı değişkenin std. sap		0.388602
Regresyon. std.s.	0.202771	Akaike bilgi kriteri		-0.190516
Top. artık, kare.	1.110131	Schwarz kriteri		0.081576
Log olasılık	9.143517	Hannan-Quinn kriteri		-0.098965
F-istatistiği	18.10607	Durbin-Watson istatistiği		2.094214
Anlaml.(F-ist.)	0.000000			

Tablo 6. Asgari Ücretten Büyüme ve Enflasyona Doğru ARDL Sonuçları
(Bağımlı Değişken: Asgari Ücret)

Tablo 6 da ki bulgulara göre tüm değişkenlerin ve bu değişkenlerin birer dönem gecikmeli değerlerinin asgari ücretteki değişim üzerinde pozitif yönde etkisi bulunmaktadır. Ancak bunlardan sadece enflasyonun bir dönem gecikmeli değeri %5 anlamlılık düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı olduğu görülmüştür. Buna göre enflasyon değişkeninin bir dönem gecikmeli değerindeki bir artış asgari ücretteki değişim üzerinde olumlu yönde (0,006805) etki göstermektedir.

Değişken	Katsayı	Stand. Sapma	t-istatistiği	Anlamlılık
Asgari Ücret(-1)	-0.843126	0.163926	-5.143325	0.0000
Büyüme(-1)	0.018649	0.012842	1.452190	0.1580
Enflasyon(-1)	0.009451	0.001984	4.764300	0.0001
d(Büyüme)	0.004638	0.008907	0.520716	0.6068
d(Enflasyon)	0.002647	0.002484	1.065457	0.2961
C	-0.084827	0.096866	-0.875719	0.3889
*p değeri t-Sınır dağılımıyla uyumlu değildir				
Düzyen Denklemi - Case 2: Sınırlı Sabit ve Trendsiz				
Değişken	Katsayı	Stand. Sapma	t-istatistiği	Anlamlılık
Büyüme	0.022118	0.015674	1.411112	0.1696
Enflasyon	0.011210	0.001435	7.813504	0.0000

C	-0.100611	0.118788	-0.846975	0.4045
EC= Enflasyon-(-0.0491*Büyüme+2.1515)				

Tablo 7. Asgari Ücretten Enflasyona Uzun Dönem ARDL(4,4) Katsayıları Sonuçları
(Bağımlı Değişken:d(Enflasyon))

Uzun dönem ARDL (1,1,1) sonuçlarına göre ise asgari ücretteki değişimin bir dönem gecikmeli değerinin negatif (-0,843126) ve %1 düzeyinde, enflasyon değişkeninin bir dönem gecikmeli değerinin ise pozitif (0,0094551) ve %1 düzeyinde istatistiksel olarak anlamlı etkisi bulunmaktadır.

Değişken	Katsayı	Stand. Sapma	t-istatistiği	Anlamlılık
d(Büyüme)	0.004638	0.006549	0.708224	0.4849
d(Enflasyon)	0.002647	0.002248	1.177259	0.2494
CointEq(-1)*	-0.843126	0.149281	-5.647920	0.0000
R ²	0.520229	Ortalama bağımlı değişken		-0.015781
Ayarlanmış R ²	0.488245	Bağımlı değişkenin std. sap		0.268903
Regresyon. std.s.	0.192365	Akaike bilgi kriteri		-0.372334
Top. artık, kare.	1.110131	Schwarz kriteri		-0.236288
Log olasılık	9.143517	Hannan-Quinn kriteri		-0.326559
F-istatistiği	2.094214	Durbin-Watson istatistiği		-0.015781
Anlaml.(F-ist.)	0.520229			0.268903
*p değeri t-Sınır dağılımıyla uyumlu değildir				

Tablo 8. Kısa Dönem ARDL(4,4) Tahmin Sonuçları (Bağımlı Değişken: d(Enflasyon))

Tablo 8 de kısa dönem ARDL ilişkileri ise hata düzeltme modeli ile incelenmiştir. Kısa dönemde büyüme ve enflasyon değişkenlerinin asgari ücretteki değişimi pozitif yönde etkilediği ancak bu bulguların istatistiksel olarak anlamlı olmadığı görülmektedir. Hata düzeltme terimi (cointeq(-1): -0.843126) beklendiği gibi anlamlı ve negatif olarak gerçekleşmiştir. Bu terim, uzun dönem dengeden sapmaların 1,186 çeyrek dönemde (yaklaşık 3.6 ay) tekrar dengeye geldiğini göstermektedir. Ayrıca modelle ilgili tanısal istatistikler de kurulan modelin anlamlı olduğunu göstermektedir.

Sonuç

Çalışma da 1984-2017 döneminde ki yıllık asgari ücret artış oranları, enflasyon, büyüme ve işsizlik oranları kullanılmıştır. Asgari ücret, enflasyon ve büyüme arasında nedensellik ilişkisi bulunmuştur. Bu yüzden de bu değişkenler arasında ARDL modeli kurulmuştur. Model sonucunda anlamlı sonuçlara ulaşılmıştır. Zaman serisi analizleri incelendiğinde serinin durağan olup olmadığı önemli bir yere sahip olduğu görülmektedir. Durağanlıkla yakın ilişkisi olan sorunlardan biri, kullanılan iki değişken arasında önemli bir Regrasyon ilişkisi olabilmektedir. Eğer iki zaman serisinde de trend bulunmakta ise bunlar arasında yakın bir istatistiki ilişki sahte olabilmekte ve ortaya sahte regresyon sorunu ortaya çıkmaktadır. Analiz de ki durağanlık verileri incelendiğinde de büyüme I(O), enflasyon I(1), işsizlik (1) ve asgari ücrette (1) düzeyinde durağan oldukları gözlenmektedir.

Çalışma da ki ARDL sonuçları incelendiğinde değerinin (0.770272) düzeyinde çıkması yani %85'in altında çıkmasından dolayı modelin uygun olduğu görülmektedir. Ayrıca çalışma da ki analiz sonuçlarında ki anlamlılık değeri de % 1'in altında olması sebebiyle anlamlı olduğunu yani kurulan modelin de anlamlı olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Çalışma da Durbin-Watson istatistiği sonuçları da incelenecek olursa (2.094214) kurulan modelin sağlıklı sonuçlar ulaşılabildiği sonucuna ulaşılmaktadır. Çalışma da ki değişkenlerden sadece enflasyonun bir gecikmeli değerinde oluşacak pozitif bir artış cari dönemde asgari ücretteki değişimi pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Örnek olarak 2018 yılında ki asgari ücrette yaşanılacak bir artış 2019 yılındaki enflasyonda ki değişimi artış yönünde etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Analizdeki sınır testleri incelendiğinde ise uzun dönem de eşbütünlük olup olmadıkları incelenmektedir. Sonuçlar incelendiğinde değişkenlerin hepsi I(1) den büyük olmasından dolayı değişkenlerin eşbütünlük sonucuna ulaşılmaktadır. Yani uzun dönemde dengeye geldiği sonucuna ulaşılmaktadır. Sınır testinde daha önemli konumda bulunan en küçük anlamlılık düzeyleri de incelendiğinde I(1)'den büyük olmasından dolayı eşbütünlük olduğu sonucuna ulaşılmaktadır. Sonuç olarak asgari ücretteki değişimeli değeri uzun vadede de asgari ücretteki değişimi etkilediği görülmektedir. Ayrıca enflasyonun gecikmeli değeri de uzun vadede asgari ücretteki değişimi pozitif yönde etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır. Fakat asgari ücretteki bir önceki dönem de ki pozitif değişim bir sonraki dönem de ki değişimi negatif etkilediği sonucuna ulaşılmaktadır.

Kaynakça

- Akgeyik, T. ve Yavuz, N. (2011). Türkiye’de Asgari Ücret, Milli Gelir ve İşsizlik İlişkisi (Ekonometrik Bir Analiz, Maliye Araştırma Merkezi Konferansları, Sayı 49, İstanbul.
- Costers, H. M. (1996). The Effect Of Minimum Wage on Employment, American Entrepreneurs Press, New York.
- Çil Yavuz, N. (2005). Türkiye’de Kamu Harcamalarının Özel Sektör Yatırım Harcamalarını Dışlama Etkisinin Testi (1980-2003), Marmara Üniversitesi İİBF Dergisi 20 (1), 269-284.
- Dağlıoğlu, S. ve Bakır, M.A. (2015). “Türkiye’de Asgari Ücretin İstihdam Üzerindeki Etkisinin Sektörel Panel Regrasyon Modelleri ile İncelenmesi”, Sosyal Güvence Dergisi, 35- 68.
- Gerek, S. (1999). Türkiye de Asgari Ücretler ve Enflasyon (1974-1999), Anaolu Üniversitesi Yayınları, Eskişehir.
- Gökdere, A. (1997). Asgari Ücretin Türk Ekonomisine Etkileri, Tes-Ar Yayınları, Ankara.
- Gujarati, D. N. Ve Porter D. C. (2012). Temel Ekonometri, (Çev: Ümit Şenesen ve Gülay Günlük Şenesen), LiteratürYayıncılık, 4. Baskı, İstanbul.
- Karaca, Coşkun (2016). Türkiye’nin Güncel Ekonomik Mali Sorunları ve Politikaları, Ekin Yayınevi, Bursa.
- Kargı, B. (2013). “Ücret Yapışkanlığı Hipotezi’nin Test Edilmesi: Türkiye’de Asgari Ücret ve Büyüme Üzerine Zaman Serileri Analizi”, Çalışma ve Toplum Dergisi, 183-2010.
- Korkmaz, A. Ve Çoban, O. (2006). “Emek Piyasasında Asgari Ücret, İşsizlik ve Enflasyon Arasındaki İlişkilerin Ekonometrik Bir Analizi: Türkiye Örneği (1969-2006)”, Maliye Dergisi, Sayı 151, 16-22.
- Mercan, M. ve Peker, O. (2013). Finansal gelişmenin ekonomik büyümeye etkisi: ekonometrik bir analiz, Eskişehir Osmangazi Üniversitesi İİBF Dergisi, Nisan 2013, 8(1), 93-120.
- Öztürk, N. (2017). Gelir Dağılımının iktisadi analizi. Bursa: Ekin Basım Yayın Dağıtım, Bursa.
- Pürsünlerli, E. S. (2003). Asgari ücretin vergi dışı bırakılması, Asil Yayın Dağıtım, Ankara.
- Rakıcı, C. ve Vural, T. (2011). “Asgari Ücret Üzerindeki Toplam Vergi Yükü ve Asgari Ücret Tutarının Anlamı”,Ekonomi Bilimler Dergisi, 57-68.
- Sever, E. ve İğdeli, A. (2018). Asgari Ücret, İstihdam ve Ekonomik Büyüme İlişkisi: BRICS-T Örneğinde Bir İnceleme,Girişimcilik İnovasyon ve Pazarlama Araştırmaları Dergisi, 1-14.
- Sunal, O. Ve Sezgin Alp, Ö. (2015). “Türkiye’de Reel Asgari Ücretler ve Reel GSYİH Değişimleri Arasındaki Nedensellik İlişkisi: Enflasyon Oranına Endekslenmiş Bir Nominal Asgari Ücret Politikası”, Ankara Üniversitesi SBF Dergisi, Cilt 70, 111-129.

Tokol, A. (2000). Sosyal Politika, Vıpaş Yayınları, Bursa

Tütüncü, A. Ve Gönülçalan A. (2018). Asgari Ücret ve Ekonomik Büyüme Arasındaki İlişkinin İncelenmesi: Türkiye Örneği, Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi, 65-77.

Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi (AKSOS)

Adres: Akdeniz Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü
Akdeniz Üniversitesi Enstitüleri Binası B Blok 2. Kat Dumlupınar Bulvarı
07058 Kampus / ANTALYA

Tel: 0242 227 44 00 – 1479

E-Mail: aksosdergi@gmail.com

Web: aksos.akdeniz.edu.tr